

T.C.
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI
Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü

**2019 YILI
MAHALLİ İDARELER
GENEL FAALİYET RAPORU**

ANKARA, HAZİRAN 2020

BAKAN SUNUŞU

Anayasamızın 127'nci maddesine göre mahalli müşterek ihtiyaçları karşılamak amacıyla kurulan mahalli idareler, yerel düzeyde vatandaŐlarımıza doğrudan ve en yakın Şekilde hizmet sunmaktadırlar.

VatandaŐlarımıza yerelde hizmet sunan mahalli idarelerin merkezi idare ile olan münasebetlerini düzenleme görevi 1 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi uyarınca Bakanlığımız uhdesindedir. Bakanlığımıza verilen bu görevle, lkemizin ‘‘Sürdürülebilir evre ve Medeniyetimizi YaŐatan Őehirler’’ vizyonuna daha güçlü adımlarla yürüyeceğiz.

Bahse konu vizyonda yerel yönetimlerimiz; kentsel dönüŐümden afetlere dayanıklı sosyal konut projelerine, millet bahçelerinden ekolojik koridorlara, kimlikli, tarihi ve yerel dokuya uygun mimariyi esas alan evre dostu Şehircilik anlayışının geliŐtirilmesinden sıfır atık projesinin yaygınlaŐtırılmasına, küresel iklim deđiŐikliđinden her türlü mekânsal planlama ve uygulama çalışmalarına kadar yürüttüğümüz birçok politikada program ve projelerin doğal paydaŐı olmuŐlardır.

Merkezi idarenin vatandaş odaklı politikalarının fiili uygulayıcısı olan yerel yönetimlerimizin üstlendikleri görevlerin, sorumluluk ve hizmetlerini yerine getirirken, stratejik planlama içinde kararlarına yn vermeleri üst ölçekli politika belgelerindeki hedeflere ulaşılması bakımından son derece önemlidir.

Ben ve ekibim, Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip ERDOğAN'ın liderliğinde Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin verimli ve etkin yönetim anlayışıyla gerçekleŐtirdiđimiz yüksek stratejik hedeflerimizi her yıl daha üst seviyelere taşıma azmi ve kararlılığı içindeyiz.

Faaliyet raporları kamu kaynağı kullanan yerel ynetimlerimizde Şeffaflık ve hesap verebilirliğin sağlanması ve milletimizin bilgilendirilmesini amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, geniş kapsamlı ve detaylı bilgiler içeren 2019 yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu çok büyük önem arz etmektedir. Raporun söz konusu amaçlara ulaŐma noktasında önemli katkılar sağlayacağına inaniyor, raporun hazırlanmasında emeği geçen tüm mesai arkadaŐlarıma teŐekkür ediyorum.

Murat KURUM
evre ve Şehircilik Bakanı

İÇİNDEKİLER

BAKAN SUNUŞU.....	I
İÇİNDEKİLER.....	1
GİRİŞ	9
1- GENEL BİLGİLER	10
2- MAHALLİ İDARELER.....	12
A. Mahalli İdarelerin Tarihçesi	12
1. Belediyelerin Tarihsel Gelişimi	12
2. İl Özel İdarelerinin Tarihsel Gelişimi	14
B. Mahalli İdarelerin Hukuki Durumları.....	15
C. Mahalli İdarelerle İlgili İş ve İşlemler	16
1. Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Mahalli İdarelerle İlgili Yürüttüğü İş ve İşlemler	17
2. İçişleri Bakanlığının Mahalli İdarelerle İlgili Yürüttüğü İş ve İşlemler	23
3. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığının Mahalli İdarelerle İlgili Müştereken Yürüttüğü İş ve İşlemler	28
D. Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğünün Teşkilat Yapısı	29
E. Mahalli İdarelere İlişkin Genel Bilgiler.....	31
1. Türlerine Göre Mahalli İdare Sayıları	31
2. Türlerine Göre Belediye Sayıları	32
3. Türlerine ve Nüfus Aralıklarına Göre Belediyelerin Dağılımı	32
4. Mahalli İdare Birlikleri ve Belediye Bağlı İdareleri Sayısı	33
5. Türleri İtibarıyla Mahalli İdare Birliklerinin Sayıları	34
6. Mahalli İdarelerin Seçilmiş Görevlilerine İlişkin Bilgiler	35
3- MAHALLİ İDARELERİN GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUKLARI	37
A. İl Özel İdareleri.....	37
B. Belediyeler.....	39
1. Büyükşehir Belediyeleri.....	42
2. Bağlı İdareler.....	46
C. Mahalli İdare Birlikleri.....	47
4- AVRUPA KONSEYİ YEREL VE BÖLGESEL YÖNETİMLER KONGRESİ, YEREL YÖNETİMLERLE İLGİLİ ULUSLARARASI METİNLER.....	49
A. Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi	49
B. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı.....	50
C. Avrupa Peyzaj Sözleşmesi	52

D. Avrupa Yerel Topluluklar veya Yönetimler Arasında Sınırötesi İşbirliği Çerçeve Sözleşmesi.....	53
E. Avrupa Kentsel Şartı I-II.....	53
F. Yerel Gündem 21	54
G. Habitat	57
H. Avrupa Birliği Bölgeler Komitesi	58
5- KAMU YÖNETİMİNDE YENİDEN YAPILANMA SÜRECİ VE BU KAPSAMDA MAHALLİ İDARELERLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR	60
6- MAHALLİ İDARELERİN İNSAN KAYNAKLARI	67
A. Mahalli İdarelerin Personel Sayıları	67
B. Mahalli İdare Şirketlerde Çalışan Personel Sayıları.....	68
C. Toplam Kamu Personeli Sayısı ve Mahalli İdarelerin Personel Durumu	69
7- MAHALLİ İDARELERİN BİLANÇOSU, FAALİYET SONUÇLARI VE BORÇ DAĞILIMLARI	70
A. Mahalli İdarelerin Bilançosu	70
B. Mahalli İdarelerin Faaliyet Sonuçları	76
C. Mahalli İdarelerin Borç Dağılımları	80
8- MAHALLİ İDARE BÜTÇELERİ	81
A. MAHALLİ İDARELERİN BÜTÇE GERÇEKLEŞMELERİ.....	81
1. Mahalli İdarelerin Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Genel Göstergeler.....	81
2. Belediyelerin Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Genel Göstergeler	81
3. Belediye Bağlı İdarelerinin Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Genel Göstergeler	82
4. İl Özel İdarelerinin Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Genel Göstergeler	82
5. Mahalli İdare Birliklerinin Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Genel Göstergeler.....	83
B. MAHALLİ İDARELERİN HARCAMALARI.....	83
1. Mahalli İdarelerin Harcamalarına İlişkin Genel Göstergeler.....	86
2. Mahalli İdare Türlerine Göre Yatırım Harcamaları	103
3. Mahalli İdarelerin Yardımları	106
C. MAHALLİ İDARELERİN GELİRLERİ	108
1. Mahalli İdarelerin Gelirlerine İlişkin Genel Göstergeler	110
2. Mahalli İdare Türlerine Göre Öz Gelirleri	111
3. Gelir Kalemlerine Göre Mahalli İdarelerin Gelirleri	113
9- MAHALLİ İDARELERİN DENETİMİ	129
A. İç Denetim	129
B. Dış Denetim.....	130

C. İçişleri Bakanlığınca Yapılan Denetim.....	131
1. Mülkiye Müfettişlerince Gerçekleştirilen Denetim	134
2. Mahalli İdareler Kontrolörlerince Gerçekleştirilen Denetim	136
10- PROJELER	138
A. Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi (KÖYDES).....	138
1. 2019 Yılı Proje Uygulama Sonuçları	139
2. 2005- 2020 Yılları Proje Ödenekleri.....	140
3. Yıllar İtibarıyla İller Bazında Dağıtılan Proje Ödenekleri	142
4. Proje Uygulama Sonuçları (2005-2019 Yılları).....	144
B. e-Belediye Bilgi Sistemi.....	146
C. Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA)	147
D. Yerel Yönetimler Reformu Projesi (LAR-3).....	148
E. Sıfır Atık Projesi.....	149
11- GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	152

TABLÖLAR

Tablo 1 : Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze Belediye Sayıları	14
Tablo 2 : Türlerine Göre Mahalli İdarelerin Sayısı	31
Tablo 3 : Belediyelerin Türlerine Göre Dağılımı	32
Tablo 4 : Türlerine ve Nüfus Aralıklarına Göre Belediyelerin Dağılımı (31/12/2019)	32
Tablo 5 : Mahalli İdare Birlikleri ve Belediye Bağlı İdareleri Sayısı	33
Tablo 6 : Türleri İtibarıyla Mahalli İdare Birliklerinin Sayıları	34
Tablo 7 : Mahalli İdarelerin Seçilmiş Görevlilerine İlişkin Bilgiler (2014)	35
Tablo 8 : Mahalli İdarelerin Seçilmiş Görevlilerine İlişkin Bilgiler (2019)	36
Tablo 9 : Mevzuat Düzenlemeleri	62
Tablo 10 : Türleri İtibarıyla Mahalli İdarelerin Personel Sayıları	67
Tablo 11 : Mahalli İdare Şirketlerinde Çalışan Personel Sayıları	68
Tablo 12 : Mahalli İdareler Personelinin Toplam Kamu Personeli İçindeki Oranı	69
Tablo 13 : Mahalli İdarelerin 2019 Yılı Bilançosu	70
Tablo 14 : Mahalli İdarelerin Faaliyet Sonuçları	76
Tablo 15 : Mahalli İdarelerin Borç Dağılımları	80
Tablo 16 : Mahalli İdarelerin Bütçe Gerçekleşmeleri	81
Tablo 17 : Belediyelerin Bütçe Gerçekleşmeleri	81
Tablo 18 : Belediye Bağlı İdarelerinin Bütçe Gerçekleşmeleri	82
Tablo 19 : İl Özel İdarelerinin Bütçe Gerçekleşmeleri	82
Tablo 20 : Mahalli İdare Birliklerinin Bütçe Gerçekleşmeleri	83
Tablo 21 : Mahalli İdare Türlerine Göre Harcamaları	86
Tablo 22 : Mahalli İdarelerin Gider Kalemlerine Göre Harcamaları	87
Tablo 23 : Mahalli İdare Türlerine Göre Personel Harcamaları ve Toplam Harcamaları	88
Tablo 24 : Belediye Türlerine Göre Personel Harcamaları ve Toplam Harcamalar	89
Tablo 25 : Mahalli İdare Türlerine Göre Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi ve Toplam Harcamalar	90
Tablo 26 : Belediye Türlerine Göre Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi ve Toplam Harcamalar	91
Tablo 27 : Mahalli İdare Türlerine Göre Mal ve Hizmet Alımları ve Toplam Harcamalar	92
Tablo 28 : Belediye Türlerine Göre Mal ve Hizmet Alımları ve Toplam Harcamalar	93
Tablo 29 : Mahalli İdare Türlerine Göre Faiz Harcamaları ve Toplam Harcamalar	94
Tablo 30 : Belediye Türlerine Göre Faiz Harcamaları ve Toplam Harcamalar	95
Tablo 31 : Mahalli İdare Türlerine Göre Cari Transfer Harcamaları ve Toplam Harcamalar .	96
Tablo 32 : Belediye Türlerine Göre Cari Transfer Harcamaları ve Toplam Harcamalar	97
Tablo 33 : Mahalli İdare Türlerine Göre Sermaye Harcamaları ve Toplam Harcamalar	98

Tablo 34 : Belediye Türlerine Göre Sermaye Harcamaları ve Toplam Harcamalar.....	99
Tablo 35 : Mahalli İdare Türlerine Göre Sermaye Transferleri ve Toplam Harcamalar	100
Tablo 36 : Belediye Türlerine Göre Sermaye Transferleri ve Toplam Harcamalar.....	101
Tablo 37 : Mahalli İdare Türlerine Göre Borç Verme ve Toplam Harcamalar	102
Tablo 38 : Belediye Türlerine Göre Borç Verme ve Toplam Harcamalar.....	103
Tablo 39 : Mahalli İdare Türlerine Göre Yatırım Harcamaları.....	104
Tablo 40 : Belediye Türlerine Göre Yatırım Harcamaları ve Toplam Harcamalar	105
Tablo 41 : Mahalli İdarelerin Yardımları	106
Tablo 42 : Mahalli İdare Türlerine Göre Gelirleri	110
Tablo 43 : Mahalli İdare Türlerine Göre Öz Gelirleri*.....	111
Tablo 44 : Belediyelerin Türlerine Göre Öz Gelirleri.....	112
Tablo 45 : Gelir Kalemlerine Göre Mahalli İdarelerin Gelirleri	113
Tablo 46 : Mahalli İdare Türlerine Göre Vergi Gelirleri ve Toplam Gelirler.....	114
Tablo 47 : Belediye Türlerine Göre Vergi Gelirleri.....	115
Tablo 48 : Mahalli İdare Türlerine Göre Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri ve Toplam Gelirler	116
Tablo 49 : Belediye Türlerine Göre Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri ve Toplam Gelirler.....	117
Tablo 50 : Mahalli İdare Türlerine Göre Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler ve Toplam Gelirler	118
Tablo 51 : Belediye Türlerine Göre Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler ve Toplam Gelirler	119
Tablo 52 : Mahalli İdare Türlerine Göre Faizler, Paylar ve Cezalar ve Toplam Gelirler	120
Tablo 53 : Belediye Türlerine Göre Faizler, Paylar ve Cezalar ve Toplam Gelirler	121
Tablo 54 : Mahalli İdare Türlerine Göre Sermaye Gelirleri ve Toplam Gelirler.....	122
Tablo 55 : Belediye Türlerine Göre Sermaye Gelirleri ve Toplam Gelirler	123
Tablo 56 : Mahalli İdare Türlerine Göre Alacaklardan Tahsilâtlar ve Toplam Gelirler.....	124
Tablo 57 : Belediye Türlerine Göre Alacaklardan Tahsilâtlar ve Toplam Gelirler	125
Tablo 58 : Mahalli İdare Türlerine Göre Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar ve Toplam Gelirler	127
Tablo 59 : Belediye Türlerine Göre Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar ve Toplam Gelirler	128
Tablo 60 : Mahalli İdare Türlerine Göre İç Denetçi Sayıları.....	130
Tablo 61 : Sayıştayın Denetim Faaliyetlerine İlişkin Bilgi ve Değerlendirmeler.....	131
Tablo 62 : Belediye Başkanı ve Belediye Meclis Üyeleri İle İl Genel Meclis Üyeleri Hakkında Alınan Onaylar	133
Tablo 63 : Görevden Uzaklaştırma İşlemleri	134
Tablo 64 : Mülkiye Müfettişlerince Denetlenen Mahalli İdare Türleri	135
Tablo 65 : Mülkiye Müfettişleri Tarafından Mahalli İdarelerle İlgili Düzenlenen Raporlar .	135

Tablo 66 : Mahalli İdareler Kontrolörlerince Denetlenen Mahalli İdare Türleri.....	136
Tablo 67 : Mahalli İdareler Kontrolörleri Tarafından Düzenlenen Raporlar.....	137
Tablo 68 : KÖYDES Yol Çalışmaları.....	139
Tablo 69 : KÖYDES İçme Suyu Çalışmaları.....	140
Tablo 70 : 2005- 2020 Yılları Proje Ödenek Tutarları.....	141
Tablo 71 : İller Bazında Dağıtılan KÖYDES Proje Ödenekleri	142
Tablo 72 : KÖYDES İçme Suyu Çalışmaları (2005-2019).....	144
Tablo 73 : KÖYDES Yol Çalışmaları (2005-2019).....	145

ŞEKİLLER

Şekil 1 : 5018 Sayılı Kanun Açısından Mahalli İdareler 10

Şekil 2 : Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü Teşkilat Şeması 30

KISALTMALAR LİSTESİ

ADNKS

: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

BM

: Birleşmiş Milletler

BSK

: Bitümlü Sıcak Kaplama

EGO

: Ankara Elektrik, Havagazı ve Otobüs İşletme Müessesesi Genel Müdürlüğü

ESHOT

: İzmir Elektrik, Su, Havagazı, Otobüs ve Trolleybüs Genel Müdürlüğü

IPA

: Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı

İETT

: İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri Genel Müdürlüğü

İİGM

: İller İdaresi Genel Müdürlüğü

KHGB

: Köylere Hizmet Götürme Birliği

KÖYDES

: Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi

LAR

: Yerel Yönetimler Reformu Projesi

SBB

: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı

SGK

: Sosyal Güvenlik Kurumu

SKH

: Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi

TBMM

: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TOBB

: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

TÜİK

: Türkiye İstatistik Kurumu

UNDP

: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

YG-21

: Yerel Gündem 21

YPK

: Yüksek Planlama Kurulu

YSK

: Yüksek Seçim Kurulu

YEREL BİLGİ : Yerel Yönetimler Bilgi Tabanı Projesi

YBYK

: Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi

YYGM

: Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü

GİRİŞ

İdarelerin yasal düzenlemelere uyup uymadığını, Stratejik Plana uygun hedef ve göstergeleri belirleyip belirlemediğini ve uygulama sonuçlarının Stratejik Plan ve Performans Programına uygun olup olmadığını içeren faaliyet raporları, 5018 sayılı Kanunun 41. Maddesine dayanılarak hazırlanmaktadır.

5018 sayılı Kanun'a göre Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mahallî idarelerce hazırlanan idari faaliyet raporlarını esas alan ve kendi değerlendirmelerini de içeren Mahallî İdareler Genel Faaliyet Raporunu hazırlar ve kamuoyuna açıklar.

Faaliyet Raporunda, faaliyet yılı sonuçları ile genel ekonomik koşullar, bütçe imkânları ve beklentiler göz önüne alınarak, idarenin gelecek yıllarda faaliyetlerinde yapmayı planladığı değişiklikler yer almaktadır.

Mahalli idarelerin sunacakları hizmetleri için hazırladıkları planlara uygun olarak çalışmalarını yürütmeleri ve bu çalışmalarını yıllık olarak düzenleyecekleri raporlarla kamuoyu ile paylaşmaları şeffaf ve hesap verebilir bir anlayışın gereğidir. Faaliyet raporu ile kamu kaynağının tahsis ve kullanımında etkinlik sağlanmasına, saydamlık ve hesap verilebilirliğe büyük katkı sağlanmış olmaktadır.

Faaliyet Raporları Stratejik Plan ve Performans programlarının bütünleyici bir parçası olmanın yanında; toplumun idarelerin iş ve işlemleri hakkında doğru ve güvenilir bilgilere şeffaf bir biçimde ulaşmasını sağlamaktadır.

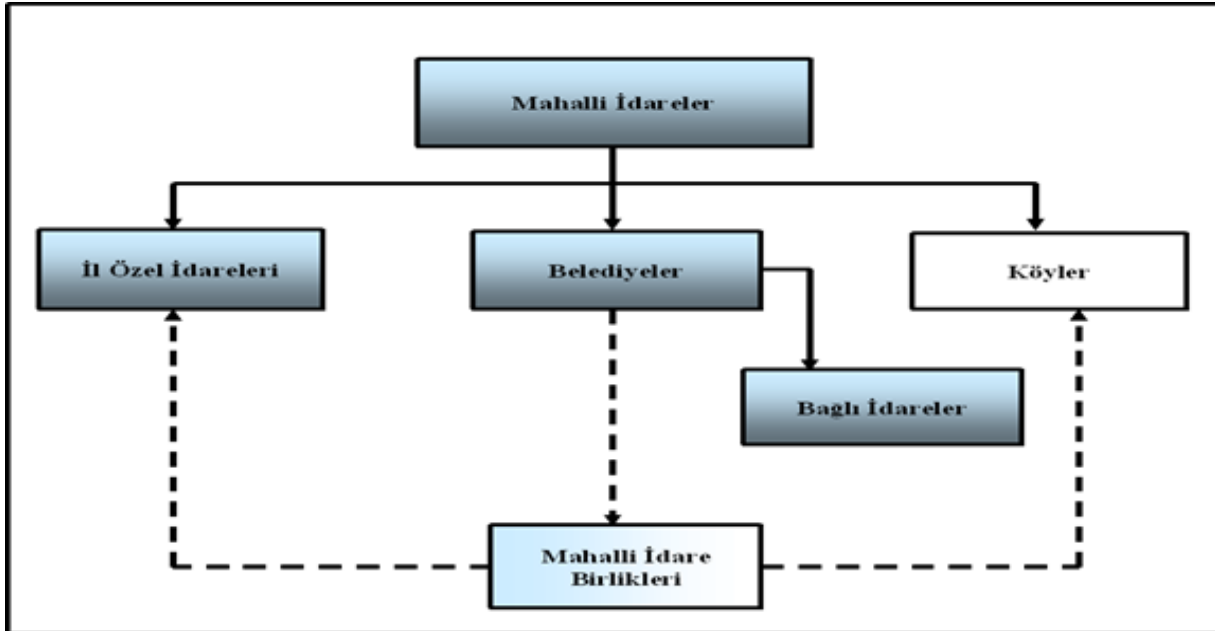
Bu kapsamda Bakanlığımızca hazırlanan 2019 yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporunun, kamuoyunun doğru bilgilendirilmesinde ve yerel yönetimlere ilişkin politikaların belirlenmesinde faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

1- GENEL BİLGİLER

Ülkemizde; "belediye", "il özel idaresi" ve "köy" olmak üzere üç tür yerel yönetim birimi bulunmaktadır. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 41'inci maddesi gereğince mahalli idare kapsamına giren belediye, il özel idaresi ile bunlara bağlı veya bunların kurdukları veya üye oldukları birlik ve idareler faaliyet raporu hazırlamak zorundadır. Köyler ve üyeleri sadece köylerden oluşan mahalli idare birlikleri, 5018 sayılı Kanun kapsamı dışında kaldıklarından bu idarelerin faaliyet raporu hazırlama zorunluluğu bulunmamaktadır (Şekil 1).

Mahalli idarelerce kamu yönetiminde şeffaflık ve hesap verebilirlik bilinciyle hazırlanan idare faaliyet raporlarının birer örneği doğrudan Sayıştaya ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığına gönderilmektedir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bu raporları esas almak suretiyle kendi değerlendirmelerini de içeren Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporunu hazırlayarak kamuoyuna açıklamakta ve raporun birer örneğini Cumhurbaşkanlığına ve Sayıştaya göndermektedir.

Şekil 1 : 5018 Sayılı Kanun Açısından Mahalli İdareler

- 5018 sayılı Kanun'a tabi olup faaliyet raporu hazırlayan idareler.
- 5018 sayılı Kanun'a tabi olmayan ve faaliyet raporu hazırlamayan idareler.
- Üyeleri arasında il özel idaresi ve belediye bulunan mahalli idare birlikleri 5018 sayılı Kanun'a tabi olup faaliyet raporu hazırlamakla yükümlüdür. Ancak üyelerinin tamamı köylerden oluşan mahalli idare birliklerinde faaliyet raporu hazırlanması zorunlu değildir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na istinaden; "Mahalli idarelerce hazırlanan idare faaliyet raporlarının birer örneği Sayıştay ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığına gönderilir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, bu raporları esas alarak kendi değerlendirmelerini de içeren Mahallî İdareler Genel Faaliyet Raporunu hazırlar ve kamuoyuna açıklar." denilmekle birlikte Bakanlığımız ve İçişleri Bakanlığı arasında 03 Ağustos 2018 tarihinde imzalanan "Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünün Görevlerinin Devir ve Tasfiyesine İlişkin Protokol" gereği, İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğünce, il özel idareleri ile üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahalli idare birliklerinin faaliyet raporları konsolide edilerek Bakanlığımıza gönderilmektedir.

Bakanlığımızca hazırlanan belediyeler, bağlı idareler, üyeleri belediyelerden oluşan mahalli idare birliklerinin idare faaliyet raporları ile İçişleri Bakanlığınca konsolide edilerek hazırlanan il özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahalli idare birliklerinin idare faaliyet raporları esas alınarak bu Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu hazırlanmıştır.

Mahalli idarelerle ilgili bütçe ve kesin hesap bilgileri ile diğer mali veriler, Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü say2000i otomasyon sistemine dayalı olarak elde edilmektedir. Ayrıca TÜİK, YSK ve AÇSHB gibi diğer kamu kurum ve kuruluşlarının mahalli idarelerle ilgili veri ve istatistikî bilgilerinden de yararlanılmaktadır.

A. Mahalli İdarelerin Tarihçesi

1. Belediyelerin Tarihsel Gelişimi

Gerek Selçuklu Devletinde gerekse Osmanlı İmparatorluğu'nda, başta vakıflar ve esnaf teşkilatı gibi sivil oluşumların birçok belediye hizmetini yerine getirdiği bilinmektedir. 1826 yılına kadar kadıların; maiyetindeki subaşı, ihtisap ağası ve mimarbaşı gibi görevlilerle, mahallî, yargısal ve idari görev yaptıkları görülmektedir. Kadılar, aynı zamanda esnafın mahallî meselelerinin çözümünde de görev almıştır. Kadıların yürüttüğü başlıca mahalli hizmetler arasında; şehrin temizliği, ticaretin sağlıklı yürütülmesi, esnafın denetim ve kontrolü, fiyatların denetimi ve imar düzeninin gözetilmesi sayılabilir.

Belediye hizmetlerinin yürütülmesi amacıyla 1826 yılında, İhtisap Nazırlığının kurulduğunu görülmektedir. İhtisap Nazırlığı, genel olarak kadıların yürüttüğü belediye hizmetlerinin zabıtaya ait olanların yanında vergi toplamak gibi görevleri de yerine getirmektedir. İhtisap Nazırlığının teşkili ile İhtisap Ağalığı da kaldırılmıştır.

İstanbul'da modern anlamda ilk belediye idaresi ise, "İstanbul Şehremaneti" adıyla 1854 yılında çıkarılan bir Nizamname ile kurulmuştur. Bu Nizamname ile aynı zamanda İhtisap Nazırlığı da ilga edilmiştir. İstanbul Şehremanetinin; vergi tarh ve tahsili konusunda Maliye Nezareti, kaldırım yapım ve onarımı için Umur-u Nafia Nezareti, asayişle ilgili sorunlar için Zabtiye Nezareti ve esnaf işleri için de Ticaret Nezareti ile devamlı ilişki içinde olması da öngörülmüştür. Kurulan bu belediye idaresinin başında merkezi hükümet tarafından tayin edilen bir yüksek memur bulunuyordu. Bu belediyede, ileri gelen memurlardan ve esnaf temsilcilerinden oluşan, daha çok istişari/danışma görevleri olan bir Şehremaneti Meclisi de vardı. Yeni kurulan bu belediye idaresi için 1855 yılında 14 maddelik bir Nizamname çıkartılmıştır. Bu Nizamname'nin ikinci maddesinde; Dersaadette bulunanların zaruri ihtiyaçlarının teminini kolaylaştırmak, esnafın düzenini sağlamak, çarşı ve pazarın denetimini yapmak, şehir olmanın gerektirdiği intizam ve temizliği temin etmek, yol ve kaldırımların yapım ve onarımını sağlamak, daha önce İhtisap Nazırlığınca toplanan vergileri toplayıp maliyeye teslim etmek gibi görevler Şehremanetine verilmiştir. Zorunlu ihtiyaç maddelerinin karşılanması konusundaki görevler de Şehremanetine tevdi edilmiştir.

Osmanlı döneminde ilk belediye uygulamalarının, Altıncı Daire-i Belediye adıyla İstanbul'un Beyoğlu ve Galata semtlerinde yapıldığı görülmektedir. Altıncı Daire-i Belediyenin teşkili konusundaki tebliğde İstanbul'un genel olarak 14 belediye dairesine ayrıldığı belirtilmekte; ancak Beyoğlu ve Galata semtlerinin gelir itibarıyla iyi durumda olduğu, buralarda iyi nitelikte binaların yer aldığı, bu yörelerde yaşayan halkın diğer ülkelerdeki belediye uygulamalarını da gördüğü ve faydasını idrak ettiği ifade edilerek ilk belediye uygulamalarının burada yapılmasının münasip olacağı belirtiliyordu.

Altıncı Daire-i Belediye uygulamasından sonra, İstanbul'da belediye sayıları bazen artırılmış bazen de azaltılmıştır. Daha sonra, münhasıran İstanbul'da uygulanmak üzere 1877 tarihli "Dersaadet Belediye Kanunu", İstanbul dışındaki vilayetlerde uygulanmak için ise "Vilayet Belediye Kanunu" çıkarılmıştır. Dersaadet Belediye Kanunu ile İstanbul için yirmi belediye idaresi kurulması hüküm altına alınmıştır. Ancak Osmanlı İmparatorluğu'nun içinde bulunduğu savaş şartları ve gelir yetersizlikleri İstanbul'da kurulması öngörülen belediyelerin hemen kurulup faaliyete geçmesine imkân vermemiştir. İstanbul dışındaki vilayetlerde kurulan belediyeler ise daha çok liman kentlerinde kurulup faaliyete geçmiştir.

Cumhuriyet döneminde ilk yasal düzenlemelerden birisi belediyeler için yapılmıştır. Bu çerçevede Cumhuriyet İdaresinin yasalaştırdığı önemli kanunlardan olan 1580 sayılı Belediye Kanunu 1930 yılında yürürlüğe girmiştir. 1580 sayılı Kanun, 74 yıl yürürlükte kalarak insanımızın hayatında en etkili kanunlardan birisi olma başarısını da göstermiştir. Bu Kanun, dönemin şartlarına göre belediye yönetimine, medeni hayatın bütün gereklerini yerine getirecek önemli bir misyon yüklemiştir. Bilindiği gibi, 1580 sayılı Belediye Kanunu 24.12.2004 tarihinde yerini 5272 sayılı Belediye Kanunu'na bırakmıştır. 5272 sayılı Kanun, TBMM'deki oylama yönteminden kaynaklanan Meclis İç Tüzüğü'ne aykırılık nedeniyle Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş ve bunun yerine şu anda yürürlükte bulunan 3/7/2005 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanunu 13.07.2005 tarih ve 25326 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze belediye sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 1 : Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze Belediye Sayıları

Yıl	Belediye Sayısı
1923	421
1950	628
1970	1.303
1980	1.727
1990	2.061
2000	3.215
2010	2.950
2013	2.950
2014	1.396
2018	1.399
2019	1.389

Kaynak: YYGM, 2020

Türkiye'deki belediye sayısında 1950'lerden itibaren önemli bir artış yaşanmıştır. 1980'lerde artış daha da hızlanmıştır. 2008 yılı itibarıyla belediye sayısı 3.225 olmuştur. Bu sayı, 5393 sayılı Kanun'un 8 ve 11'inci maddelerine göre yapılan düzenlemeler ve 5747 sayılı Kanun'un uygulanması neticesinde 2013 yılı sonu itibarıyla 2.950 olup, 6360 sayılı Kanun ile 1.554 belediyenin tüzel kişiliğinin kaldırılmasıyla belediye sayısında %53 azalma olmuştur. 2018 yıl sonu itibarıyla belediye sayısı 1.399 olup 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Seçimleriyle birlikte bazı belde belediyelerinin tüzel kişiliğinin kaldırılması nedeniyle belediye sayısı 1.389 olmuştur.

2. İl Özel İdarelerinin Tarihsel Gelişimi

Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat Dönemini müteakip, önce Muhassıllık Meclisleri ve daha sonra da Memleket Meclisleri olarak ortaya çıkan mahallî oluşumların ülkemizdeki ilk yerel yönetim fikrine temel oluşturduğu bilinmektedir. Böylece halkın idareye fiili iştirakinin sağlanmasına dönük bir gelenek oluşmaya başlamış ve bu uygulamalar mahallî idare yapılarının

temelini teşkil etmiştir. Gerek Muhassıllık gerekse Memleket Meclislerinin geleneksel temeli ise 18. yüzyıldan sonra işlevsel hale gelen Meşveret Meclislerine dayanmaktadır.

İl özel idarelerinin biçimlenmesi bakımından, 1864 tarihli Tuna Vilayeti Nizamnamesi belirleyici bir tarihi adım olmuştur. Bu Nizamnameyle; mahallinde belli işlerden sorumlu olan bir il idaresi oluşturulmuş ve ilde yaşayan halkın bazı mahalli külfetlere katılımı amaçlanmıştır. 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi ilk defa pilot uygulama olarak Tuna Vilayeti'nde uygulanmış ve müteakiben 1865 yılından itibaren Osmanlı İmparatorluğu'nun diğer bölgelerinde de uygulamaya başlanmıştır. Bu uygulamalarda, Nizamname'nin uygulandığı yerlerin sosyal yapısı da gözetilerek kapsamlı olmayan bazı değişiklikler yapılmıştır. 1864 tarihli Nizamname'ye, Osmanlı İmparatorluğu'nun tamamında uygulanabilecek bir biçim verilerek 1867 yılında Vilayet-i Umumiye Nizamnamesi adıyla uygulamaya konulmuştur. Bunu izleyen temel düzenleme ise, 1871 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayat Nizamnamesi'dir. Bu Nizamname ile vilayet umumi meclisine bazı yetkiler verilmiş ve nahiye idareleri daha geniş ve etraflı bir düzenlemeye konu edilmiştir.

Bu düzenlemeler çerçevesinde ortaya çıkan ve daha çok istişari bir statüye sahip olan Vilayet Umumi Meclisleri, değişik statü ve süreçleri izleyerek 1913 yılında çıkarılan İdare-i Umumiye-i Vilâyat Kanun-u Muvakkatı ile il özel idarelerinin karar organı durumuna gelmiştir. 1913 tarihli Kanun, il yönetimini genel ve özel yönetim olarak ikiye ayırarak bugünkü yönetim sisteminin de temelini oluşturmuştur. Kanunla vilayetler, hem merkezi idarenin bir parçası hem de hükmi şahsiyeti haiz bir mahalli idare olarak kabul edilmiştir. Söz konusu Kanun, il özel idarelerini düzenleyen temel metin olarak İmparatorluktan Cumhuriyet'e tevarüs etmiştir. Bu Kanun muhtelif değişiklikler geçirmiş olup en kapsamlı değişikliklerden birisi de 1987 yılında yapılmıştır. 1913 tarihli bu Kanun'un adı 3360 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu olarak değiştirilmiş ve 2005 yılında yerini 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'na bırakmıştır. 6360 sayılı Kanunla 30 Mart 2014 Mahalli İdareler Genel Seçiminden itibaren 30 ilde il özel idareleri kaldırılmış, bu idarelerin mahalli müşterek nitelikteki görev, yetki ve sorumlulukları belediyelere devredilmiştir.

B. Mahalli İdarelerin Hukuki Durumları

Mahalli idareler, Anayasa'nın 123 ve 127'nci maddelerinde düzenlenmiştir. Anayasa'nın 123'üncü maddesinde; idarenin kuruluş ve görevleriyle bir bütün olduğu ve kanunla düzenleneceği, idarenin kuruluş ve görevlerinin merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına göre belirleneceği hüküm altına alınmıştır.

Anayasa'nın 127'nci maddesinde "Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir." şeklinde tanımlanmıştır. Mahalli idarelerin görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ile merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilişkilerinin kanunla düzenlenmesi anayasal bir zorunluluktur. Mahalli idarelerle ilgili bu alanların, kanun dışında kalan, yönetmelik, yönerge, genelge gibi düzenleyici işlemlerle düzenlenmesine imkân bulunmamaktadır.

Mahalli idareler belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacıyla, kendi aralarında Cumhurbaşkanının izni ile birlik kurabilirler. Mahalli idarelerle ilgili olarak Anayasa'da yer alan bir diğer ilke de bu idarelere görevleri ile orantılı gelir sağlanması ilkesidir. Bu çerçevede, yerel yönetimlerin görev alanlarının genişlemesine paralel olarak kullandığı kaynak miktarı da sürekli artmaktadır.

Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde; hizmetlerin koordinasyon içinde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahip bulunmaktadır. Diğer taraftan İçişleri Bakanı, vesayet yetkisi kapsamında görevleriyle ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan mahalli idare organları veya bu organların üyelerini geçici bir tedbir olarak görevden uzaklaştırabilmektedir.

C. Mahalli İdarelerle İlgili İş ve İşlemler

16 Nisan 2017 tarihli referandumla, Ülkemizi geleceğe taşıyacak güçlü bir yönetim modeli olan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçilmiştir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçişle birlikte merkezi yönetimde de ciddi değişim ve dönüşümler gerçekleştirilmektedir.

Bu kapsamda, 9 Temmuz 2018 tarihli ve 30473 (3.) mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü kaldırılmıştır. 10 Temmuz 2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle Bakanlığımıza mahalli idareleri ve bunların merkezi idare ile olan alaka ve münasebetlerini düzenlemek görevi verilmiş ve Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü kurulmuştur. 1 numaralı ve 15 Temmuz 2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 4 numaralı

Cumhurbaşkanlığı Kararnameleriyle mahalli idareler üzerinde vesayet yetkisinden kaynaklı görev, yetki ve sorumluluklar İçişleri Bakanlığında kalmış; bunun dışında kalan görev, yetki ve sorumluluklar ise Çevre ve Şehircilik Bakanlığına devredilmiştir.

1. Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Mahalli İdarelerle İlgili Yürüttüğü İş ve İşlemler

1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 100 üncü maddesinde Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğünün görev ve yetkileri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

- Mahalli idarelerin iş ve işlemlerine dair mevzuatla verilen görev ve hizmetleri yapmak, takip etmek, sonuçlandırmak ve geliştirmek,
- Mahalli idare yatırım ve hizmetlerinin kalkınma planları ile yıllık programlara uygun şekilde yapılmasını gözetmek,
- Mahalli idarelerin geliştirilmesi amacıyla araştırmalar yapmak, istatistiki bilgileri toplamak, değerlendirmek ve yayımlamak,
- Mahalli idareler personelinin hizmet içi eğitimini planlamak ve uygulanmasını takip etmek,
- Mahalli idarelerin teşkilat, araç ve kadro standartlarını tespit etmek,
- Bakan tarafından verilen diğer görevleri yapmak.

703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 1 ve 4 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerine dayanılarak, Bakanlığımız ve İçişleri Bakanlığı arasında 03 Ağustos 2018 tarihinde imzalanan “Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünün Görevlerinin Devir ve Tasfiyesine İlişkin Protokol” gereği, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının mahalli idarelerle ilgili yürüttüğü başlıca iş ve işlemler şunlardır:

- Mahalli idareleri ve bunların merkezi idare ile olan alaka ve münasebetlerini düzenlemek,
- Görev alanına giren konularda mahalli idarelerin idari ve teknik kapasitesinin geliştirilmesi için çalışmalarda bulunmak ve bunlara teknik destek sağlamak,
- Belediyelerin ve bağlı kuruluşlarının almış olduğu kamu yararı kararına ilişkin iş ve işlemleri yürütmek,
- Belediyelerin ve bağlı kuruluşlarının acele kamulaştırma taleplerine ilişkin iş ve işlemlerini yürütmek,

- Büyükşehir belediyelerine bağılı kuruluşların genel müdür ve yönetim kurulu üyelerini atama iş ve işlemlerini yürütmek,
- Belediyelerin özel kalem müdürü atama izinlerini vermek,
- Büyükşehir belediyelerine genel sekreter atamak,
- 8/9/1983 tarih ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu, 4/1/2002 tarih 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 5/1/2002 tarih ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu uyarınca belediyelerin ihaleden yasaklama talepleri doğrultusunda ihaleden yasaklama işlemlerini yürütmek,
- 8/9/1983 tarih ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu, 4/1/2002 tarih 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 5/1/2002 tarih ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu uyarınca üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan birliklerin ihaleden yasaklama talepleri doğrultusunda ihaleden yasaklama işlemlerini yürütmek,
- İl özel idareleri ve köyler ile üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan mahalli idareler bakımından 16/06/2005 tarih ve 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun gereğince yenileme alanları ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri ve köyler ile üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan mahalli idareler bakımından 3/7/2005 tarih ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu gereğince tarım amacı dışında kullanılacak araziler ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- 2/7/2008 tarihli ve 5779 sayılı Kanun gereğince mahalli idarelere genel bütçe vergi gelirlerinden pay verilmesine ilişkin işlemlerin yürütülmesinde Türkiye İstatistik Kurumu, İller Bankası ve Hazine ve Maliye Bakanlığı arasında koordinasyonu sağlamak ve bununla ilgili işlemleri yürütmek,
- 2/7/2008 tarihli ve 5779 sayılı Kanun gereğince İl özel idare paylarının tahsisine esas olmak üzere belirlenen köy sayılarını İller Bankasına bildirmek,
- 5/1/1961 tarih ve 237 sayılı Taşıt Kanunu kapsamında belediyelerin yurtdışı araç hibeleriyle (ambulans, itfaiye-kurtarma) ilgili işlemleri yürütmek,
- 9/6/1994 tarih ve 3998 sayılı Mezarlıkların Korunması Hakkında Kanun gereğince mezarlıklardan yol geçirme onayları ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Belediye kurulması, birleşme ve katılma ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri ve köyler ile üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan mahalli idare birliklerinin kurulması konusundaki iş ve işlemleri yürütmek,

- Belediye ve bağılı kuruluşlarının şirket ve kooperatif kurmalarına ilişkin iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri ve köyler ile üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan mahalli idare birliklerinin şirket ve kooperatif kurmalarına ilişkin iş ve işlemlerini yürütmek,
- Belediyeler ve bağılı kuruluşları tarafından kurulacak bütçe içi işletmeler ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Belediyeler ve bağılı kuruluşları tarafından kurulacak şirket ve bütçe içi işletmelere ilişkin verileri toplamak ve bunları değerlendirmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan mahalli idarelerin borçlanma işlemlerini yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idarelerin yap-işlet-devret modeline ilişkin talepleriyle ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Belediyelerin taşınmaz tahsisiyle ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Demokrasi Sürekli Komitesi ve alt komiteleri ile ulusal heyetin oluşturulması ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi Ulusal Heyetinin oluşturulması ile ilgili iş ve işlemleri tespit etmek,
- Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi Genel Kurullarına katılım sağlayarak genel kurul gündemini takip etmek,
- Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi Ulusal Heyetinin sekretarya hizmetlerini yürütmek,
- Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi tarafından ülkemize yapılan izleme ziyaretlerinin programlanması ve uygulanması ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Avrupa Birliğine giriş öncesi ve giriş sonrası kullanılan fonlarla ilgili gerekli araştırmaları yaparak, mahalli idarelerin yararlanabileceği fonları araştırmak ve tespit etmek,
- Mahalli idarelerden bu Avrupa Birliği fonlarına müracaat edenlerin iş ve işlemlerini ulusal ve uluslararası kuruluşlar nezdinde takip etmek; fonların kullanım sonrası takibini yaparak sonuçlarını izlemek,
- Görev alanıyla ilgili proje uygulamalarında diğer kurum ve kuruluşlar ile Bakanlık birimleri arasında koordinasyon ve işbirliğini sağlamak,

- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idarelerin yabancı ülke mahalli idareleri ile kardeş kent ilişkisi kurma iş ve işlemlerini yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idarelerin uluslararası kuruluşlara üye olmaları ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idarelerin uluslararası festivallere katılımı ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idarelerin uluslararası yabancı ülke mahalli idareleri ile yapılacak olan ortak proje, yardım ve hibe ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idarelerden yurtdışına, yurtdışından mahalli idarelere yapılan ziyaretlerle ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri ve köyler ile üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idareler tarafından sunulan hizmetlerin standart çalışmalarını yaparak uygulamaya ilişkin iş ve işlemleri takip etmek ve sonuçlarını izlemek,
- Mahalli idarelerin TSE standartları ile ilgili iş ve işlemleri yapmak,
- Mahalli idareler tarafından hazırlanacak faaliyet ve performans raporları hakkında standartları belirlemek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idarelerin faaliyet raporları ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri ve üyeleri il özel idarelerinden oluşan mahallî idare birliklerine ait İçişleri Bakanlığı tarafından konsolide edilerek gönderilen faaliyet raporlarının, genel faaliyet raporu hazırlanmasına esas teşkil etmek üzere ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 41 inci maddesinde düzenlenen faaliyet raporu ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışındaki mahalli idarelerin mali raporlarının konsolidasyonu konusundaki iş ve işlemleri yürütmek,
- 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve ilgili mahalli idare mevzuatı çerçevesinde oluşturulan raporları ilgili mercilere sunmak,

- Mahalli idarelerin performans ölçüm kriterlerinin belirlenmesi ve uygulanması ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idarelerin iş ve işlemlerinden istatistikî veri olarak toplanacakları tespit ederek standardını oluşturmak,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idarelerle ilgili her türlü istatistikî verileri toplamak, değerlendirmek, raporlamak ve yayımlamak,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idarelerin seçilmiş organlarının üyeleri ile ilgili istatistikî çalışmaları yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idarelerin merkezi yönetim bütçesinden mahalli idarelere aktarılacak yardımlarla ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idarelerce hazırlanan projelerden uygun olan yardım taleplerini ilgili bakanlıklara bildirmek ve bu yardımlara ilişkin olarak gönderilen ödeneklerin ilgili mahalli idareye aktarılması için gereken onay işlemlerini yürütmek,
- İl özel idareleri ve köyler ile üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan mahalli idarelere yapılan yardımların tahsis amacına uygun olarak kullanılmaması halinde, tahsis değişikliği onayı işlemlerini yürütmek,
- Ulusal ve uluslararası alanda mahalli idarelerle ilgili gelişmeleri izlemek ve mahalli idareler tarafından sunulan hizmetleri değerlendirmek,
- Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliğinin 7 nci maddesinin dördüncü fıkrasına göre il özel idareleri, belediyeler ve mahalli idare birliklerinin bütçelerinin kurumsal kodlarını belirlemek ve duyurmak,
- Turizm alanları etüt çalışmaları ve balıkçı barınakları hakkında mahalli idarelerin görüşünü alarak görüş oluşturmak,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idareler personelinin norm kadro ilke ve standartları konusundaki çalışmaları yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idarelere ilk defa memur alım izni iş ve işlemlerini yürütmek,
- Belediyelerde ilk defa zabıta memuru alım izni iş ve işlemlerini yürütmek,

- Belediyelerde ilk defa itfaiye eri alım izni iş ve işlemlerini yürütmek,
- Belediyelerin ilave personel istihdam taleplerine ilişkin iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idarelerde istihdam edilen sözleşmeli personelin iş ve işlemlerini yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idare şirketlerinde personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı kapsamında işçi alım izni iş ve işlemlerini yürütmek,
- Mahalli idareler personelinin performans ölçütlerini İçişleri Bakanlığı ile birlikte belirlemek ve bununla ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- 4/11/1981 tarih ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 38 inci maddesi uyarınca büyükşehir veya ilçe belediyelerinde görevlendirilen personelin ikinci görev ücretinin tespitine ilişkin işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idareler personelinin hizmet içi eğitimlerini koordine etmek; birlik, dernek, vakıf, şirket ve benzeri kuruluşların bu kapsamdaki mahalli idare personeline yönelik yapacakları eğitim faaliyetleri ile ilgili olarak gerekli iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idarelerde görev yapan personelin görevde yükselme eğitimi ve sınavlarının yapılması konusundaki koordinasyonu sağlamak ve işlemlerini yürütmek,
- Mahalli idarelerle ilgili mevzuatı, genelgeleri ve görüşleri konuları itibariyle derleyerek gerek elektronik ortamda gerekse kitap şeklinde hazırlayarak ilgililerin hizmetine sunmak,
- Görev alanıyla ilgili mahalli idareler alanında ihtiyaç duyulan konularda bilgi ve veri derleyerek yayınlamak,
- İl özel idareleri ve köyler ile üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan mahalli idarelerin yatırım ve hizmetlerinin kalkınma planları ile yıllık programlara uygun şekilde yapılması ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Görev alanıyla ilgili mahalli idareler hakkında sorumlu ya da ilgili olunan eylem planları ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- KÖYDES Projesi ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Kentsel dönüşüm ve gelişim alanı belirlenmesi ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Mahalli idare birimlerinin hizmetlerine gönüllü katılımı düzenleyen mevzuattan kaynaklı iş ve işlemleri yürütmek,

➤ Mahalli idarelerin idari vesayet, denetim ve soruşturma ile İçişleri Bakanlığı görev alanında kalan hususlar hariç olmak üzere diğer görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili konularda TBMM üyeleri tarafından mahalli idarelerin iş ve işlemleri konusunda sorulan yazılı soru önergelerinin cevaplandırılması ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,

➤ Mahalli idarelerin idari vesayet, denetim ve soruşturma ile İçişleri Bakanlığı görev alanında kalan hususlar hariç olmak üzere diğer görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili mahalli idareler ve bağlı kuruluşları ile mahalli idarelerin kurdukları birliklerce hazırlanan mevzuat metinleri hakkında, bunlar yürürlüğe girmeden önce mevzuat gereği alınması gereken diğer kurum ve kuruluşların görüşleri ile ilgili koordinasyonu sağlamak,

➤ Mahalli idarelerin idari vesayet, denetim ve soruşturma ile İçişleri Bakanlığı görev alanında kalan hususlar hariç olmak üzere diğer görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili diğer bakanlıklar ve kamu kurum ve kuruluşlarından gelen yeni hazırlanacak veya değişiklik yapılacak mevzuat taslaklarına ilişkin görüş bildirmek,

➤ Mahalli idarelerin idari vesayet, denetim ve soruşturma ile İçişleri Bakanlığı görev alanında kalan hususlar hariç olmak üzere diğer görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili yürürlükte olan mahalli idare mevzuatının uygulanmasını izlemek, değerlendirmek ve mevzuat değişikliğine ilişkin önerilerde bulunmak,

➤ Mahalli idarelerin idari vesayet, denetim ve soruşturma ile İçişleri Bakanlığı görev alanında kalan hususlar hariç olmak üzere diğer görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili kanun, yönetmelik, yönerge ve genelge çalışmalarını yaparak bunların yürürlüğe girmesi için gerekli işlemleri yürütmek,

➤ Mahalli idarelerin idari vesayet, denetim ve soruşturma ile İçişleri Bakanlığı görev alanında kalan hususlar hariç olmak üzere diğer görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili konularda mahalli idareler mevzuatının uygulanması hususunda ortaya çıkacak tereddütleri gidermek üzere görüş oluşturmak.

2. İçişleri Bakanlığının Mahalli İdarelerle İlgili Yürüttüğü İş ve İşlemler

İçişleri Bakanlığı ile mahalli idareler arasındaki ilişki Anayasa'nın 127'nci maddesi ile düzenlenmiştir. Buna göre, görevleri ile ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan mahalli idare organları veya bu organların üyeleri, İçişleri Bakanı tarafından kesin hükme kadar geçici bir tedbir olarak görevden uzaklaştırılabilmektedir.

703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 1 ve 4 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerine dayanılarak hazırlanan Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünün Görevlerinin

Devir ve Tasfiyesine İlişkin Protokol gereği, İçişleri Bakanlığının Mahalli İdarelerle ilgili yürüttüğü başlıca iş ve işlemler şunlardır:

- Belediye başkanlarının düşürülmesiyle ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Belediye başkanlığının herhangi bir nedenle boşalması ve yeni belediye başkanı veya başkan vekilinin seçilememesi durumunda seçim yapılincaya kadar belediye başkanı görevlendirilmesiyle ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Belediye meclislerinin feshi ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Birlik meclislerinin feshi ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'a göre, mahalli idarelerin ve mahalli idare birliklerinin seçilmiş ve atanmış görevlileri hakkındaki ön inceleme işlemlerini yürütmek,
- 4483 sayılı Kanun'a göre, mahalli idarelerin seçilmiş ve atanmış görevlileri hakkındaki işleme konulmama kararları hakkındaki işlemleri yürütmek,
- Mahalli idareler ve bunların bağlı kuruluşları ile mahalli idare birliklerinde istihdam edilen memurlar hakkında Devlet memurluğundan çıkarma cezasına ilişkin iş ve işlemleri yürütmek,
- Büyükşehir belediyelerine bağlı olarak kurulan su ve kanalizasyon idaresi genel müdürlerinin ikinci derece tezkiye amirliği ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Mahalli idarelerle ilgili her türlü inceleme, soruşturma, denetim, özel teftiş ve bunların onaylarına ilişkin işlemleri yürütmek,
- Mahalli idare organları veya bu organların üyelerini, geçici bir tedbir olarak, kesin hükme kadar görevden uzaklaştırmaya ilişkin iş ve işlemleri yürütmek,
- Terör nedeniyle görevi sona erdirilen veya görevden uzaklaştırılan mahalli idarelerin seçilmiş organları ve bu organların üyeleri ile bu idareler hakkındaki iş ve işlemleri yürütmek,
- Mahalli idareler tarafından yürütülen hizmetlerde meydana gelecek aksama durumunda mevzuat gereği yapılacak iş ve işlemleri yürütmek,
- Mahalli idarelerin ve mahalli idare birliklerinin görevlileri ve organları ile ilgili olarak yapılan ihbar ve şikâyetler hakkındaki iş ve işlemleri yürütmek,
- Mevzuatın uygulanmasına ilişkin olarak Teftiş Kurulu Başkanlığı veya Kontrolörler Başkanlığından teftişi ve soruşturulması istenilen mahalli idare organlarıyla bu organların üyeleri hakkındaki şikâyet ve başvurularla, müfettiş ve kontrolörlerin düzenlediği rapor ve fezlekelerin sonuçlarını izlemek,

- Mahalli idareler ile bunların bağılı kuruluşları ve bu idareler tarafından kurulan birlik, işletme ve şirketlerin mülkiye müfettişleri ve mahalli idareler kontrolörleri tarafından yapılan denetimleri sonucunda düzenlenen teftiş raporlarını inceleyerek gerekli işlemleri yapmak,
- Mülkiye müfettişleri ve mahalli idareler kontrolörleri tarafından düzenlenen raporlarda belirtilen kamu zararlarına ilişkin iş ve işlemleri yürütmek,
- Belediye başkanlarının mal bildirimleriyle ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Belediye başkanlarının yurtdışına çıkışlarıyla ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İçişleri Bakanlığı sorumluluğunda ve desteğinde yürütülen e-belediye uygulamaları ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İçişleri Bakanlığı sorumluluğunda ve desteğinde yürütülen il özel idareleri e-devlet uygulamaları ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Beldelerin isim değişikliğiyle ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerinin kurulması konusundaki iş ve işlemleri yürütmek,
- Köy kurulması, birleştirilmesi, ayrılma, kaldırılma ve diğer iş ve işlemlerin yürütülmesi,
- Üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerinin kuruluşu, tüzük değişikliklerinin onaylanması ve diğer iş ve işlemlerini yürütmek,
- İl özel idaresi genel sekreterlerinin atanmasına ilişkin işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri ile üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerinin borçlanma işlemlerini yürütmek,
- İl özel idarelerinin kuracakları bütçe içi işletmelerle ilgili izin işlemlerini yürütmek,
- İl özel idareleri ile üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerinin şirket kurmalarına ilişkin iş ve işlemlerini yürütmek,
- İl özel idarelerinin acele kamulaştırma taleplerine ilişkin iş ve işlemlerini yürütmek,
- İl özel idarelerinin almış olduğu kamu yararı kararına ilişkin iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idarelerinin yap-işlet-devret modeline ilişkin taleplerine ilişkin iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idarelerinin taşınmaz tahsisiyle ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- 5/1/1961 tarih ve 237 sayılı Taşıt Kanunu kapsamında özel idarelerin yurtdışı araç hibeleriyle (ambulans, itfaiye-kurtarma) ilgili işlemleri yürütmek,
- 8/9/1983 tarih ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu, 4/1/2002 tarih 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 5/1/2002 tarih ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu uyarınca il özel idareleri ile üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerinin ihaleden yasaklama talepleri doğrultusunda ihaleden yasaklama işlemlerini yürütmek,

- Gökçeada ve Bozcaada mahalli idarelerine ilişkin iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri ile üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri bakımından 3/7/2005 tarih ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu gereğince tarım amacı dışında kullanılacak araziler ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri ile üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri bakımından 16/6/2005 tarih ve 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun gereğince yenileme alanları ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri tarafından sunulan hizmetlerin standart çalışmalarını yaparak uygulamaya ilişkin iş ve işlemleri takip etmek ve sonuçlarını izlemek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerinin faaliyet raporlarını hazırlayıp konsolide ederek Çevre ve Şehircilik Bakanlığına gönderilmesi ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerle ilgili her türlü istatistikî verileri toplamak, değerlendirmek, raporlamak ve yayımlamak,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerinin iş ve işlemlerinden istatistikî veri olarak toplanacakları tespit ederek standardını oluşturmak,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerinin seçilmiş organlarının üyeleri ile ilgili istatistikî çalışmaları yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerince hazırlanan projelerden uygun olanlara ilişkin yardım taleplerini ilgili bakanlıklara bildirmek ve bu yardımlara ilişkin olarak gönderilen ödeneklerin ilgili mahalli idareye aktarılması için gereken onay işlemlerini yürütmek,
- Muhtarlar ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Köy ve mahalle muhtarlarının ödeneklerinin valiliklere gönderilmesi ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Köy ve mahalle muhtarlarının taleplerinin alınması ve takip edilmesi, elektronik sistem (Muhtar Bilgi Sistemi) üzerinden izlenmesi ve değerlendirilmesi,
- YİKOB-KIRDES Projesi ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- KÖYDES CBS Projesi ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Türkiye'de Yerel Yönetim Reformunun Kurumsallaştırılması Programı (LAR3) ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,

- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerinin uluslararası kuruluşlara üye olmaları ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerinin yurtdışına, yurtdışından mahalli idarelere yapılan ziyaretlerle ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerinin uluslararası festivallere katılımı ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerinin yabancı ülke mahalli idareleri ile kardeş kent ilişkisi kurma iş ve işlemlerini yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerindeki personelle ilgili norm kadro ilke ve standartları konusundaki çalışmalarını yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikler personelinin hizmet içi eğitimlerini koordine etmek; bu personele yönelik yapılacak eğitim faaliyetleri ile ilgili olarak gerekli iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerine ilk defa memur alım izni iş ve işlemlerini yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerinde istihdam edilen sözleşmeli personelin iş ve işlemlerini yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlik şirketlerinde personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı kapsamında işçi alım izni iş ve işlemlerini yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlik şirketlerinde görev yapan personelin görevde yükselme eğitimi ve sınavlarının yapılması konusundaki koordinasyonu sağlamak ve işlemlerini yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerinde görev yapan personelin görevde yükselme eğitimi ve sınavlarının yapılması konusundaki koordinasyonu sağlamak ve işlemlerini yürütmek,
- Mahalli idareler personeli hakkında terörle mücadele mevzuatı ve/veya devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunanlar ile ilgili mevzuattan kaynaklanan iş ve işlemleri yürütmek,
- Mahalli idarelerin idari vesayet, denetim ve soruşturma ile görev alanında kalan görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili mahalli idareler hakkında sorumlu ya da ilgili olunan eylem planları ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,

➤ Mahalli idarelerin idari vesayet, denetim ve soruşturma ile görev alanında kalan görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili konularda TBMM üyeleri tarafından mahalli idarelerin iş ve işlemleri konusunda sorulan yazılı soru önergelerinin cevaplandırılması ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,

➤ Mahalli idarelerin idari vesayet, denetim ve soruşturma ile görev alanında kalan görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili mahalli idareler ve bağlı kuruluşları ile mahalli idarelerin kurdukları birliklerce hazırlanan mevzuat metinleri hakkında, bunlar yürürlüğe girmeden önce mevzuat gereği alınması gereken diğer kurum ve kuruluşların görüşleri ile ilgili koordinasyonu sağlamak,

➤ Mahalli idarelerin idari vesayet, denetim ve soruşturma ile görev alanında kalan görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili diğer bakanlıklar ve kamu kurum ve kuruluşlarından gelen yeni hazırlanacak veya değişiklik yapılacak mevzuat taslaklarına ilişkin görüş bildirmek,

➤ Mahalli idarelerin idari vesayet, denetim ve soruşturma ile görev alanında kalan görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili yürürlükte olan mahalli idare mevzuatının uygulanmasını izlemek, değerlendirmek ve mevzuat değişikliğine ilişkin önerilerde bulunmak,

➤ Mahalli idarelerin idari vesayet, denetim ve soruşturma ile görev alanında kalan görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili kanun, yönetmelik, yönerge ve genelge çalışmalarını yaparak bunların yürürlüğe girmesi için gerekli işlemleri yürütmek,

➤ Mahalli idarelerin idari vesayet, denetim ve soruşturma ile görev alanında kalan görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili konularda mahalli idareler mevzuatının uygulanması hususunda ortaya çıkacak tereddütleri gidermek üzere görüş oluşturmak.

3. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığının Mahalli İdarelerle İlgili Müştereken Yürüttüğü İş ve İşlemler

Bakanlığımız ve İçişleri Bakanlığının mahalli idarelerle ilgili müştereken yürüttüğü iş ve işlemler şunlardır:

➤ Belediyeler ve bağlı kuruluşlar ile mahalli idare birliklerinin norm kadro ve standartlarına ilişkin usul ve esasları belirlemek,

➤ Mahalli idare personelinin görevde yükselme ve unvan değişikliği esaslarını belirlemek,

➤ Mahalli İdarelere İlk Defa Atanacaklara Dair Sınav ve Atama Yönetmeliğini hazırlamak,

➤ İl Özel İdareleri, Belediyeler ve Bağlı Kuruluşları ile Bunların Üyesi Olduğu Mahalli İdare Birliklerinin Personel Çalıştırılmasına Dayalı Hizmetlerinin Gördürülmesine İlişkin Usul ve Esasları belirlemek,

➤ e-Belediye Projesini yürütmek (İçişleri Bakanlığı/Çevre ve Şehircilik Bakanlığı – Proje tamamlandıktan sonra Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile beraber yürütülecektir.),

➤ Türkiye’de Yerel Yönetim Reformunun Kurumsallaştırılması Programı (LAR3)’nı yürütmek,

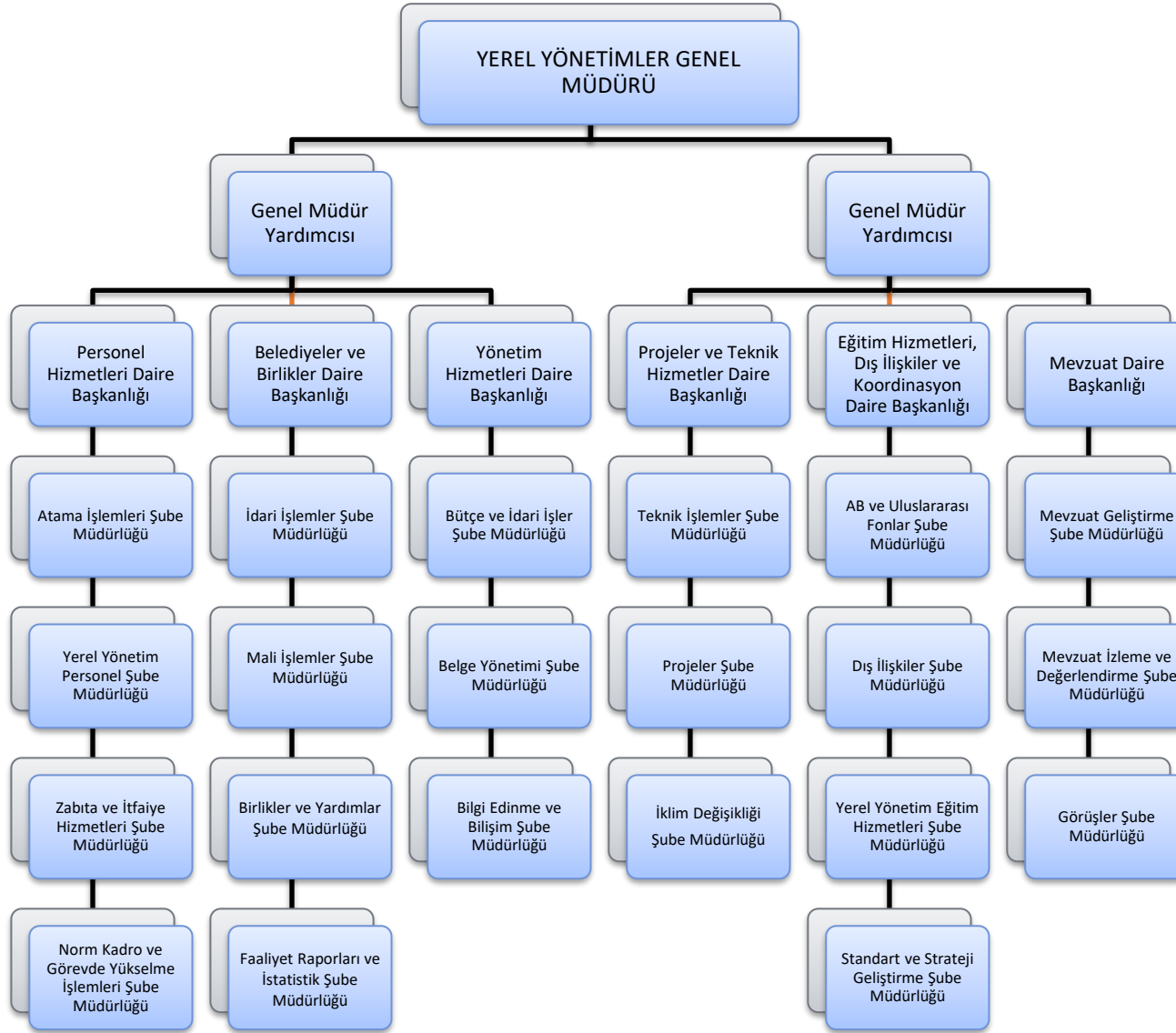
D. Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğünün Teşkilat Yapısı

12/12/2019 tarihinde Bakanlık Makamınca onaylanan Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü Çalışma Yönergesi’ne göre Genel Müdürlüğe bağlı Daire Başkanlıkları görev ve yapılanmaları yeniden düzenlenmiştir.

Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü 6 Daire Başkanlığı ve 21 Şube Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmıştır. Genel Müdürlük bünyesindeki Daire Başkanlıkları şunlardır:

- 1- Belediyeler ve Birlikler Daire Başkanlığı
- 2- Eğitim Hizmetleri, Dış İlişkiler ve Koordinasyon Daire Başkanlığı
- 3- Mevzuat Daire Başkanlığı
- 4- Personel Hizmetleri Daire Başkanlığı
- 5- Projeler ve Teknik Hizmetler Daire Başkanlığı
- 6- Yönetim Hizmetleri Daire Başkanlığı

Şekil 2 : Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü Teşkilat Şeması

E. Mahalli İdarelere İlişkin Genel Bilgiler

1. Türlerine Göre Mahalli İdare Sayıları

Türlerine göre mahalli idare sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2 : Türlerine Göre Mahalli İdarelerin Sayısı

Türü	İl Özel İdaresi*	Belediye	Köy
2018	51	1.399	18.195
2019	51	1.389	18.292

Kaynak: YYGM ve İİGM, 2020

*Gökçeada ve Bozcaada mahalli idareleri hariç

Türkiye’de 51 il özel idaresi, 1.389 belediye, 18.292 köy bulunmaktadır. Diğer taraftan, 1151 sayılı Bozcaada ve İmroz Kazalarının Mahalli İdareleri Hakkında Kanun’un ilgili hükümlerine göre Gökçeada ve Bozcaada yönetimleri de birer mahalli idare birimi olarak kurulmuştur.

Belediyeler, nüfus büyüklüklerine ve il, ilçe ve belde belediyesi olmalarına bakılmaksızın 5393 sayılı Belediye Kanunu’na göre yönetilmekle birlikte; nüfusu, fiziki yerleşim durumu ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri dikkate alınarak büyükşehir belediyesine dönüştürülmüş yerlerdeki büyükşehir belediyeleri ile büyükşehir sınırları içindeki ilçe belediyeleri ayrıca 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu hükümlerine göre de yönetilmektedir.

2. Türlerine Göre Belediye Sayıları

Türlerine göre belediye sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 3 : Belediyelerin Türlerine Göre Dağılımı

Türü	Büyükşehir Belediyesi	Büyükşehir İlçe Belediyesi	İl Belediyesi	İlçe Belediyesi	Belde Belediyesi	Toplam
2018	30	519	51	403	396	1.399
2019	30	519	51	403	386	1.389

Kaynak: YYGM, 2020

3. Türlerine ve Nüfus Aralıklarına Göre Belediyelerin Dağılımı

Türlerine ve nüfus aralıklarına göre belediyelerin dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 4 : Türlerine ve Nüfus Aralıklarına Göre Belediyelerin Dağılımı (31/12/2019)

	Büyükşehir	İl	Büyükşehir İlçe	İlçe Merkezi	Belde	Toplam	Nüfus
0 - 2.000			1	39	62	102	165.618
2.001 - 5.000			13	126	286	425	1.285.312
5.001 - 10.000			40	99	36	175	1.222.583
10.001 - 20.000			78	66	1	145	2.072.520
20.001 - 50.000		5	136	53	1	195	6.144.581
50.001 - 75.000		6	50	12		68	4.143.682
75.001 - 100.000		6	25	5		36	3.188.799
100.001 - 250.000		28	89	3		120	18.696.504
250.001 - 500.000		6	62			68	24.115.186
500.001 - 750.000			17			17	10.302.888
750.001 - 1.000.000	7		8			15	12.859.773
1.000.001 - 2.000.000	14					14	19.127.990
2.000.001 - 3.000.000	5					5	11.124.992
3.000.001 - 5.000.000	2					2	7.423.371
5.000.001 -	2					2	21.158.343
TOPLAM	30	51	519	403	386	1.389	78.362.652

Kaynak: TÜİK ADNKS 2019, 2020

Nüfusu 2.000'in altında 95, 5.000'in altında 533, 10.000'in altında 704 belediye bulunmaktadır. Nüfusu 10.000'in altındaki belediyelerin toplam belediye sayısına oranı %50'dir. Nüfusu 100.000'in üzerinde 241 belediye bulunmaktadır.

Ülkemizdeki toplam nüfusun (82.003.882 kişi) %77,43'ü büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde, %16,33'ü diğer belediye sınırları içerisinde, %6,24'ü köy sınırları içerisinde yaşamaktadır.

4. Mahalli İdare Birlikleri ve Belediye Bağlı İdareleri Sayısı

Mahalli idare birlikleri ve belediye bağlı idareleri sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 5 : Mahalli İdare Birlikleri ve Belediye Bağlı İdareleri Sayısı

Türü	Belediye Bağlı İdareleri	Mahalli İdare Birlikleri
2018	33	707
2019	33	704

Kaynak: YYGM, 2020

Ülkemizde halihazırda 33 belediye bağlı idaresi ve 704 mahalli idare birliği bulunmaktadır.

5. Türleri İtibarıyla Mahalli İdare Birliklerinin Sayıları

Türlerine göre birlik sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 6 : Türleri İtibarıyla Mahalli İdare Birliklerinin Sayıları

S.No	Türü	2018	2019
1	Ülke Düzeyinde Birlikler	2	2
2	Belediye Hizmet Birliği	39	40
3	Özel İdare-Belediye Hizmet Birliği	10	10
4	Kalkınma Birliği	5	5
5	Çevre Altyapı Hizmet Birliği	74	71
6	Turizm Altyapı Hizmet Birliği	42	41
7	İçmesuyu Birliği	75	75
8	Köylere Hizmet Götürme Birliği	451	451
9	Diğer	9	9
Toplam		707	704

Kaynak: YYGM ve İİGM, 2020

Ülkemizde; 2'si ülke düzeyinde birlik, 40'ı belediye hizmet birliği, 10'u özel idare-belediye hizmet birliği, 5'i kalkınma birliği, 71'i çevre altyapı hizmet birliği, 41'i turizm altyapı hizmet birliği, 75'i içme suyu birliği, 451'i köylere hizmet götürme birliği (KHGB) ve 9'u diğer birlikler olmak üzere toplam birlik sayısı 704'tür. 8/3/2011 tarihli ve 6172 sayılı Sulama Birlikleri Kanunu ile sulama birlikleri, mahalli idare birlikleri kapsamında çıkarılmıştır.

5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu'nun 20'nci maddesine göre ülke düzeyinde, belediyeleri temsil etmek üzere Türkiye Belediyeler Birliği ve il özel idareleri yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarını temsil etmek üzere Vilayetler Birliği kurulmuştur.

6. Mahalli İdarelerin Seçilmiş Görevlilerine İlişkin Bilgiler

Anayasamız, mahalli idarelerin karar organlarının seçikle oluşturulacağı temel kuralını getirmiştir.

Mahalli idarelerde seçimler beş yılda bir, serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılır. İl genel meclisi ve belediye meclisi üyelikleri için yapılan seçimlerde, onda birlik baraj uygulamalı nispi temsil sistemi, belediye başkanlığı ve muhtar seçiminde ise çoğunluk sistemi uygulanmaktadır.

18 yaşını dolduran her Türk vatandaşı seçme ve halk oylamasına katılma hakkına sahiptir. 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 11'inci maddesinde belirtilen sakıncaları taşımamak şartıyla 18 yaşını dolduran her Türk vatandaşı belediye başkanlığına, muhtarlığa, il genel meclisi ve belediye meclisi üyeliğine seçilebilmektedir.

2014 yılı mahalli idareler genel seçimi ile seçilen mahalli idare görevlilerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 7 : Mahalli İdarelerin Seçilmiş Görevlilerine İlişkin Bilgiler (2014)

Türü	Erkek	Oran (%)	Kadın	Oran (%)	Toplam
Büyükşehir Belediye Başkanı	27	90	3	10	30
Büyükşehir İlçe Belediye Başkanı	496	96	23	4	519
Belediye Meclis Üyesi	18.300	89	2.198	11	20.498
İl Belediye Başkanı	50	98	1	2	51
İlçe ve Belde Belediye Başkanı	784	98	13	2	797
İl Genel Meclis Üyesi	1.191	95	60	5	1.251
Köy Muhtarı	18.085	100	58	0	18.143
Mahalle Muhtarı	31.013	98	622	2	31.635
Köy İhtiyar Meclis Üyesi	79.689	99	1.007	1	80.696
Mahalle İhtiyar Heyeti Üyesi	134.362	98	3.419	2	137.781
Toplam	283.997	97	7.404	3	291.401

Kaynak: YSK, 2020

2019 yılı Mahalli İdareler Genel Seçimi ile seçilen mahalli idare görevlilerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 8 : Mahalli İdarelerin Seçilmiş Görevlilerine İlişkin Bilgiler (2019)

Türü	Erkek	Oran (%)	Kadın	Oran (%)	Toplam
Büyükşehir Belediye Başkanı	27	90	3	10	30
Büyükşehir İlçe Belediye Başkanı	494	95	25	5	519
Belediye Meclis Üyesi	18.461	89	2.284	11	20.745
İl Belediye Başkanı	50	98	1	2	51
İlçe ve Belde Belediye Başkanı	777	98	12	2	789
İl Genel Meclis Üyesi	1.223	96	48	4	1.271
Köy Muhtarı	18.081	99	115	1	18.196
Mahalle Muhtarı	31.049	98	970	2	32.019
Köy İhtiyar Meclis Üyesi	79.689	99	1.007	1	80.696
Mahalle İhtiyar Heyeti Üyesi	134.362	98	3.418	2	137.780
Toplam	284.213	97	7.883	3	292.096

Kaynak: YSK,İİGM, 2020

2014 yılı Mahalli İdareler Genel Seçimi ile 2019 yılı Mahalli İdareler Genel Seçim sonuçlarına bakıldığında; seçilmiş kadın sayısının 7.404'ten 7.883'e çıktığı görülmektedir.

3- MAHALLİ İDARELERİN GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUKLARI

İl özel idareleri, büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri, büyükşehir ilçe, ilçe ve belde belediyeleri, bağlı idareler ile mahalli idare birliklerine ilgili kanunlarla çeşitli görev, yetki ve sorumluluklar verilmiştir.

A. İl Özel İdareleri

İl özel idarelerinin görev ve sorumlulukları 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 6'ncı maddesinde sıralanmıştır.

İl Özel İdaresi Kanunun'da özel idarelerin görevleri, il sınırları içindeki görevler ve belediye sınırları dışındaki görevler olarak iki şekilde tanımlanmıştır.

1) İl sınırları içindeki görevler;

- Gençlik ve spor, sağlık, tarım, sanayi ve ticaret,
- Belediye sınırları il sınırı olan büyükşehir belediyeleri hariç ilin çevre düzeni plânı,
- Bayındırlık ve iskân,
- Toprağın korunması, erozyonun önlenmesi,
- Kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar,
- Yoksullara mikro kredi verilmesi,
- Çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları,
- İlk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasıdır.

2) Belediye sınırları dışındaki görevler;

- İmar,
- Yol,
- Su,
- Kanalizasyon
- Katı atık,
- Çevre,
- Acil yardım ve kurtarma,

- Orman köylerinin desteklenmesi,
- Ağaçlandırma, park ve bahçe tesisidir.

Bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşları; yapım, bakım ve onarım işleri, devlet ve il yolları, içme suyu, sulama suyu, kanalizasyon, enerji nakil hattı, sağlık, eğitim, kültür, turizm, çevre, imar, bayındırlık, iskân, gençlik ve spor gibi hizmetlere ilişkin yatırımlar ile bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşlarının görev alanına giren diğer yatırımları, kendi bütçelerinde bu hizmetler için ayrılan ödenekleri il özel idarelerine aktarmak suretiyle gerçekleştirebilmektedirler. Aktarma işleminden sonra söz konusu işler il özel idaresinin tabi olduğu usul ve esaslara göre sonuçlandırılmaktadır.

İl özel idarelerine kendilerine verilen görevleri yerine getirebilmesi ve yetkileri kullanabilmesi için 5302 sayılı Kanun'un 7'nci maddesi ile bir kısım yetki ve imtiyazlar sağlanmıştır. İl özel idaresinin, Kanun'da sayılan yetkileri ve imtiyazları şunlardır:

- Kanunlarla verilen görev ve hizmetleri yerine getirebilmek için her türlü faaliyette bulunmak, gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri için kanunlarda belirtilen izin ve ruhsatları vermek ve denetlemek,
- Kanunların il özel idaresine verdiği yetki çerçevesinde yönetmelik çıkarmak, emir vermek, yasak koymak ve uygulamak, kanunlarda belirtilen cezaları vermek,
- Hizmetlerin yürütülmesi amacıyla, taşınır ve taşınmaz malları almak, satmak, kiralamak veya kiraya vermek, takas etmek, bunlar üzerinde sınırlı ayni hak tesis etmek,
- Borç almak ve bağış kabul etmek,
- Vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve miktarı yirmi beş bin Türk Lirasına kadar olan dava konusu uyuşmazlıkların anlaşmayla tasfiyesine karar vermek,
- Özel kanunları gereğince il özel idaresine ait vergi, resim ve harçların tarh, tahakkuk ve tahsilini yapmak,
- Belediye sınırları dışındaki gayri sıhhi müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerine ruhsat vermek ve denetlemek,
- İl özel idaresi hizmetleri ile ilgili olarak, halkın görüş ve düşüncelerini belirlemek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapmak.
- Belediye sınırları dışında, yapı ruhsatı veya yapı kullanma izni hangi idare tarafından verilmiş olursa olsun, hizmete sunulacak olan asansörlerin tescilini yapmak, ilgili teknik mevzuat çerçevesinde yıllık periyodik kontrollerini yapmak ya da yetkilendirilmiş muayene kuruluşları aracılığıyla yaptırmak, gerekli hâllerde asansörleri hizmet dışı bırakmak.

B. Belediyeler

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14'üncü maddesinde belediyelerin görev ve sorumlulukları ikili bir tasnife tabi tutulmuştur. Birinci bölümdeki hizmetler belediyelere görev olarak verilirken, ikinci bölümdeki hizmetleri de yapabilme yetkisi tanınmıştır.

Belediyelerin yapmakla yükümlü olduğu hizmetler şunlardır:

- İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel altyapı,
- Coğrafi ve kent bilgi sistemleri,
- Çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık,
- Zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans,
- Şehir içi trafik,
- Defin ve mezarlıklar,
- Ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar,
- Konut,
- Kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor,
- Orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtları,
- Sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma,
- Ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi,
- Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'i geçen belediyeler için kadınlar ve çocuklar için konukevleri açılması.

Belediyelere faaliyette bulunma yetkisi tanınan hizmetler ise şunlardır:

- Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapma ve her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılama,
- Sağlıkla ilgili her türlü tesisi açma ve işletme,
- Mabetlerin yapım, bakım ve onarımını yapma,
- Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlama, bu amaçla bakım ve onarımını sağlama, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etme,
- Sporu teşvik etmek amacıyla gençlere spor malzemesi verme, amatör spor kulüplerine ayni ve nakdi yardım sağlama, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenleme,
- Yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan öğrencilere, sporculara, teknik yöneticilere ve antrenörlere belediye meclisi kararıyla ödül verme,

➤ Gıda bankacılığı yapma.

5393 sayılı Kanun'un 15'inci maddesinde belediyelerin yetkileri ve imtiyazları şu şekilde sayılmıştır:

➤ Belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak,

➤ Kanunların belediyeye verdiği yetki çerçevesinde yönetmelik çıkarmak, belediye yasakları koymak ve uygulamak, kanunlarda belirtilen cezaları vermek,

➤ Gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri ile ilgili olarak kanunlarda belirtilen izin veya ruhsatı vermek,

➤ Özel kanunları gereğince belediyeye ait vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarının tarh, tahakkuk ve tahsilini yapmak; vergi, resim ve harç dışındaki özel hukuk hükümlerine göre tahsili gereken doğal gaz, su, atık su ve hizmet karşılığı alacakların tahsilini yapmak veya yaptırmak,

➤ Müktesep haklar saklı kalmak üzere; içme, kullanma ve endüstri suyu sağlamak; atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılmasını sağlamak; bunlar için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettirmek; kaynak sularını işletmek veya işlettirmek,

➤ Toplu taşıma yapmak; bu amaçla otobüs, deniz ve su ulaşım araçları, tünel, raylı sistem dâhil her türlü toplu taşıma sistemlerini kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettirmek,

➤ Katı atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması ile ilgili bütün hizmetleri yapmak ve yaptırmak,

➤ Mahalli müşterek nitelikteki hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla, belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde taşınmaz almak, kamulaştırmak, satmak, kiralamak veya kiraya vermek, trampa etmek, tahsis etmek, bunlar üzerinde sınırlı ayni hak tesis etmek,

➤ Borç almak, bağış kabul etmek,

➤ Toptancı ve perakendeci hâlleri, otobüs terminali, fuar alanı, mezbaha, ilgili mevzuata göre yat limanı ve iskele kurmak, kurdurmak, işletmek, işlettirmek veya bu yerlerin gerçek ve tüzel kişilerce açılmasına izin vermek,

➤ Vergi, resim ve harçlar dışında kalan dava konusu uyuşmazlıkların anlaşmayla tasfiyesine karar vermek,

➤ Gayrisihhî müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek,

➤ Beldede ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi ve kayıt altına alınması amacıyla izinsiz satış yapan seyyar satıcıları faaliyetten men etmek, izinsiz satış yapan seyyar satıcıların faaliyetten men edilmesi sonucu, cezası ödenmeyerek iki gün içinde geri alınmayan gıda maddelerini gıda bankalarına, cezası ödenmeyerek otuz gün içinde geri alınmayan gıda dışı malları yoksullara vermek,

➤ Reklam panoları ve tanıtıcı tabelalar konusunda standartlar getirmek,

➤ Gayrisihhî işyerlerini, eğlence yerlerini, halk sağlığına ve çevreye etkisi olan diğer işyerlerini kentin belirli yerlerinde toplamak; hafriyat toprağı ve moloz döküm alanlarını; sıvılaştırılmış petrol gazı (LPG) depolama sahalarını; inşaat malzemeleri, odun, kömür ve hurda depolama alanları ve satış yerlerini belirlemek; bu alan ve yerler ile taşımalarda çevre kirliliğı oluşmaması için gereken tedbirleri almak,

➤ Kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiğı bütün işleri yürütmek.

➤ Belediye mücavir alan sınırları içerisinde 5/11/2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu, 26/9/2011 tarihli ve 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve ilgili diğer mevzuata göre kuruluş izni verilen alanda tesis edilecek elektronik haberleşme istasyonlarına kent ve yapı estetiğı ile elektronik haberleşme hizmetinin gerekleri dikkate alınarak ücret karşılığında yer seçim belgesi vermek,

➤ Belediye sınırları içerisinde, yapı ruhsatı veya yapı kullanma izni hangi idare tarafından verilmiş olursa olsun, hizmete sunulacak olan asansörlerin tescilini yapmak, ilgili teknik mevzuat çerçevesinde yıllık periyodik kontrollerini yapmak ya da yetkilendirilmiş muayene kuruluşları aracılığıyla yaptırmak, gerekli hâllerde asansörleri hizmet dışı bırakmak.

➤ Belediyeler; içme, kullanma ve endüstri suyu sağlanması, atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılması, kaynak sularının işletilmesi; toplu taşıma yapılması, bu amaçla otobüs, deniz ve su ulaşım araçları, tünel, raylı sistem dâhil her türlü toplu taşıma sistemlerinin kurulması; katı atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması ile ilgili bütün hizmetleri Danıştayın görüşü ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığının kararıyla süresi kırk dokuz yılı geçmemek üzere imtiyaz yoluyla devredebilir, toplu taşıma hizmetlerini imtiyaz veya tekel oluşturmayacak şekilde ruhsat vermek suretiyle yerine

getirebileceği gibi toplu taşıma hatlarını kiraya verme veya hizmet satın alma yoluyla yerine getirebilir.

➤ İl sınırları içinde büyükşehir belediyeleri, belediye ve mücavir alan sınırları içinde il belediyeleri ile nüfusu 10.000'i geçen belediyeler, meclis kararıyla; turizm, sağlık, sanayi ve ticaret yatırımlarının ve eğitim kurumlarının su, termal su, kanalizasyon, doğal gaz, yol ve aydınlatma gibi alt yapı çalışmalarını faiz almaksızın on yıla kadar geri ödemeli veya ücretsiz olarak yapabilir veya yaptırabilir, bunun karşılığında yapılan tesislere ortak olabilir; sağlık, eğitim, sosyal hizmet ve turizmi geliştirecek projelere Çevre ve Şehircilik Bakanlığının onayı ile ücretsiz veya düşük bir bedelle amacı dışında kullanılmamak kaydıyla arsa tahsis edebilir. Belediye ve bağlı idareler, meclis kararıyla mabetlere, eğitim kurumlarına, yurtlara, okul pansiyonlarına ve hastanelere indirimli bedelle ya da ücretsiz olarak içme ve kullanma suyu verebilirler.

➤ Belediye, belde sakinlerinin belediye hizmetleriyle ilgili görüş ve düşüncelerini tespit etmek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapabilir.

1. Büyükşehir Belediyeleri

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7'nci maddesine göre büyükşehir belediyesi sınırlarındaki yetkiler büyükşehir belediyesi ile büyükşehir ilçe belediyesi arasında dağıtılmıştır. 6360 sayılı Kanunla, büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev alanı il ve ilçe mülki sınırlarına genişletilmiştir.

Büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır:

➤ İlçe belediyelerinin görüşlerini alarak büyükşehir belediyesinin stratejik plânını, yıllık hedeflerini, yatırım programlarını ve bunlara uygun olarak bütçesini hazırlamak,

➤ Çevre düzeni plânına uygun olmak kaydıyla, büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde 1/5.000 ile 1/25.000 arasındaki her ölçekte nazım imar plânını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak; büyükşehir içindeki belediyelerin nazım plâna uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar plânlarını, bu plânlarda yapılacak değişiklikleri, parselasyon plânlarını ve imar ıslah plânlarını aynen veya değiştirerek onaylamak ve uygulanmasını denetlemek; nazım imar plânının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmayan ilçe belediyelerinin uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmak veya yaptırmak,

➤ Kanunlarla büyükşehir belediyesine verilmiş görev ve hizmetlerin gerektirdiği proje, yapım, bakım ve onarım işleriyle ilgili her ölçekteki imar plânlarını, parselasyon plânlarını ve

her türlü imar uygulamasını yapmak ve ruhsatlandırmak, 20/7/1966 tarihli ve 775 sayılı Gecekondu Kanunu'nda belediyelere verilen yetkileri kullanmak,

➤ Büyükşehir belediyesi tarafından yapılan veya işletilen alanlardaki işyerlerine, büyükşehir belediyesinin sorumluluğunda bulunan alanlarda işletilecek yerlere ruhsat vermek ve denetlemek,

➤ Belediye Kanunu'ndaki arsa ve konut üretimiyle kentsel dönüşüm ve gelişim alanlarına ilişkin belediyelere verilen yetkileri kullanmak,

➤ Büyükşehir ulaşım ana plânını yapmak veya yaptırmak ve uygulamak, ulaşım ve toplu taşıma hizmetlerini plânlamak ve koordinasyonu sağlamak; kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek, kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek,

➤ Büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yapmak, yaptırmak, bakım ve onarımı ile bu yolların temizliği ve karla mücadele çalışmalarını yürütmek; kentsel tasarım projelerine uygun olarak bu yerlere cephesi bulunan yapılara ilişkin yükümlülükler koymak; ilân ve reklam asılacak yerleri ve bunların şekil ve ebadını belirlemek; meydan, bulvar, cadde, yol ve sokak ad ve numaraları ile bunlar üzerindeki binalara numara verilmesi işlerini gerçekleştirmek,

➤ Coğrafi ve kent bilgi sistemlerini kurmak,

➤ Sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak; ağaçlandırma yapmak; gayrisihhî işyerlerini, eğlence yerlerini, halk sağlığına ve çevreye etkisi olan diğer işyerlerini kentin belirli yerlerinde toplamak; inşaat malzemeleri, hurda depolama alanları ve satış yerlerini, hafriyat toprağı, moloz, kum ve çakıl depolama alanlarını, odun ve kömür satış ve depolama sahalarını belirlemek, bunların taşınmasında çevre kirliliğine meydan vermeyecek tedbirler almak; büyükşehir katı atık yönetim plânını yapmak, yaptırmak; katı atıkların kaynakta toplanması ve aktarma istasyonuna kadar taşınması hariç katı atıkların ve hafriyatın yeniden değerlendirilmesi, depolanması ve bertaraf edilmesine ilişkin hizmetleri yerine getirmek, bu amaçla tesisler kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; sanayi ve tıbbi atıklara ilişkin hizmetleri yürütmek, bunun için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; deniz araçlarının atıklarını toplamak, toplatmak, arıtmak ve bununla ilgili gerekli düzenlemeleri yapmak,

➤ Gıda ile ilgili olanlar dâhil birinci sınıf gayrisihhi müesseseleri ruhsatlandırmak ve denetlemek, yiyecek ve içecek maddelerinin tahlillerini yapmak üzere laboratuvarlar kurmak ve işletmek,

➤ Büyükşehir belediyesinin yetkili olduğu veya işlettiği alanlarda zabıta hizmetlerini yerine getirmek,

➤ Yolcu ve yük terminalleri, kapalı ve açık otoparklar yapmak, yaptırmak, işletmek, işlettirmek veya ruhsat vermek,

➤ Büyükşehirin bütünlüğüne hizmet eden sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, hayvan barınakları, kütüphane, müze, spor, dinlence, eğlence ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek; gerektiğinde amatör spor kulüplerine nakdî yardım yapmak, malzeme vermek ve gerekli desteği sağlamak, amatör takımlar arasında spor müsabakaları düzenlemek, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara, teknik yönetici, antrenör ve öğrencilere belediye meclis kararıyla ödül vermek,

➤ Gerektiğinde mabetler ile sağlık, eğitim ve kültür hizmetleri için bina ve tesisler yapmak, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bu hizmetlerle ilgili bina ve tesislerin her türlü bakımını, onarımını yapmak ve gerekli malzeme desteğini sağlamak,

➤ Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlamak, bu amaçla bakım ve onarımını yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmek,

➤ Büyükşehir içindeki toplu taşıma hizmetlerini yürütmek ve bu amaçla gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek, büyükşehir sınırları içindeki kara ve denizde taksi ve servis araçları dâhil toplu taşıma araçlarına ruhsat vermek, Büyükşehir içindeki toplu taşıma hatlarıyla ilgili olarak; şehir merkezine olan uzaklık, nüfus ve hattı kullanan sayısı kriterleri esas alınarak tespit edilecek hatlarla ilgili toplu taşıma hizmetlerinin işlettilmesine karar vermek.

➤ Su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek, bunun için gerekli baraj ve diğer tesisleri kurmak, kurdurmak ve işletmek; derelerin ıslahını yapmak; kaynak suyu veya arıtma sonunda üretilen suları pazarlamak,

➤ Mezarlık alanlarını tespit etmek, mezarlıklar tesis etmek, işletmek, işlettirmek, defin ile ilgili hizmetleri yürütmek,

➤ Her çeşit toptancı hallerini ve mezbahaları yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek, imar planında gösterilen yerlerde yapılacak olan özel hal ve mezbahaları ruhsatlandırmak ve denetlemek,

➤ İl düzeyinde yapılan plânlara uygun olarak, doğal afetlerle ilgili plânlamaları ve diğer hazırlıkları büyükşehir ölçeğinde yapmak; gerektiğinde diğer afet bölgelerine araç, gereç ve malzeme desteği vermek; itfaiye ve acil yardım hizmetlerini yürütmek; patlayıcı ve yanıcı madde üretim ve depolama yerlerini tespit etmek, konut, işyeri, eğlence yeri, fabrika ve sanayi kuruluşları ile kamu kuruluşlarını yangına ve diğer afetlere karşı alınacak önlemler yönünden denetlemek, bu konuda mevzuatın gerektirdiği izin ve ruhsatları vermek,

➤ Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak,

➤ Merkezi ısıtma sistemleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek,

➤ Afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları tahliye etme ve yıkım konusunda ilçe belediyelerinin talepleri hâlinde her türlü desteği sağlamak.

Büyükşehir ilçe belediyesinin görev ve yetkileri ise şunlardır:

➤ Kanunlarla münhasıran büyükşehir belediyesine verilen görevler ile Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7'nci maddesinin birinci fıkrası dışında kalan görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak,

➤ Büyükşehir katı atık yönetim plânına uygun olarak, katı atıkları toplamak ve aktarma istasyonuna taşımak,

➤ Sıhhi işyerlerini, 2'nci ve 3'üncü sınıf gayrisihhî müesseseleri, umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek,

➤ Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7'nci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen hizmetlerden; 775 sayılı Gecekondu Kanunu'nda belediyelere verilen yetkileri kullanmak, otopark, spor, dinlenme ve eğlence yerleri ile parkları yapmak; yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmak; mesleki eğitim ve beceri kursları açmak; mabetler ile sağlık, eğitim, kültür tesis ve binalarının yapım, bakım ve onarımı ile kültür ve tabiat varlıkları ve tarihî dokuyu korumak; kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin geliştirilmesine ilişkin hizmetler yapmak.

➤ Defin ile ilgili hizmetleri yürütmek.

➤ Afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları tahliye etmek ve yıkmak.

5216 sayılı Kanun'un 10'uncu maddesinde ise yetki ve imtiyazlarla ilgili olarak "Büyükşehir (ve) ilçe belediyeleri; görevli oldukları konularda bu Kanunla birlikte Belediye Kanunu ve diğer mevzuat hükümleri ile ilgisine göre belediyelere tanınan yetki, imtiyaz ve muafiyetlere sahiptir" hükmü yer almaktadır.

2. Bağlı İdareler

2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ile büyükşehir belediyelerine bağlı ve içme suyu, kanalizasyon ve yağmur sularının uzaklaştırılması ile ilgili görevleri ifa etmek üzere ayrı bütçe ve kamu tüzel kişiliğine haiz su ve kanalizasyon idareleri kurulmuştur. Kanun'un ek 5'inci maddesi ile bu Kanun'un diğer büyükşehir belediyeleri için de uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Su ve kanalizasyon idarelerinin görevleri Kanun'un 2'nci maddesinde şu şekilde sayılmıştır;

➤ İçme, kullanma ve endüstri suyu ihtiyaçlarının her türlü yeraltı ve yer üstü kaynaklarından sağlanması ve ihtiyaç sahiplerine dağıtılması için; kaynaklardan abonelere ulaşıncaya kadar her türlü tesisin etüt ve projesini yapmak veya yaptırmak, bu projelere göre tesisleri kurmak veya kurdurmak, kurulu olanları devralıp işletmek ve bunların bakım ve onarımını yapmak, yaptırmak ve gerekli yenilemelere girişmek,

➤ Kullanılmış sular ile yağış sularının toplanması, yerleşim yerlerinden uzaklaştırılması ve zararsız bir biçimde boşaltma yerine ulaştırılması veya bu sulardan yeniden yararlanılması için abonelerden başlanarak bu suların toplanacakları veya bırakılacakları noktaya kadar her türlü tesisin etüt ve projesini yapmak veya yaptırmak; gerektiğinde bu projelere göre tesisleri kurmak ya da kurdurmak; kurulu olanları devralıp işletmek ve bunların bakım ve onarımını yapmak, yaptırmak ve gerekli yenilemelere girişmek,

➤ Bölge içindeki su kaynaklarının, deniz, göl, akarsu kıyılarının ve yeraltı sularının kullanılmış sularla ve endüstri artıkları ile kirletilmesini, bu kaynaklarda suların kaybına veya azalmasına yol açacak tesis kurulmasını ve bu tür faaliyetlerde bulunulmasını önlemek, bu konuda her türlü teknik, idari ve hukuki tedbiri almak,

➤ Su ve kanalizasyon hizmetleri konusunda hizmet alanı içindeki belediyelere verilen görevleri yürütmek ve bu konulardaki yetkileri kullanmak,

➤ Her türlü taşınır ve taşınmaz malı satın almak, kiralamak, ekonomik değeri kalmamış araç ve gereçleri satmak, su ve kanalizasyon hizmetleriyle ilgili tesisleri doğrudan doğruya

yahut diğer kamu veya özel kuruluşlarla ortak olarak kurmak ve işletmek, bu maksatla kurulmuş veya kurulmakta olan tesislere iştirak etmek,

➤ Kuruluş amacına dönük çalışmaların gerekli kılması halinde her türlü taşınmaz malı kamulaştırmak veya üzerinde kullanma hakları tesis etmek.

Su ve kanalizasyon idarelerine ilave olarak İstanbul'da İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri Genel Müdürlüğü (İETT), Ankara'da Ankara Elektrik Havagazı ve Otobüs İşletme Müessesesi Genel Müdürlüğü (EGO) ve İzmir'de İzmir Elektrik Su Havagazı Otobüs ve Trolleybüs Genel Müdürlüğü (ESHOT) bağlı idareleri mevcuttur.

C. Mahalli İdare Birlikleri

5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu'nun 3'üncü maddesinin (b) bendinde mahalli idare birliği "Birden fazla mahalli idarenin, yürütmekle görevli oldukları hizmetlerden bazılarını birlikte görmek üzere kendi aralarında kurdukları kamu tüzel kişisi" olarak tanımlanmıştır.

Mahalli idare birliği kurulabilmesi için en az iki mahalli idarenin bir araya gelerek bir tüzük üzerinde anlaşmaları gerekmektedir. Birlik tüzüğü, birliği kuracak mahallî idarelerin meclislerinde üye tam sayısının üçte iki çoğunluğuyla kabul edildikten sonra valinin; birlik birden fazla ildeki mahallî idarelerin katılımı ile kuruluyorsa üyeleri il özel idareleri ve köylerden oluşan birlikler için İçişleri Bakanının, geri kalanları için Çevre ve Şehircilik Bakanının onayı ile kesinleşir. Birlik, birlik tüzüğünün kesinleşmesinden sonra Cumhurbaşkanının izni ile kurulur ve tüzel kişilik kazanır.

Kurulmuş bir birliğe üyelik ise üye olmak isteyen mahalli idare meclisinin kararı ve buna dayalı başvurusu üzerine, birlik meclisinin kabulü ile olmaktadır. Bu durumda Cumhurbaşkanının izni aranmamaktadır. Birlik üyeliğinden ayrılmada, ilgili mahalli idare meclisinin kararı yeterlidir.

Su, atık su, katı atık ve benzeri altyapı hizmetleri ile çevre ve ekolojik dengenin korunmasına ilişkin projelerin zorunlu kılması durumunda, Cumhurbaşkanı ilgili mahalli idarelerin bu amaçla kurulmuş birliğe katılmasına karar verebilmektedir. Bu şekilde üye olunan birliklerden ayrılma da Cumhurbaşkanının iznine bağlıdır.

Mahalli idarelerin bütün görevlerini kapsayacak şekilde genel amaçlı veya amacı açıkça belirlenmemiş birlik kurulamamaktadır.

Mahalli idare birlikleri, tüzüklerinde birliğe devredilmesi öngörülen mahalli müşterek nitelikli hizmetlere ilişkin olarak üye mahalli idarelerin hak ve yetkilerine sahip bulunmaktadır.

4- AVRUPA KONSEYİ YEREL VE BÖLGESEL YÖNETİMLER KONGRESİ, YEREL YÖNETİMLERLE İLGİLİ ULUSLARARASI METİNLER

A. Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi

Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi (YBYK), Avrupa Konseyinin yerel ve bölgesel yönetimleri temsil eden temel organlarından biridir. Avrupa Konseyi, yerel ve bölgesel yönetim temsilcilerini bir araya getirmek üzere 1957 yılında “Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Daimi Konferansı”nı oluşturmuş; 1994 yılında Bakanlar Komitesinde aldığı karar uyarınca “Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Daimi Konferansı” bugünkü “Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi”ne dönüşmüştür. Kongrenin rolü, üye ülkelerde yerel ve bölgesel demokrasiyi ve bu yönetimlerin özerkliğini güçlendirmek, yerel ve bölgesel yönetimi iyileştirmek ve Avrupa'daki bölgelerarası ve sınır bölgeleri arasındaki işbirliğini geliştirmektir. Kongre, 1985 yılında yerel yönetimler için bugün en önemli referans metni sayılan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nı kabul eden kuruluştur. Kongre, Avrupa çapında 100.000'in üzerinde yerel ve bölgesel yönetimlerin seçilmiş temsilcilerinin, sorunlarını tartıştıkları, deneyimlerini paylaştıkları ve görüşlerini hükümetlere ifade edebilecekleri bir forum ortamı sağlamaktadır. Yerel ve bölgesel yönetimleri temsil ederek ulusal ve uluslararası organizasyonlarla yakın işbirliği yapmaktadır.

Konsey, işleyen bir demokrasi için temel teşkil eden halka ulaşabilmek için açık oturumlar ve konferanslar düzenlemektedir. Bütün konsey üyesi ülkelerde yerel ve bölgesel demokrasinin durumu hakkında ülke raporları hazırlamakta ve özellikle, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ilkelerinin nasıl uygulandığını izlemektedir. Avrupa Konseyi, üye ülkelerde gerçekleştirilen yerel ve bölgesel seçimlere zaman zaman gözlemci göndermekte ve raporlar hazırlamaktadır. Kongre, yerel ve bölgesel yönetimlerle ilgili politikaların çerçevesini belirleyen sözleşmeler hazırlamakta ve bunların uygulanmasını sağlamaktadır.

Kongrenin Çalışma Düzeni :

Bir belediye ya da bölgede seçilmiş, 318 asil ve 318 yedek üyeden oluşan Kongre, Yerel Yönetimler Meclisi (Local Chamber) ve Bölgesel Yönetimler Meclisi (Regional Chamber)

olmak üzere iki meclisten oluşmaktadır. Her iki meclis için üyelik süreleri 4 yıldır. Kongre, bünyesinde bulunan üç komite (İzleme-Yönetişim ve Güncel Konular Komitesi) tarafından hazırlanan raporlar aracılığıyla üye ülkelere tavsiyelerde bulunmaktadır. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi ve Parlamenter Meclisi de Kongreye yerel ve bölgesel politikanın tüm yönleri ile ilgili olarak danışmaktadır.

Ulusal heyetler, ülkelerindeki coğrafi ve siyasi kompozisyonu yansıtmak, kadın ve erkek temsilciler arasında adil bir denge sağlamak zorundadır. Buna göre ulusal delegasyonların en az %30'unun kadın üyelerden oluşması gerekmektedir. Bu oranı sağlamayan ulusal delegasyonlar Kongre tarafından reddedilmektedir. Konseyde Türkiye'den 18 delege bulunmakta olup ülkemiz konseyde en fazla delege ile temsil edilen 6 ülkeden biridir.

B. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı 15/10/1985 tarihinde İsveç'in başkenti Stockholm'de Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Daimi Konferansında hazırlanarak Yerel Yönetimlerden Sorumlu Bakanlar Konferansında kabul edilmiştir.

Şart, yerel yönetimlerin her türlü demokratik rejimin temellerinden birisi olduğunu, vatandaşların kamu işlerinin sevk ve idaresine katılma hakkının Avrupa Konseyine üye devletlerin tümünün paylaştığı demokratik ilkelerden olduğunu, bu hakkın en doğrudan kullanım alanının yerel düzeyde gerçekleştiğini, gerçek yetkilerle donatılmış yerel yönetimlerin varlığının hem etkili hem de vatandaşlara yakın bir yönetimi sağlayacağını esas almaktadır.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; özerk yerel yönetimin kapsamı ve dayandığı başlıca ilkeler sayılmaktadır. Yerel yönetim sınırlarının korunması, yerel yönetimlerin görevleri için gereken uygun idari teşkilatlanma ve kaynaklar, yerel düzeydeki sorumlulukların kullanılma koşulları, yerel yönetimlerin faaliyetlerinin idari denetimi, yerel yönetimlerin mali kaynakları, yerel yönetimlerin birlik kurma, birliklere katılma hakkı ve özerk yerel yönetimlerin yasal korunması ile ilgili maddeler yer almaktadır. İkinci bölümde; Şart'ı onaylamış olan devletlerin yükümlülük ve sorumluluklarıyla ilgili kurallar yer almaktadır. Devletlerin Şart'ın ilkelerini yaşama geçirmek amacı ile yaptıkları yasal düzenlemeleri zaman zaman Konseye bildirmesi zorunlu kılınmıştır. Şart'ın son bölümü ise uygulama ve yürürlük koşulları ile ilgili kuralları kapsamaktadır.

Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Özerklik Şartı şu an itibariyle Konseye üye olan 47 devletin Türkiye dâhil 42'si tarafından imzalanmış ve onaylanmış bulunmaktadır. Ancak Şart'ın "Yükümlülükler" başlıklı 12'nci maddesi gereğince Şart'a açıkça "çekince koyma hakkı" tanınmış ve Şart'ın "Çekilme" başlıklı 17'nci maddesi ile de Şart'a taraf olduktan beş yıl sonra çekilme hakkı tanınmıştır.

Avrupa Konseyine üye olan devletler kendi koşulları çerçevesinde Şart'ın çeşitli maddelerine çekince koymuşlardır.

Ülkemiz Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın;

- Yerel yönetimleri doğrudan ilgilendiren planlama ve karar süreçlerinde kendilerine danışılmasını içeren 4'üncü maddesinin 6'ncı fıkrasını,
- Yerel yönetimlerin iç örgütlenmelerinin kendilerince belirlenmesini içeren 6'ncı maddesinin 1'inci fıkrasını,
- Yerel olarak seçilmiş kişilerin görevleriyle bağdaşmayacak işlev ve faaliyetlerinin kanun ve temel hukuk ilkelerine göre belirlenmesini içeren 7'nci maddesinin 3'üncü fıkrasını,
- Vesayet denetiminin, denetleyen makamın müdahalesinin korunmak istenen yararın önemiyle orantılı olarak sınırlandırılmasını sağlayacak biçimde yapılmasını içeren 8'inci maddesinin 3'üncü fıkrasını,
- 9'uncu maddesinin; yerel yönetimlere kaynak sağlanmasında hizmet maliyetlerindeki artışların mümkün olduğunca hesaba katılmasını içeren 4'üncü, yeniden dağıtılacak mali kaynakların yerel yönetimlere tahsisinin nasıl yapılacağı konusunda yerel yönetimlere önceden danışılmasını içeren 6'ncı ve yapılacak mali yardımların yerel yönetimlerin kendi politikalarını uygulama konusundaki temel özgürlüklerinin mümkün olduğu ölçüde ortadan kaldırmamasını içeren 7'nci fıkralarını,
- 10'uncu maddesinin; yerel yönetimlerin ortak çıkarlarını koruma ve geliştirme için uluslararası yerel yönetim birliklerine üye olma ve diğer devletlerin yerel yönetimlerle işbirliği yapabilmeleri içeren 2'nci ve 3'üncü fıkralarını,

➤ Yerel yönetimlerin, iç hukukta kendilerine tanınmış olan yetkilerin serbestçe kullanımı ve özerk yerel yönetim ilkelerine riayetini sağlanması için yargı yoluna başvurabilmelerini içeren 11'inci maddesini kabul etmemiştir.

Ancak; Ülkemizin Şart'a koymuş olduğu çekincelerle ilgili hususlarda son yıllarda önemli reformlar yapılarak Türkiye'deki yerel yönetimler mevzuatının Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na uyumu büyük ölçüde sağlanmıştır.

C. Avrupa Peyzaj Sözleşmesi

Avrupa Konseyi bünyesinde hazırlanan, Avrupa'nın doğal ve kültürel peyzajlarının bir bütün olarak korunması, yönetilmesi ve planlanması ve bu konularda işbirliği oluşturulması çerçeve sözleşmesi olan Avrupa Peyzaj Sözleşmesi, ülkemiz tarafından 2000 yılında imzalanmış, 10 Haziran 2003 tarih ve 4881 sayılı Kanun ile kabul edilerek 1/3/2004 tarihinde de yürürlüğe girmiştir.

Sözleşme'yi imzalayan ülkeler, peyzajı yasa çerçevesinde insan çevresi için gerekli bir unsur olarak tanımak, peyzaj politikaları belirlemek, uygulamak ve buna uygun prosedürleri oluşturmak, bu politikaları bölgesel, şehirsal, kültürel, çevresel, tarımsal, sosyal ve ekonomi politikalarıyla bütünleştirmek; peyzaj konusunda bilinç düzeyini artırmak, eğitim programları düzenlemek; ülkesindeki peyzajı tanımlama ve değerlendirmeye tabi tutmak; peyzaj kalite hedeflerini belirlemek; peyzajı korumak, yönetmek veya planlamak amacıyla bazı uygulamaları hayata geçirmekle yükümlü kılınmıştır. Sözleşme, taraf ülkelerin tüm bölge ve alanları ile doğal, kırsal, kentsel ve yarı-kentsel alanlarını kapsamaktadır

Sözleşme'ye taraf devletlere, Sözleşme'yi imza sırasında veya onaylama, kabul ve katılma yöntemlerini belirlerken Sözleşme'yi uygulayacağı bölge veya bölgeleri belirleme ve bunları daha sonra genişletme imkânı verilmektedir. Sözleşme'nin uygulanmasını izleme görevi Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından atanan Yetkili Uzmanlar Komitesine verilmiştir.

D. Avrupa Yerel Topluluklar veya Yönetimler Arasında Sınırötesi İşbirliği Çerçeve Sözleşmesi

1980 yılında Avrupa Konseyinde kabul edilen, Avrupa Yerel Yönetimler ve Yerel Topluluklar Arasında Sınırötesi İşbirliği Çerçeve Sözleşmesi (21 Mayıs 1980), komşu yerel yönetim birimleri arasında işbirliği projelerinin geliştirilmesinin önündeki her türlü yönetsel, tüzel, siyasal ve psikolojik engelleri ortadan kaldırmak ve işbirliğini geliştirme amacı ile yerel yönetimler arasında işbirliği olanaklarının geliştirilmesini hedeflemektedir. Bu hedefe ulaşılmasında sınırlardaki yerel ve bölgesel topluluk veya yönetimler arasında; bölgesel, kentsel ve kırsal kalkınma, çevrenin korunması, kamu tesis ve hizmetlerinin geliştirilmesi ve acil durumlarda karşılıklı yardım gibi alanlardaki işbirliğinin potansiyel önemine dikkat çekilmektedir. Sözleşme ile sınır bölgelerinin ekonomik ve sosyal gelişimine ve birlik-beraberlik ruhuna katkıda bulunulacağı hedeflenmektedir.

Sözleşme'ye taraf olan devletler, yerel yönetimlerin ve yerel toplulukların, başka ülkelerdeki benzerleriyle işbirliği anlaşması yapma hakkını tanımayı ve bu hakka saygı göstermeyi kabul etmektedirler. Sözleşme tarafı devletler, sınır ötesi işbirliğinin gelişmesini ve sorunsuz bir şekilde işleyişini engelleyebilecek hukuki, idari ve teknik zorlukları gidermek için çaba gösterecek ve diğer taraf veya taraflara, durumun gerektirdiği ölçüde danışacaktır

Türkiye bu Sözleşme'yi 4/2/1998 tarihinde imzalamıştır. Sözleşme 1/2/2000 tarih ve 4517 sayılı Kanunla ve "İşbu Sözleşme, Türkiye'nin diplomatik ilişkisi bulunan ülkelerin yerel yönetimleri ile kurulacak işbirliği bakımından ve sadece Türkiye'deki özel idareler, belediyeler, köyler ve bu amaçla kurulmuş mahallî idare birliklerinde geçerli olmak kaydıyla hüküm ifade edecektir." şeklinde bir bildirimle onaylanmıştır. Bu türlü bir işbirliğinin esaslarını belirlemek amacıyla, ülkemizde Avrupa Konseyinin de katkılarıyla, komşu devletlerle (Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan, Yunanistan, Bulgaristan, Romanya) hazırlık toplantıları düzenlenmiştir.

E. Avrupa Kentsel Şartı I-II

Avrupa Kentsel Şartı-I, Avrupa Konseyinin kentsel politikalarından yola çıkılarak oluşturulmuştur. Bu politikalar 1980-1982 yılları arasında Konseyce düzenlenen "Kentsel Rönesans için Avrupa Kampanyası" kapsamında geliştirilmiştir. Yerleşimlerde yaşamın iyileştirilmesini amaçlayan kampanya; kentte fiziksel çevre ve konut stokunun iyileştirilmesi, toplumsal kalkınmanın özendirilmesi, yerleşmelerde sosyal ve kültürel olanakların

oluşturulması ve halk katılımının özendirilmesi olmak üzere başlıca dört temel konuya ağırlık vermiştir.

Avrupa Konseyi tarafından 1992 yılında kabul ve ilan edilen Avrupa Kentsel Şartı-I, 20 maddelik bir deklarasyon ve 13 maddelik şart ilkelerinden oluşmaktadır. Şart daha önceki birçok uluslararası metinden farklı olarak, hükümetlerin değil yerel yönetimlerin imzasına açılmıştır.

Avrupa Kentsel Şartı'nın benimsediği temel ilkeler işbirliği ve dayanışmadır. Avrupa yerleşimlerinde yaşayan kent sakinleri; güvenlik, kirletilmemiş ve sağlıklı bir çevre, istihdam, konut, dolaşım, sağlık, spor ve dinlenme, kültürler arası kaynaşma, kaliteli bir mimari ve fiziksel çevre, işlevlerin uyumu, katılım, ekonomik kalkınma, sürdürülebilir kalkınma, mal ve hizmetler, doğal zenginlikler ve kaynaklar, kişisel bütünlük, belediyeler arası işbirliği, finansal yapı ve mekanizmalar ve eşitlik gibi haklara sahiptirler. Şart söz konusu hakların yaş, cinsiyet, ırk ve inanç ayrımı yapmadan tüm insanlara eşit koşullarda tanınmasını savunmaktadır.

Avrupa Konseyinin 27-29 Mayıs 2008'de Strazburg'da yaptığı 15. Genel Oturumu'nda, Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi "Avrupa Kentsel Şartı-II: "Yeni Bir Kentlilik İçin Manifesto"yu kabul etmiştir. Yayımlanan deklarasyonda, ilk kabul edilen Şart'taki bazı ilkeler yeniden tanımlanmış ve kentsel yaşama yeni bir yaklaşım getirilmesi amaçlanmıştır. Şart ile yerel yönetimlerden, Avrupa değerlerini esas alarak kamu politikalarında etik yönetim, sürdürülebilir kalkınma ve dayanışma ilkelerini daha ileri düzeyde uygulamaları istenmektedir. Ayrıca; Avrupa kentsel müktesebatının önemi, kentliler ile kasaba halklarının aktif katılımı ve bilinçlendirilmesi, etkin ve düzenli denetim mekanizmaları içeren bir yönetim anlayışının hayata geçirilmesi, kentsel ekolojinin korunması ve geliştirilmesi, kentsel alanlarda yaşayanlar arasındaki ciddi mekânsal farklılıkların giderilerek sosyal uyumun sağlanması, kentler ve kasabalar arasında "kent diplomasisi" kurulması, yerel alanların kültür ve kimliklerinin korunması, iletişim imkânını artıran akıllı ve dijital kentler oluşturulması konuları üzerinde durulmuştur.

F. Yerel Gündem 21

1992 yılında Rio'da düzenlenen BM Yeryüzü Zirvesi'nde "sürdürülebilir kalkınma", tüm insanlığın 21. yüzyıldaki ortak hedefi olarak benimsenmiştir. Bu doğrultuda, 21. yüzyılda çevre ve kalkınma sorunlarıyla başa çıkılmasına ve sürdürülebilir kalkınma hedefine ulaşılmasına

yönelik ilkeleri ve eylem alanlarını ortaya koyan "Gündem 21" başlıklı Eylem Planı, BM üyesi ülkelerce kabul edilmiştir.

Gündem 21, "İnsanlık, tarihsel bir dönüm noktasındadır" cümlesiyle başlamaktadır. Çevre sorunlarının tüm dünyada gündemin üst sıralarında yer almaya başlamasının temel nedeni, insanlık için oldukça ürkütücü bir geleceğin netleşmeye başlamasıdır. Giderek kirlenen, doğal kaynakları hesapsızca tüketilen bir dünyada sürekli artan çevresel bozulmaya, hastalılara, yoksulluğa, eşitsizliklere dikkat çekilmektedir. Çıkış yolu olarak ise, temel gereksinimlerin karşılanması, yaşam standartlarının iyileştirilmesi, ekosistemlerin daha iyi korunması ve yönetimi için "küresel ortaklık" kavramı gündeme getirilmektedir.

Gündem 21'in temel yaklaşımı, tüm program alanlarına yönelik finansman politikalarının belirlenmesi, yeni kaynakların oluşturulması, uygulanabilir teknik ve ekonomik araçların belirlenmesi, merkezi yönetim-yerel yönetim ilişkilerinin "yerinden yönetim" anlayışı doğrultusunda güçlendirilmesi, hükümetler ve hükümet dışı kuruluşlar arasında işbirliğinin geliştirilmesi ve halkın etkin katılımının sağlanması gibi öncelikler üzerine kurulmuştur. Kısaca, Gündem 21'de "toplumsal uzlaşma olmadan sürdürülebilir kalkınma hedefine ulaşamaz" görüşü netlik kazanmıştır.

Gündem 21, hedeflenen amaçların gerçekleştirilmesi ile ilgili sorunların neler olduğu, ne şekilde çözülebilecekleri, hangi alanlarda kimlere ne kadar sorumluluk düştüğünü belirten üç ana, bir tamamlayıcı olmak üzere 40 bölümü içermektedir.

Gündem 21'in 28. Bölümünde, ele alınan sorunların ve çözümlerin büyük bir bölümünün yerel düzeydeki faaliyetlere dayalı olması nedeniyle, belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesinde yerel yönetimlerin katılımının ve işbirliğinin önemi vurgulanmaktadır. "Yerel Gündem 21" kavramının getirildiği bu bölümde, yerel yönetimlerin öncülüğünde, sivil toplumun ve diğer tüm ilgililerin, kentleri için "21. yüzyılın yerel gündemi"ni oluşturmaları karara bağlanmaktadır. Yerel yönetimler ile uluslararası topluluklar, yerel yönetim birlikleri ve diğer yerel yönetimlerin temsilcileri arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesi vurgulanmaktadır. Yerel yönetimlerin karar alma, planlama ve uygulama süreçlerine toplumun tüm kesimlerini dahil edebilmek için programlar geliştirilmesi ve uygulanması hedeflenmektedir.

Ülkemizde, YG-21 Programı kapsamında oluşturulan başlıca yerel yönetim mekanizmaları; kent konseyleri, çalışma grupları, kadın ve gençlik meclisleri ile özel ilgi grupları kapsamındaki çocuk, yaşlı ve engelli platformlarından oluşmaktadır.

Kent Konseyleri, merkezi yönetimi, yerel yönetimi ve sivil toplumu bir işbirliği ortaklığı çerçevesinde bir araya getiren başlıca yönetim mekanizmalarıdır. Kent Konseyleri, kendi tüzüklerini hazırlayıp onaylamakta ve bunlara göre faaliyet göstermektedir. Konseyler, kentin kalkınma önceliklerinin ve acil sorunlarının tanımlandığı ve tartışıldığı demokratik platformlar olarak işlev görmektedir.

YG-21 Çalışma Grupları, farklı kurumlardan ve sektörlerden gelen gönüllülerin katkılarını, ilgili kentin öncelikli konularında ve sorun alanlarında yoğunlaştıran bir başka önemli katılımcı mekanizma işlevini görmektedir.

YG-21 Kadın Meclisleri karar alma süreçlerine kadınların etkin katılımının teşviki ve cinsiyet bakış açısının tüm politikalara ve stratejilere yansıtılması gibi öncelikli konulardaki bilinç düzeyinin artmasını kolaylaştırmaktadır. YG-21 Kadın Meclisleri arasındaki bilgi ve deneyim alışverişini güçlendirmek amacıyla, her yıl düzenlenmesi kararlaştırılan “Yerel Gündem 21 Kadın Etkinlikleri Festivali”nin birincisi Ekim 2002’de İzmir’de, ikincisi Eylül 2003’te Bursa’da, üçüncüsü de Eylül 2004’de Samsun’da gerçekleştirilmiştir.

YG-21 Gençlik Meclisleri, gençlerin kapasitelerinin geliştirilmesi ve “yapabilir” kılınmaları, gençliğin her alanda karar alma mekanizmalarına katılımının sağlanması ve AB’ye giriş sürecinde gençliğin rolünün güçlendirilmesi yönündeki çalışmalarını sürdürmektedir. Gençlik Meclisleri, ulusal ölçekli yapılanmanın önemli bir adımı olarak Mayıs 2004’te “YG-21 Ulusal Gençlik Parlamentosu” oluşturulmuştur.

Kentlerdeki katılımcı yapılar, genelde çocukları, yaşlıları ve engellileri kapsayan **Özel İlgi Grupları**’na yönelik platformlarla güçlendirilmekte ve zenginleştirilmektedir.

Türkiye Yerel Gündem 21 uygulaması 2001 yılında UNDP tarafından, dünyadaki en başarılı uygulamalardan birisi olarak seçilmiş ve 2002 yılı Eylül ayında Güney Afrika Johannesburg’da yapılan BM dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi’nde en iyi uygulama olarak sunulmuştur.

G. Habitat

1976 yılında Kanada'nın Vancouver kentinde BM İnsan Yerleşimleri Konferansı (Habitat-I) toplantısı yapılmıştır. Bu toplantıda özellikle kalkınma yolundaki ülkelerin karşılaştıkları kentleşme ve konut sorunlarının çözümüne katkıda bulunabilmek ve iskân konularında uluslararası çapta işbirliğini sağlayabilmek amacıyla BM Örgütünün içerisinde uzmanlaşacak bir merkez oluşturulması fikri yaygın kabul görmüş ve hemen akabinde BM Genel Kurulunun 19 Aralık 1977 tarih ve 32/167 sayılı kararı ile BM İnsan Yerleşimleri Merkezi (Habitat) ve BM İnsan Yerleşimleri Komisyonu kurulmuştur.

Dünya üzerinde artan nüfusun ihtiyaçlarının sürdürülebilir biçimde karşılanabilmesi amacıyla 1990'lı yıllardan başlayarak bir dizi BM toplantıları gerçekleştirmiş ve alınabilecek önlemleri belirlemeye çalışmıştır. Bu toplantılar sırası ile; 1992 Rio Çevre ve Kalkınma Konferansı, 1993 Viyana İnsan Hakları Dünya Konferansı, 1995 Kopenhag Sosyal Kalkınma Konferansı ve 1996 Habitat II-İnsan Yerleşimleri Dünya Konferansı'dır. Habitat II İnsan Yerleşimleri Dünya Konferansı'nı diğer konferanslardan ayıran özellik, Konferans'ın devletlerarası niteliğinin değişmiş olması ve sivil toplum kuruluşları, platformlar ve sivil inisiyatiflerin konferansta etkin rol almış ve katkıda bulunmuş olmalarıdır.

Habitat II Konferansı 1996 yılında İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Kentsel ve kırsal yerleşimlerin sürdürülebilirliğini ve yeterli barınak ve konut sorunlarını küresel düzeyde sorgulamış, ülkelerin bu sorunlarla baş edebilmesi için yönetsel, toplumsal ve ekonomik bir dizi çağdaş politika ve reforma işaret ederek herkese yeterli konut ve sürdürülebilir insan yerleşimleri oluşturulmasını temel amaç edinmiştir. Bu amaçlara ulaşmak için ise Habitat felsefesi olarak "Kentine Sahip Çıkmak, Çözümde Ortaklık ve Aktif Katılım" kabul edilmiştir. Konferansın uluslararası düzeyde kabul gören karar belgeleri olan İstanbul Deklarasyonu ve Habitat Gündemi uluslararası bir müzakere ortamında hazırlanmış ve ilk beş yıl için eylem planları ortaya koyulmuştur.

Habitat III, 17-20 Ekim 2016'da Ekvator'un başkenti Kito'da gerçekleştirilmiştir. Habitat III, Dünya nüfusunun yarısından fazlasının kentlerde yaşadığı bir dönemde gerçekleştirildiği cihetle, bu dönemin yeni sorun ve ihtiyaçlarına cevap vermeyi amaçlamıştır. Daha önceki Habitat konferansları gibi, Habitat III de BM Sürdürülebilir Kalkınma çerçevesini benimsemekte; 2015'te New York'ta kabul edilen "2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi"ni temel almaktadır. Konferans'ın sonucunda kabul edilen "Yeni Kentsel Gündem", 2030

Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi'nin "Kapsayıcı, güvenli, dirençli ve sürdürülebilir kent ve insan yerleşimleri" başlıklı 11. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi'ni (SKH 11) tamamlayıcı niteliktedir. "Herkes için kent" ana teması etrafında, kimsenin geride bırakılmaması anlayışıyla, göçmenleri de içine alacak şekilde, toplumun tüm kesimlerinin kent hayatına ayırım gözetilmeksizin dâhil edilmesi temel hedefini yansıtmakta; iklim değişikliğine ve çevrenin korunmasına önem atfetmektedir.

BM-Habitat'ın daha etkin hale getirilmesi için kurumsal yapı ve finansman konularında yapılabilecek değişikliklere ilişkin olarak, 5-6 Eylül 2017 tarihlerinde BM Genel Kurulunda, BM İnsan Yerleşimleri Programı değerlendirmesine yönelik üst düzeyli bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Dünya Şehircilik Forumu 9. Oturumu 7-13 Şubat 2018 tarihlerinde Kuala Lumpur'da düzenlenmiştir. Yeni Kentsel Gündem'in uygulama sürecinin ise, ilk 10 yıllık dönem sonunda (2026) gözden geçirilmesi kararlaştırılmıştır.

Ülkemiz, Aralık 2017'de BM Habitat Yönetim Konseyi'ne seçilmiştir. Söz konusu üyeliğimiz 31 Aralık 2020 tarihine kadar sürecektir. Bir sonraki Habitat konferansının 2036'da düzenlenmesi öngörülmektedir.

H. Avrupa Birliği Bölgeler Komitesi

Brüksel'de bulunan Bölgeler Komitesi, Avrupa Birliği'nde yerel hükümetleri temsil eden danışma kurumudur.

1994'te kurulan Komite, yerel ve bölgesel hükümetlerin, Komisyon, Parlamento ve Konsey'e verdiği görüşlerle alınan kararları etkilemekte, yerel ve bölgesel hükümetlerin çıkarlarını korumak ve kollamakta, kurumların daha demokratik çalışmasını sağlamaktadır. Komisyon ve Konsey, yerel ve bölgesel hükümetleri doğrudan ilgilendiren aşağıdaki konularda Komite'den görüş bildirmesini istemektedir:

- Ekonomik ve sosyal dayanışma (bölgesel politikalar ve yapısal fonlar);
- Tüm Avrupa'yı kapsayan ulaştırma, telekomünikasyon ve enerji şebekeleri;
- Kamu sağlığı;
- Eğitim, gençlik ve kültür sorunları;

- İstihdam politikaları, mesleki eğitim ve sosyal politikalar;
- Çevre sorunları;
- Ulaşım sorunları.

Bölgeler Komitesi, yerel ve bölgesel mercileri temsil eden 350 üyeden oluşmaktadır. Üyelerin görev süreleri dört yıldır. Komite, başkanını üyeler arasından iki yıllığına seçer. Başkan, genel kurul toplantılarına başkanlık eder ve komiteyi dış dünyada temsil eder. Yerel yönetici veya politikacılardan oluşan Komite üyeleri yerel başkan, parlamenter, belediye başkanı olabilmekte ve AB'deki çok geniş bir yerel yönetim aktivitesini temsil etmektedirler. Bu kapsamda "Türkiye Çalışma Grubunda" ülkemizi temsilen 11 üye bulunmaktadır.

1999'da Amsterdam Antlaşması'yla bağımsız bir yapıya kavuşan Komite, Topluluk müktesebatıyla ilgili yerel konuları gündeme getirir ve yetki ikamesi prensibiyle çalışır. Buna göre Birlik hukukunun yerel veya bölgesel kurallardan daha verimli olmadığı durumlar dışında müdahale etmez. Komite, Birlik müktesebatının doğru uygulanmasını sağlarken bir yandan da yerel kuralların korunmasını sağlar.

5- KAMU YÖNETİMİNDE YENİDEN YAPILANMA SÜRECİ VE BU KAPSAMDA MAHALLİ İDARELERLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR

Kamu yönetiminde yeniden yapılanma çalışmaları kapsamında, mahalli idareler ile ilgili kanunlar yeniden düzenlenmiştir. Bu çerçevede; başta 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu, 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun olmak üzere mahalli idare alanını düzenleyen temel kanunlar olarak uygulamaya konulmuştur.

Mahalli idareler alanında uygulamaya giren yeni kanunların ortaya koyduğu temel düzenlemelerde, insanımızın hayatını kolaylaştıran, daha etkin ve kaliteli hizmet sunumunu esas alan, kaynakların ekonomik ve verimli kullanılmasıyla hizmet arzını artıran ve çağdaş hizmet uygulamalarını hedefleyen bir yaklaşım benimsenmiştir. Yeni kanunlarda ortaya konulan temel ilkeleri şu şekilde özetlemek mümkündür.

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile katılımcı, şeffaf, hesap verebilir, daha demokratik ve vatandaş odaklı bir idari yapılanma amaçlanmıştır. Özel idarede valinin konumu yeniden düzenlenerek, valinin il genel meclisine başkanlık yapmasına son verilmiş, il genel meclisinin kendi başkanını seçmesine imkân tanınmış ve özel idarede profesyonel bir idari yapılanma öngörülmüştür.

5393 sayılı Belediye Kanunu çerçevesinde; belediye kuruluşu için yeni esaslar benimsenerek belediye kurulmasındaki nüfus eşiği 5.000'e yükseltilmiş, belirli hallerde belediye ve köylerin tüzel kişiliklerinin kaldırılmasına ve bunların hizmet sunum kapasitesi daha elverişli olan belediyeye katılmasına imkân verilmiştir. Belediye ve mücavir alan sınırlarında bütün işyerlerinin ruhsatlandırma yetkisi belediyelere devredilmiş, belediye meclislerinin her ay toplanması ve belli bir nüfusun üstündeki belediyelerde meclislerin denetim komisyonu kurması hüküm altına alınarak çok daha fonksiyonel bir meclis yapısı ihdas edilmiştir. Belediyelerin kendi kararlarını kendi yetkili organları vasıtasıyla alması ve

uygulamasını genel kural haline getirilmiş, gereksiz vesayet uygulamaları kaldırılmış ve belediye meclis kararlarının mülki idare amirleri tarafından onaylanması işlemine son verilmiştir. Belediye teşkilatının norm kadro ilke ve standartlarına göre oluşturulması hüküm altına alınarak kadro ihdas, iptal ve değişiklikleri belediye meclislerinin yetkisine bırakılmıştır. Belediyelerin arsa ve konut üretmesi hususunda diğer kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği ve ortak proje yürütmesine imkân tanınmış ve karar süreçlerinde sivil katılımı arttırmak amacıyla kent konseyleri oluşturulmuş ve vatandaşların belediye hizmetlerine gönüllü katılımına ilişkin esaslar getirilmiştir.

5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu çıkarılarak mahalli idare birlikleri müstakil bir kanunda düzenlenmiştir. Bu Kanun'daki düzenlemelerle; su, atık su, katı atık ve benzeri altyapı hizmetleri ile çevre ve ekolojik dengenin korunmasına ilişkin projelerin zorunlu kılması durumunda Cumhurbaşkanı kararı ile ilgili mahallî idarelerin, bu amaçla kurulmuş birliğe üyeliği zorunlu hale getirilmiş; birliklerde norm kadro esasını benimsemiş, ilçelerde tüm köylerin iştiraki ile o ilçenin adını taşıyan, köylere hizmet götürme birliklerinin kurulması öngörölmüş, köylere götürülecek merkezi idare hizmetlerine ait ödeneklerin bu birliklere aktarılması suretiyle hizmetlerin görülmesine imkân sağlanmıştır. Köylere hizmet götürme birlikleri fonksiyonel hale getirilmiş, mahallî idarelerin menfaatlerinin korunması, gelişmelerine yardımcı olunması, personelinin eğitilmesi ve mahallî idarelerle ilgili kanun hazırlıklarında görüş bildirilmesi amacıyla il özel idarelerini ve belediyeleri temsil etmek üzere ülke düzeyinde sadece birer birlik kurulması hükme bağlanmıştır. Kültür ve turizmi koruma ve gelişim bölgeleri ile turizm merkezlerinde, alanın bütüncül bir anlayışla korunması, geliştirilmesi, tanıtımı, kültür ve turizme ilişkin sosyal ve teknik altyapının gerçekleştirilmesi ve işletilmesi amacıyla alandaki bütün mahalli idarelerin katılımı ile turizm altyapı hizmet birliklerinin kurulması ve bu birliklerde, alandaki turizm belgeli konaklama tesislerinin ve deniz turizmi tesislerinin temsiline imkân tanınmıştır.

Öte yandan, genel bütçe vergi gelirlerinden il özel idareleri ve belediyelere aktarılan paylar konusunda yeni ilke ve esaslar ihdas eden bir yasal düzenleme yapılmıştır. Mahalli idarelerin gelirlerinde önemli artışlar sağlayan bu Kanunla diğer bazı önemli esaslar da ortaya konulmuştur. 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkındaki Kanun ile pay dağıtımına ilişkin yeni ilkeler ortaya konulmuştur.

Böylece il özel idarelerinin hizmet alanına göre yüzölçümleri, köy sayıları, kırsal alan nüfusları ve gelişmişlik endeksi gibi birçok unsur da pay dağıtım sistemine dâhil edilerek hizmet alanı ve ihtiyacı yüksek yörelere daha fazla kaynak aktarılması mümkün hale gelmiştir.

Diğer taraftan, belediye pay dağıtım sisteminde de yeni esaslar getirilmiştir. Bu kapsamda, belediyelere ayrılan payın yüzde 80'lik kısmı nüfusa ve yüzde 20'lik kısmının ise gelişmişlik endeksine göre dağıtılması esası getirilmiştir.

Ülkemizdeki belediye sayısındaki sürekli artış eğilimi, çok düşük nüfuslu ve hizmet üretemeyen belediyelerin oluşmasına yol açmıştır. Bu sakıncaların giderilmesi amacıyla, 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile büyükşehirler dâhilindeki ilk kademe belediyelerinin tüzel kişiliğine son verilmiştir. Ayrıca 6360 sayılı Kanunla büyükşehirlerdeki belde belediyeleri kapatılmış ve belediye sayısında önemli bir düşüş meydana gelmiştir.

2019 yılında mahalli idareler alanında yapılan mevzuat düzenlemeleri aşağıda gösterilmiştir:

Tablo 9 : Mevzuat Düzenlemeleri

Sıra No	Adı	Amacı	Resmi Gazete Tarih Sayısı
1	7166 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	Personelinin çocukları için kreş ve gündüz bakımevi hizmetini bütçesinden hizmet alımı yoluyla karşılamış olan belediyeler, büyükşehir belediyeleri ve bağlı kuruluşlarının suç teşkil etmeyen uygulamalarından dolayı herhangi bir idari ve mali yaptırıma tabi tutulmaması yönünde düzenleme yapılmıştır.	22.02.2019 30694
2	7181 Sayılı Tapu Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	Belediyelere devredilen taşınmazlar üzerindeki yapılar kentsel dönüşüme tabi tutulacağından, dolayısıyla muhafaza edilemeyeceklerinden, bu taşınmazlar için Cumhurbaşkanınca kentsel dönüşüm ve gelişim alanı kararının alındığı tarihten itibaren ecrimisil tahakkuk ettirilmemesi, tahakkuk ettirilen ecrimisillerin terkin edilmesi, tahsil edilenlerin ise iade edilmesi amaçlanmıştır.	10.07.2019 30827

Sıra No	Adı	Amacı	Resmi Gazete Tarih Sayısı
3	7201 Sayılı Kamulaştırma Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	Ek madde 2 nci maddesinde yapılan düzenleme ile Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı müze ve ören yerlerinde uygulanan su ve atık su tarifesi ile yine söz konusu yerlerde jeotermal kaynaklar ve doğal mineralli sular kanununda yer alan kaynaklardan elde edilen su, gaz ve buharın (akışkan) elde edilmesi, iletilmesi ve kullanılmasında uygulanan su ve atık su tarifesinin, kamu kurum ve kuruluşlarına uygulanan tarifelere göre belirlenmesine yönelik düzenleme yapılmıştır. Geçici Madde 12 ile Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı müze ve ören yerleri için henüz ödenmemiş olan geçmiş su ve atık su kullanım borçları ile jeotermal kaynaklar ve doğal mineralli sular kanununda yer alan kaynaklardan elde edilen su, gaz ve buhar (akışkan) kullanım borçlarının yeniden yapılandırılması amaçlanmıştır.	24.12.2019 30988
4	İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	Yeni Hükümet Sisteminin işleyişi bakımından gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla Yönetmelikte değişiklik yapılmıştır.	19.04.2019 30750
5	Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	Yeni Hükümet Sisteminin işleyişi bakımından gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla Yönetmelikte değişiklik yapılmıştır.	03.05.2019 30763
6	2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanununun Çeşitli Harçlarla İlgili Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	Yeni Hükümet Sisteminin işleyişi bakımından gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla Yönetmelikte değişiklik yapılmıştır.	23.05.2019 30782

Sıra No	Adı	Amacı	Resmi Gazete Tarih Sayısı
7	2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanununun Harcamalara Katılma Payları ile İlgili Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	Yeni Hükümet Sisteminin işleyişi bakımından gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla Yönetmelikte değişiklik yapılmıştır.	23.05.2019 30782
8	Belediye İtfaiye Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	Yeni Hükümet Sisteminin işleyişi bakımından gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla Yönetmelikte değişiklik yapılmıştır.	23.05.2019 30782
9	Belediye Meclisi Çalışma Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	Yeni Hükümet Sisteminin işleyişi bakımından gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla Yönetmelikte değişiklik yapılmıştır.	23.05.2019 30782
10	Belediye Su ve Kanalizasyon Hizmetlerinde Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	Yeni Hükümet Sisteminin işleyişi bakımından gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla Yönetmelikte değişiklik yapılmıştır.	23.05.2019 30782
11	Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	Yeni Hükümet Sisteminin işleyişi bakımından gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla Yönetmelikte değişiklik yapılmıştır.	23.05.2019 30782
12	Belediye Zabıta Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	Yeni Hükümet Sisteminin işleyişi bakımından gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla Yönetmelikte değişiklik yapılmıştır.	23.05.2019 30782
13	Belediyelerin Arsa, Konut ve İşyeri Üretimi, Tahsisi, Kiralaması ve Satışına Dair Genel Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	Yeni Hükümet Sisteminin işleyişi bakımından gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla Yönetmelikte değişiklik yapılmıştır.	23.05.2019 30782
14	Büyükşehir Belediyeleri Özürlü Hizmet Birimleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	Yeni Hükümet Sisteminin işleyişi bakımından gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla Yönetmelikte değişiklik yapılmıştır.	23.05.2019 30782

Sıra No	Adı	Amacı	Resmi Gazete Tarih Sayısı
15	Kent Konseyi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	Yeni Hükümet Sisteminin işleyişi bakımından gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla Yönetmelikte değişiklik yapılmıştır.	23.05.2019 30782
16	Mezarlık Yerlerinin İnşası ile Cenaze Nakil ve Defin İşlemleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	Yeni Hükümet Sisteminin işleyişi bakımından gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla Yönetmelikte değişiklik yapılmıştır.	23.05.2019 30782
17	Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	Yeni Hükümet Sisteminin işleyişi bakımından gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla Yönetmelikte değişiklik yapılmıştır.	23.05.2019 30782
18	İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	Yeni Hükümet Sisteminin işleyişi bakımından gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla Yönetmelikte değişiklik yapılmıştır.	23.05.2019 30782
19	Mahalli İdareler Bütçe İçi İşletme Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	Yeni Hükümet Sisteminin işleyişi bakımından gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla Yönetmelikte değişiklik yapılmıştır.	23.05.2019 30782
20	Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	Yeni Hükümet Sisteminin işleyişi bakımından gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla Yönetmelikte değişiklik yapılmıştır.	23.05.2019 30782
21	Mahalli İdareler Harcama Belgeleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	Yeni Hükümet Sisteminin işleyişi bakımından gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla Yönetmelikte değişiklik yapılmıştır.	23.05.2019 30782
22	Mahalli İdareler Personelinin Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Esaslarına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	Yeni Hükümet Sisteminin işleyişi bakımından gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla Yönetmelikte değişiklik yapılmıştır.	23.05.2019 30782
23	Mahalli İdareler Uzlaşma Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	Yeni Hükümet Sisteminin işleyişi bakımından gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla Yönetmelikte değişiklik yapılmıştır.	23.05.2019 30782

Sıra No	Adı	Amacı	Resmi Gazete Tarih Sayısı
24	Mahalli İdarelere İlk Defa Atanacaklara Dair Sınav ve Atama Yönetmeliği	Bu Yönetmeliğin amacı; il özel idareleri, belediyeler ve bunlara bağlı kuruluşlar ile bunların üyesi olduğu mahalli idare birlikleri ve döner sermayeli kuruluşlara ilk defa memur olarak atanacaklara ilişkin usul ve esasları belirlemektir.	24.12.2019 30988

Kaynak: YYGM, 2020

2019 yılında mahalli idareler alanında; 3 kanun, 21 yönetmelik değişikliği yapılmıştır.

6- MAHALLİ İDARELERİN İNSAN KAYNAKLARI

Mahalli idarelerin insan kaynaklarını; memur, sözleşmeli personel ve işçi statüsünde çalışan personel oluşturmaktadır.

A. Mahalli İdarelerin Personel Sayıları

2018 ve 2019 yıllarına ait, türleri itibarıyla mahalli idarelerin personel sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 10 : Türleri İtibarıyla Mahalli İdarelerin Personel Sayıları

Mahalli İdare Türü	Memur		Sözleşmeli Personel		İşçi				Toplam	
	2018	2019	2018	2019	Sürekli		Geçici		2018	2019
					2018	2019	2018	2019		
Belediyeler	93.290	92.468	17.158	17.670	55.608	53.442	6.647	4.176	172.703	167.756
Belediye Bağlı İdareleri	12.212	12.337	1.961	1.976	12.865	12.475	229	214	27.267	27.002
İl Özel İdaresi	5.147	5.230	584	635	6.401	5.965	197	197	12.329	12.027
Mahalli İdare Birlikleri	275	289	341	277	396	441	516	346	1.528	1.353
Toplam	110.924	110.324	20.044	20.558	75.270	72.323	7.589	4.933	213.827	208.138

Kaynak: YYGM ve İİGM , 2020

2019 yılı itibarıyla mahalli idarelerde çalışan toplam 208.138 personelin; 167.756'sı belediyelerde, 27.002'si belediye bağlı idarelerinde, 12.027'si il özel idarelerinde, 1.353'ü mahalli idare birliklerinde çalışmaktadır.

B. Mahalli İdare Şirketlerde Çalışan Personel Sayıları

2018-2019 yıllarına ait mahalli idare şirketlerinde çalışan personel sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 11 : Mahalli İdare Şirketlerinde Çalışan Personel Sayıları

Mahalli İdare Türü	Şirketlerde Çalışan Personel Sayısı	
	2018	2019
Belediyeler	426.029	421.532
Belediye Bağlı İdareleri	46.906	53.004
İl Özel İdareleri	6.948	7.298
Mahalli İdare Birlikleri	751	708
Toplam	480.634	482.542

Kaynak: YYGM ve İİGM , 2020

2019 yılı itibarıyla belediyelerde 421.532, belediye bağlı idarelerde 53.004, il özel idarelerinde 7.298, mahalli idare birliklerinde 708 olmak üzere toplam 482.542 kişi şirketlerde çalışmaktadır.

C. Toplam Kamu Personeli Sayısı ve Mahalli İdarelerin Personel Durumu

2018 ve 2019 yıllarına ait toplam kamu personel sayıları ve mahalli idarelerdeki personel sayıları karşılaştırmalı olarak aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 12 : Mahalli İdareler Personelinin Toplam Kamu Personeli İçindeki Oranı

Personel Türü	2018			2019		
	Toplam Kamu Personeli	Toplam Mahalli İdareler Personeli	Mahalli İdareler Personeli/ Toplam Kamu Personeli (%)	Toplam Kamu Personeli	Toplam Mahalli İdareler Personeli	Mahalli İdareler Personeli/ Toplam Kamu Personeli (%)
Memur	2.430.130	110.924	4,56	2.939.446	110.324	3,75
Sözleşmeli Personel	219.173	20.044	9,15	427.547	20.558	4,81
Sürekli İşçi	220.303	75.270	34,17	648.644	72.323	11,15
Geçici İşçi	32.071	7.589	23,66	48.551	4.933	10,16
Toplam	2.901.677	213.827	7,37	4.064.188	208.138	5,12

Kaynak: AÇSHB, YYGM ile İİGM , 2020

Türkiye’de kamuda istihdam edilen personel sayısı 4.064.188’dir. Bunun 208.138’i mahalli idareler personeldir. Mahalli idarelerin kamu istihdamı içindeki payı %5,12’ye karşılık gelmektedir. Mahalli idarelerdeki memur sayısının kamuda çalışan toplam memur sayısı içindeki oranı %3,75, mahalli idarelerdeki sözleşmeli personel sayısının kamuda çalışan toplam sözleşmeli personel sayısı içindeki oranı %4,81, mahalli idarelerdeki sürekli işçi sayısının kamuda çalışan toplam sürekli işçi sayısı içindeki oranı %11,15, mahalli idarelerdeki geçici işçi sayısının kamuda çalışan toplam geçici işçi sayısı içindeki oranı ise %10,16’dır.

5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 49’uncu maddesi ile getirilen sınırlama belediyeleri personel istihdamı konusunda daha dikkatli davranmaya yöneltmiştir. 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu’na dayanılarak çıkartılan norm kadro yönetmelikleri ile mahalli idarelerde personel istihdamına belli bir disiplin getirilmiştir. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 49’uncu maddesi nitelikli personel istihdamını kolaylaştıran hükümler ihtiva etmektedir.

7- MAHALLİ İDARELERİN BİLANÇOSU, FAALİYET SONUÇLARI VE BORÇ DAĞILIMLARI

A. Mahalli İdarelerin Bilançosu

2019 yılı mahalli idarelerin bilançosu aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 13 : Mahalli İdarelerin 2019 Yılı Bilançosu

(Bin TL)

AKTİF (VARLIKLAR)		TUTAR	PASİF (KAYNAKLAR)		TUTAR
1	DÖNEN VARLIKLAR	72.084.521	3	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	80.946.496
10	HAZIR DEĞERLER	13.567.758	30	KISA VADELİ İÇ MALİ BORÇLAR	14.054.518
	100 KASA	4.304	300	BANKA KREDİLERİ	10.238.299
	101 ALINAN ÇEKLER	25.701	303	KAMU İDARELERİNE MALİ BORÇLAR HESABI	3.782.358
	102 BANKA	11.199.087	307	FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR HESABI	20.194
	103 VERİLEN ÇEKLER VE GÖNDERME EMİRLERİ (-)	-308.374	308	ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETLERİ HESABI (-)	-11.280
	104 PROJE ÖZEL HESABI	1.275.024	309	KISA VADELİ DİĞER İÇ MALİ BORÇLAR	24.948
	105 DÖVİZ	203.788	31	KISA VADELİ DİŞ MALİ BORÇLAR	2.324.339
	106 DÖVİZ GÖNDERME EMİRLERİ (-)	-2.284	310	CARİ YILDA ÖDENECEK DİŞ MALİ BORÇLAR	2.324.339
	108 DİĞER HAZIR DEĞERLER	372.990	32	FAALİYET BORÇLARI	34.809.688
	109 BANKA KREDİ KARTLARINDAN ALACAKLAR	797.523	320	BÜTÇE EMANETLERİ	34.261.532
11	MENKUL KIYMET VE VARLIKLAR	117.266	322	BÜTÇELEŞTİRİLECEK BORÇLAR	384.644
	110 HİSSE SENETLERİ HESABI	69	329	DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR	163.513

AKTİF (VARLIKLAR)			TUTAR	PASİF (KAYNAKLAR)			TUTAR
	111	ÖZEL KESİM TAHVİL SENET VE BONOLARI HESABI	108.480	33	EMANET YABANCI KAYNAKLAR		10.611.357
	112	KAMU KESİMİ TAHVİL SENET VE BONOLARI HESABI	6.543		330	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	3.608.773
	117	MENKUL VARLIKLAR	2.173		333	EMANETLER	7.002.583
	118	DİĞER MENKUL KIYMET VE VARLIKLAR	0	34	ALINAN AVANSLAR		49.939
12	FAALİYET ALACAKLARI		24.438.321		340	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	42.072
	120	GELİRLERDEN ALACAKLAR	8.014.291		349	ALINAN DİĞER AVANSLAR	7.867
	121	GELİRLERDEN TAKİPLİ ALACAKLAR	14.882.023	36	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER		13.901.387
	122	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR	716.090		360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	2.043.313
	126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	217.698		361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ	2.113.400
	127	DİĞER FAALİYET ALACAKLARI	608.218		362	FONLAR VEYA DİĞER KAMU İDARELERİ ADINA YAPILAN TAH.	2.189.633
13	KURUM ALACAKLARI		2.410.761		363	KAMU İDARELERİ PAYLARI	1.390.859
	132	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR	1.476.561		368	VADESİ GEÇMİŞ ERT. VEYA TAK. VERGİ VE DİĞ. YÜKÜMLÜLÜKLER	6.164.182
	137	TAKİPTEKİ KURUM ALACAKLARI	79.550	37	BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI		1.196.454
	139	DİĞER KURUM ALACAKLARI	854.650		372	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI	1.082.306
14	DİĞER ALACAKLAR		1.916.371		379	DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	114.148
	140	KİŞİLERDEN ALACAKLAR	1.916.371	38	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI		3.941.535
15	STOKLAR		4.731.578		380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER	75.003
	150	İLK MADDE VE MALZEME	4.701.043		381	GİDER TAHAKKUKLARI	3.866.532
	153	TİCARİ MALLAR	19.211	39	DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR		57.279
	157	DİĞER STOKLAR	11.324		397	SAYIM FAZLALARI	40.694
16	ÖN ÖDEMELER		575.630		399	DİĞER ÇEŞİTLİ KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	16.586
	160	İŞ AVANS VE KREDİLERİ	5	4	UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR		98.634.395

AKTİF (VARLIKLAR)			TUTAR	PASİF (KAYNAKLAR)			TUTAR
	161	PERSONEL AVANSLARI	40	40	UZUN VADELİ İÇ MALİ BORÇLAR		47.574.368
	162	BÜTÇE DIŞI AVANS VE KREDİLER	444.898		400	BANKA KREDİLERİ	38.610.103
	164	AKREDİTİFLER	24		403	KAMU İDARELERİNE MALİ BORÇLAR HESABI	7.536.414
	165	MAHSUP DÖNEMİNE AKTARILAN AVANS VE KREDİLER	72.563		407	FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR HESABI	34.216
	166	PROJE ÖZEL HESABINDAN VERİLEN AVANS VE AKREDİTİFLER	57.914		408	ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETLERİ HESABI (-)	-11.637
	167	DOĞRUDAN DIŞ PROJE KREDİ KULLANIMLARI AVANS VE AKREDİFLERİ	187		409	UZUN VADELİ DİĞER İÇ MALİ BORÇLAR	1.405.272
18	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI		124.660	41	UZUN VADELİ DIŞ MALİ BORÇLAR		19.472.300
	180	GELECEK AYLARA AİT GİDERLER	123.273		410	DIŞ MALİ BORÇLAR	19.472.300
	181	GELİR TAHAKKUKLARI	1.387	42	FAALİYET BORÇLARI		174.680
19	DİĞER DÖNEN VARLIKLAR		24.202.176		429	DİĞER FAALİYET BORÇLARI	174.680
	190	DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ	24.152.896	43	DİĞER BORÇLAR		8.574.573
	197	SAYIM NOKSANLARI	15.484		430	ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	1.955.824
	198	DİĞER ÇEŞİTLİ DÖNEN VARLIKLAR	33.796		438	VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER HESABI	6.618.749
2	DURAN VARLIKLAR		504.952.865	44	ALINAN AVANSLAR		44.354
21	MENKUL KIYMET VE VARLIKLAR		43		440	ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	0
	217	MENKUL VARLIKLAR	43		449	ALINAN DİĞER AVANSLAR	44.354
	218	DİĞER MENKUL KIYMET VE VARLIKLAR HESABI	0	47	BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI		7.764.410
22	FAALİYET ALACAKLARI		2.764.452		472	KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI	7.096.982
	220	GELİRLERDEN ALACAKLAR	747.485		479	DİĞER BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	667.428
	222	GELİRLERDEN TECİLLİ VE TEHİRLİ ALACAKLAR	518.730	48	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI		14.829.991

AKTİF (VARLIKLAR)			TUTAR	PASİF (KAYNAKLAR)			TUTAR
	226	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	78.048		480	GELECEK YILLARA AİT GELİRLER	821.260
	227	DİĞER FAALİYET ALACAKLARI	1.420.189		481	GİDER TAHAKKUKLARI	14.008.732
23	KURUM ALACAKLARI		568.759	49	DİĞER UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR		199.719
	232	KURUMCA VERİLEN BORÇLARDAN ALACAKLAR	224.570		499	DİĞER UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HESABI	199.719
	239	DİĞER KURUM ALACAKLARI	344.189	5	ÖZ KAYNAKLAR		397.456.494
24	MALİ DURAN VARLIKLAR		27.455.586	50	NET DEĞER		290.293.185
	240	MALİ KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER	10.893.307		500	NET DEĞER	290.293.185
	241	MAL VE HİZMET ÜRETEK KURULUŞLARA YATIRILAN SERMAYELER	17.277.890	51	DEĞER HAREKETLERİ		1.395.211
	247	SERMAYE TAAHHÜTLERİ (-)	-715.611		519	DEĞER HAREKETLERİ SONUÇLARI	1.395.211
25	MADDİ DURAN VARLIKLAR		473.774.767	57	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI		119.673.458
	250	ARAZİ VE ARSALAR	152.305.956		570	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI	119.673.458
	251	YER ALTI VE YER ÜSTÜ DÜZENLERİ	199.758.049	58	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI		-27.041.929
	252	BİNALAR	70.680.345		580	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI	-27.041.929
	253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	9.992.105	59	DÖNEM FAALİYET SONUÇLARI		13.136.569
	254	TAŞITLAR	16.741.492		590	DÖNEM OLUMLU FAALİYET SONUCU	13.136.569
	255	DEMİRBAŞLAR	6.432.890				
	256	DİĞER MADDİ DURAN VARLIKLAR	4.713.695				
	257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)	-64.481.991				
	258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	76.751.318				
	259	YATIRIM AVANSLARI	880.907				
26	MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR		512				

AKTİF (VARLIKLAR)			TUTAR	PASİF (KAYNAKLAR)			TUTAR
	260	HAKLAR	2.519.849				
	264	ÖZEL MALİYETLER	85.668				
	268	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)	-2.605.004				
28	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI		173.393				
	280	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER	169.105				
	281	GELİR TAHAKKUKLARI	4.288				
29	DİĞER DURAN VARLIKLAR		215.352				
	294	ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR VE MADDİ DURAN VARLIKLAR	774.354				
	297	DİĞER ÇEŞİTLİ DURAN VARLIKLAR	78.622				
	299	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)	-637.624				
		AKTİF TOPLAMI	577.037.386			PASİF TOPLAMI	577.037.386
9- BORÇLU NAZIM HESAPLAR				9- ALACAKLI NAZIM HESAPLAR			
90	ÖDENEK HESAPLARI		73.798,90	90	ÖDENEK HESAPLARI		73.798,90
	906	MAHSUP DÖNEMİNE AKTARILAN KULLANILACAK ÖDENEKLER	73.798,90		907	MAHSUP DÖNEMİNE AKTARILAN ÖDENEKLER	73.798,90
91	NAKİT DIŞI TEMİNAT VE KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMETLER		21.660.783,30	91	NAKİT DIŞI TEMİNAT VE KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMETLER		21.660.783,30
	910	TEMİNAT MEKTUPLARI	19.267.779,40		911	TEMİNAT MEKTUPLARI EMANETLERİ	19.267.779,40
	912	KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMETLER	9.288,50		913	KİŞİLERE AİT MENKUL KIYMET EMANETLERİ	9.288,50
	914	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI HESABI	2.383.715,50		915	VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI KARŞILIĞI HESABI	2.383.715,50

AKTİF (VARLIKLAR)		TUTAR	PASİF (KAYNAKLAR)		TUTAR
92	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI	74.597.645,40	92	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI	74.597.645,40
920	GİDER TAAHHÜTLERİ	74.544.670,80	921	GİDER TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI	74.544.670,80
922	KAMU-ÖZEL İŞBİRLİĞİ MODELİ TAAHHÜTLERİ HESABI	52.974,60	923	KAMU-ÖZEL İŞBİRLİĞİ MODELİ TAAHHÜTLERİ KARŞILIĞI HESABI	52.974,60
93	VERİLEN GARANTİLER	122.567,60	93	VERİLEN GARANTİLER	122.567,60
930	VERİLEN GARANTİLER	122.567,60	931	VERİLEN GARANTİLER KARŞILIĞI	122.567,60
94	DEĞERLİ KAĞIT VE ÖZEL TAHKUK	435.517,70	94	DEĞERLİ KAĞIT VE ÖZEL TAHKUK	435.517,70
948	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAKLAR	435.517,70	949	BAŞKA BİRİMLER ADINA İZLENEN ALACAK EMANETLERİ	435.517,70
99	DİĞER NAZİM HESAPLAR	22.310.472,30	99	DİĞER NAZİM HESAPLAR	22.310.472,30
990	KİRAYA VERİLEN DURAN VARLIKLAR	19.656.450,10	999	DİĞER NAZİM HESAPLAR KARŞILIĞI HESABI	22.310.472,30
993	MADDİ DURAN VARLIKLARIN KİRA VE İRTİFAK HAKKI GELİRLERİ	2.654.022,10			
	GENEL TOPLAM	696.238.170,70		GENEL TOPLAM	696.238.170,70

Kaynak: HMB, 2020,

- 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 3 üncü maddesinde yer alan Mahalli İdareler alt sektörüne dahil idarelerin verilerini içermektedir.
- Konsolide bilanço tek bir raporlama birimine aitmiş gibi kabul edildiğinden 590-Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu ve 591-Dönem Olumsuz Faaliyet Sonucu Hesabı netleştirilerek raporlanmıştır.
- Mali raporlama tabloları dış denetimden geçmemiş mali veriler kullanılarak hazırlanmaktadır.

2019 yılı itibarıyla mahalli idarelerde, dönen varlıkların 72.084.521.000 TL, duran varlıkların 504.952.865 TL, kısa vadeli yabancı kaynakların 80.946.496.000 TL, uzun vadeli yabancı kaynakların 98.634.395.000 TL ve öz kaynakların 397.456.494.000 TL olduğu görülmektedir.

B. Mahalli İdarelerin Faaliyet Sonuçları

2019 yılı mahalli idarelerin faaliyet sonuçları tablosu aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 14 : Mahalli İdarelerin Faaliyet Sonuçları

Faaliyet Türü	Tutar	Dağılım (%)
FAALİYET GELİRLERİ TOPLAMI (Tahakkuk Esaslı)	154.791.647	100,0
Vergi Gelirleri	18.931.644	12,2
Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	13.110.614	8,5
Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri	3.403.080	2,2
Harçlar	2.397.331	1,5
Başka Yerde Sınıflandırılmayan Vergiler	20.619	0,0
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	31.025.230	20,0
Mal ve Hizmet Satış Gelirleri	15.978.082	10,3
Malların Kullanma veya Faaliyette Bulunma İzni Gelirleri	49.567	0,0
KİT ve Kamu Bankaları Gelirleri	100.801	0,1
Kurumlar Hasılatı	9.338.853	6,0
Kurumlar Karları	284.647	0,2
Kira Gelirleri	3.778.116	2,4
Diğer Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.495.165	1,0
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	10.100.033	6,5
Yurt Dışından Alınan Bağış ve Yardımlar	38.361	0,0
Merkezi Yönetim Bütçesine Dahil İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	4.500.708	2,9
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	587.641	0,4
Kurumlardan ve Kişilerden Alınan Yardım ve Bağışlar	1.586.457	1,0
Proje Yardımları	3.386.867	2,2
Diğer Gelirler	88.979.605	57,5
Faiz Gelirleri	1.386.155	0,9
Kişi ve Kurumlardan Alınan Paylar	80.234.884	51,8
Para Cezaları	2.232.147	1,4
Diğer Çeşitli Gelirler	5.126.419	3,3
Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	5.549.308	3,6
Döviz Mevcudunun Değerlenmesinde Oluşan Olumlu Kur Farkları	419.167	0,3
Menkul Kıymet ve Varlıkların Değerlemesinden Oluşan Olumlu Farklar	43.757	0,0
Stokların Değerlemesinden Oluşan Olumlu Farklar	9.049	0,0
Maddi Duran Varlıkların Değerlemesinden Oluşan Olumlu Farklar	1.158.827	0,7
Maddi Olmayan Duran Varlıkların Değerlemesinden Oluşan Olumlu Farklar	53.053	0,0
Kur Değişikliği Nedeniyle Döviz Cinsi Borç Stokundaki Azalışlar	2.447.049	1,6
Kur Değişikliği Nedeniyle Döviz Cinsinden Alacaklardaki Artışlar	62.256	0,0

Faaliyet Türü	Tutar	Dağılım (%)
Kur Değişikliği Dışındaki Değer ve Miktar Değişimlerinden Kaynaklanan Gelirler	342.093	0,2
Diğer Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	1.014.058	0,7
Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklar	205.826	0,1
Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan E.E.G	50.355	0,0
Özel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan E.E.G	5.231	0,0
Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlardan Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan E.E.G	464	0,0
Sosyal Güvenlik Kurumlarından Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan E.E.G	1.808	0,0
Mahalli İdarelerden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan E.E.G	147.969	0,1
FAALİYET GİDERLERİ TOPLAMI (Tahakkuk Esaslı)	141.655.078	100,0
Personel Giderleri	23.435.651	16,5
Memurlar	9.465.244	6,7
Sözleşmeli Personel	1.729.385	1,2
İşçiler	10.756.637	7,6
Geçici Personel	285.729	0,2
Diğer Personel	1.198.655	0,8
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	3.731.448	2,6
Memurlar	1.388.963	1,0
Sözleşmeli Personel	252.745	0,2
İşçiler	1.886.119	1,3
Geçici Personel	80.244	0,1
Diğer Personel	120.794	0,1
Sosyal Güvenlik Primi Ödemeleri Gecikme Cezası ve Zamları	2.583	0,0
Mal Ve Hizmet Alım Giderleri	64.337.395	45,4
Üretime Yönelik Mal Ve Malzeme Alımları	534.645	0,4
Tüketime Yönelik Mal Ve Malzeme Alımları	9.926.059	7,0
Yolluklar	87.287	0,1
Görev Giderleri	2.261.983	1,6
Hizmet Alımları	44.640.923	31,5
Temsil Ve Tanıtma Giderleri	1.413.821	1,0
Menkul Mal,Gayrimaddi Hak Alım, Bakım ve Onarım Giderleri	2.059.498	1,5
Gayrimenkul Mal Bakım ve Onarım Giderleri	3.387.673	2,4
Tedavi ve Cenaze Giderleri	25.506	0,0
Faiz Giderleri	8.461.233	6,0
Kamu Kurumlarına Ödenen İç Borç Faiz Giderleri	39.882	0,0

Faaliyet Türü	Tutar	Dağılım (%)
Diğer İç Borç Faiz Giderleri	7.933.881	5,6
Dış Borç Faiz Giderleri	487.470	0,3
İskonto Giderleri	0	0,0
Cari Transferler	3.792.544	2,7
Görev Zararları	550.953	0,4
Hazine Yardımları (Mahalli İdare Yardımları)	146.306	0,1
Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlara Yapılan Transferler	538.259	0,4
Hane Halkına Yapılan Transferler	2.330.142	1,6
Yurtdışına Yapılan Transferler	15.473	0,0
Gelirlerden Ayrılan Paylar	211.411	0,1
Sermaye Transferleri	3.616.934	2,6
Yurtiçi Sermaye Transferleri	3.604.869	2,5
Yurtdışı Sermaye Transferleri	12.065	0,0
Değer Ve Miktar Değişimleri Giderleri	7.073.033	5,0
Döviz Mevcudunun Değerlenmesinde Oluşan Olumsuz Kur Farkları	716.209	0,5
Menkul Kıymet ve Varlıkların Değerlemesinden Oluşan Olumsuz Farklar	367	0,0
Stokların Değerlemesinden Oluşan Olumsuz Farklar	477.433	0,3
Maddi Duran Varlıkların Değerlemesinden Oluşan Olumsuz Farklar	597.926	0,4
Maddi Olmayan Duran Varlıkların Değerlemesinden Oluşan Olumlu Farklar	100.069	0,1
Kur Değişikliği Nedeniyle Döviz Cinsi Borç Stokundaki Artışlar	4.745.454	3,4
Kur Değişikliği Nedeniyle Döviz Cinsinden Alacaklardaki Azalışlar	3.533	0,0
Kur Değ. Dışındaki Değer ve Miktar Değişimlerinden Kaynaklanan Giderler	29	0,0
Diğer Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	432.013	0,3
Gelirlerin Ret ve İadesinden Kaynaklanan Giderler	1.582.838	1,1
Vergi Gelirlerinin Ret ve İadesinden Kaynaklanan Giderler	598.352	0,4
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirlerinin Ret ve İadesinden Kaynaklanan Giderler	531.080	0,4
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirlerin Ret ve İadesinden Kaynaklanan Giderler	32.194	0,0
Diğer Gelirlerin Ret ve İadesinden Kaynaklanan Giderler	421.212	0,3
Amortisman Giderleri	8.922.018	6,3
Maddi Duran Varlıkların Amortisman Giderleri	8.575.620	6,1
Maddi Olmayan Duran Varlıkların Amortisman Giderleri	292.205	0,2
Diğer Duran Varlıkların Amortisman Giderleri	54.193	0,0
İlk Madde ve Malzeme Giderleri	10.553.010	7,4
Kırtasiye Malzemeleri	363.417	0,3
Beslenme, Gıda amaçlı ve Mutfakta Kullanılan Tüketim Malzemeleri	67.603	0,0
Tıbbi ve Laboratuvar Sarf Malzemeleri	346.777	0,2
Yakıtlar, Yakıt Katkıları ve Katkı Yağlar	3.130.438	2,2

Faaliyet Türü	Tutar	Dağılım (%)
Temizleme Ekipmanları	317.367	0,2
Giyecek, Mefruşat ve Tuhafiye Malzemeleri	251.552	0,2
Yiyecek	417.616	0,3
İçecek	85.538	0,1
Canlı Hayvanlar	6.713	0,0
Zirai Maddeler	570.412	0,4
Yem	34.925	0,0
Bakım, Onarım ve Üretim Malzemeleri	2.329.905	1,6
Yedek Parçalar	1.183.190	0,8
Nakil Vasıtaları Lastikleri	152.842	0,1
Değişim, Bağış ve Satış Amaçlı Giderler	53.694	0,0
Spor Malzemeleri Grubu	43.829	0,0
Basınçlı Ekipmanlar	52.079	0,0
Diğer Tüketim Amaçlı Ekipmanlar	1.145.114	0,8
Karşılık Giderleri	267.292	0,2
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	267.292	0,2
Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	1.455.552	1,0
Gelirlerden Alacaklardan Silinenler	1.403.108	1,0
Kişilerden Alacaklardan Silinenler	29.833	0,0
Kurum Alacaklarından Silinenler	22.611	0,0
Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan Varlıklardan Kaynaklanan Giderler	942.240	0,7
Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Varlıklardan Kaynaklanan Giderler	877.564	0,6
Özel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Varlıklardan Kaynaklanan Giderler	4.903	0,0
Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlara Bedelsiz Olarak Devredilen Varlıklardan Kaynaklanan Giderler	13.241	0,0
Sos. Güv. Kurumlarına Bedelsiz Olarak Devredilen Varlıklardan Kaynaklanan Giderler	263	0,0
Mahalli İdarelere Bedelsiz Olarak Devredilen Varlıklardan Kaynaklanan Giderler	46.270	0,0
Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	1.833.526	1,3
Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	1.833.526	1,3
Diğer Giderler	1.650.364	1,2
Yukarıda Tanımlanmayan Diğer Giderler	1.650.364	1,2
NET FAALİYET SONUCU	13.136.569	

Kaynak: HMB, 2020

- 1) 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 3 üncü maddesinde tanımlanan mahalli idareler kapsamındaki kamu idarelerinin verilerini içermektedir.
- 2) Faaliyet gelirleri ve giderleri, muhasebe ilke ve kurallarına uygun olarak mali yıl içerisinde tahakkuk eden ve tahsilat veya ödeme şartına bağlı kalınmaksızın hesaplara kaydedilen her türlü kamu gelir ve giderinden oluşmaktadır.
- 3) Mali raporlama tabloları dış denetimden geçmemiş mali veriler üzerinden derlenmektedir.

2019 yılı itibarıyla mahalli idarelerin faaliyet gelirlerinin 154.791.647.200 TL, faaliyet giderlerinin 141.655.078.200 TL ve net faaliyet sonucunun 13.136.569.000 TL olduğu görülmektedir.

C. Mahalli İdarelerin Borç Dağılımları

2019 yılı mahalli idarelerin borç dağılımları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 15 : Mahalli İdarelerin Borç Dağılımları

(Bin TL)

Yıl	Banka Kredileri	Kamu İdarelerine Mali Borçlar	Dış Mali Borçlar	Bütçe Emanetleri	Vergi ve Sosyal Güvenlik	Diğer Yükümlülükler	Toplam Yükümlülük
2018	43.384.355	9.692.244	18.423.657	27.756.787	3.590.417	57.072.528	159.919.989
2019	48.848.401	11.318.772	21.796.639	34.261.532	4.156.713	59.198.835	179.580.892

Kaynak: HMB, 2020

Tüm mahalli idarelere ait yükümlülükler incelendiğinde, 2019 yılı borç stokunun 179.580.892.000 TL olduğu görülmektedir.

8- MAHALLİ İDARE BÜTÇELERİ

A. MAHALLİ İDARELERİN BÜTÇE GERÇEKLEŞMELERİ

1. Mahalli İdarelerin Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Genel Göstergeler

2018 ve 2019 yılları itibarıyla mahalli idarelerin bütçe gerçekleştirmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 16 : Mahalli İdarelerin Bütçe Gerçekleşmeleri

(Bin TL)

Yılı	Bütçe Giderleri	Bütçe Gelirleri	Bütçe Dengesi
2018	183.658.007	157.938.576	-25.719.431
2019	163.138.373	151.241.768	-11.896.605

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2020

Mahalli idarelerin bütçe gelirlerinin bütçe giderlerinin 2018 yılında %86'sını, 2019 yılında %92,7'sini karşıladığı görülmektedir.

2. Belediyelerin Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Genel Göstergeler

2018 ve 2019 yılları itibarıyla belediyelerin bütçe gerçekleştirmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 17 : Belediyelerin Bütçe Gerçekleşmeleri

(Bin TL)

Yılı	Bütçe Giderleri	Bütçe Gelirleri	Bütçe Dengesi
2018	132.004.672	110.933.045	-21.071.627
2019	123.349.928	115.484.308	-7.865.620

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2020

Belediyelerin bütçe gerçekleştirmeleri incelendiğinde; 2018 yılında bütçe gelirlerinin bütçe giderlerinin %84'ünü, 2019 yılında %93,6'sını karşıladığı görülmektedir.

3. Belediye Bağlı İdarelerinin Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Genel Göstergeler

2018 ve 2019 yılları itibarıyla belediye bağlı idarelerinin bütçe gerçekleşmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 18 : Belediye Bağlı İdarelerinin Bütçe Gerçekleşmeleri

(Bin TL)

Yılı	Bütçe Giderleri	Bütçe Gelirleri	Bütçe Dengesi
2018	27.693.559	24.528.202	-3.165.357
2019	28.821.567	25.918.136	-2.903.431

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2020

Belediye bağlı idarelerinin bütçe gerçekleşmeleri incelendiğinde; 2018 yılında bütçe gelirlerinin bütçe giderlerinin %88,6'sını, 2019 yılında %89,9'unu karşıladığı görölmektedir.

4. İl Özel İdarelerinin Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Genel Göstergeler

2018 ve 2019 yılları itibarıyla özel idarelerinin bütçe gerçekleşmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 19 : İl Özel İdarelerinin Bütçe Gerçekleşmeleri

(Bin TL)

Yılı	Bütçe Giderleri	Bütçe Gelirleri	Bütçe Dengesi
2018	12.482.849	11.318.509	-116.434
2019	11.256.954	10.696.680	-560.274

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2020

İl Özel idarelerinin bütçe gerçekleşmeleri incelendiğinde; 2018 yılında bütçe gelirlerinin bütçe giderlerinin %90,7'sini, 2019 yılında %95'ini karşıladığı görölmektedir.

5. Mahalli İdare Birliklerinin Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Genel Göstergeler

2018 ve 2019 yılları itibarıyla mahalli idare birliklerinin bütçe gerçekleştirmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 20 : Mahalli İdare Birliklerinin Bütçe Gerçekleşmeleri

(Bin TL)

Yılı	Bütçe Giderleri	Bütçe Gelirleri	Bütçe Dengesi
2018	4.055.695	4.093.379	37.684
2019	2.429.039	2.345.680	-83.359

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2020

Mahalli idare birliklerinin bütçe gerçekleştirmelerine bakıldığında 2018 yılında ise %0,9 oranında fazla verdiği, 2019 yılında bütçe gelirlerinin bütçe giderlerinin %96,6'sını karşıladığı görülmektedir.

B. MAHALLİ İDARELERİN HARCAMALARI

İl özel idareleri, belediyeler ve mahalli idare birlikleri harcamalarını oluşturan giderler genel olarak aşağıda belirtilmiştir:

a) Büyükşehir Belediyelerinin Harcamaları

Büyükşehir belediyelerinin harcamaları aşağıda sayılanlardan oluşmaktadır:

- Belediye hizmet binaları ve tesislerin temini, bakım ve onarımı için yapılan giderler,
- Belediye personeline ve belediyenin seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluklar, hizmete ilişkin eğitim ile diğer giderler,
- İlçe belediyeleri ile bağlı kuruluşlara yapacakları yardımlar ve ortak proje giderleri,
- Her türlü alt yapı, yapım, onarım ve bakım giderleri,
- Belediye zabıta ve itfaiye hizmetleri ile diğer görev ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılacak giderler,
- Vergi, resim, harç, katılma payı, hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler,
- Belediyenin kuruluşuna katıldığı şirket, kuruluş ve birliklerle ilgili ortaklık payı ile üyelik aidatı giderleri,
- Mezarlıkların tesisi, korunması ve bakımına ilişkin giderler,
- Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ödemeler ve sigorta giderleri,

- Dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar,
 - Dava takip ve icra giderleri,
 - Temsil, tören, ağırlama ve tanıtım giderleri,
 - Avukatlık, danışmanlık ve denetim ödemeleri,
 - Bu Kanun'da büyükşehir belediyesine verilen görevlerle sınırlı olarak, yurt içi ve yurt dışı kamu ve özel kuruluşlar ve sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılan ortak hizmetler ve diğer proje giderleri,
 - Spor, sosyal, kültürel ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler,
 - Büyükşehir belediye hizmetleriyle ilgili olarak yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırması giderleri,
 - Kanunla verilen görevler ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılan diğer giderler.

b) İl, İlçe ve Belde Belediyelerinin Harcamaları

İl, ilçe ve belde belediyelerinin harcamaları şunlardır:

- Belediye binaları, tesisleri ile araç ve malzemelerinin temini, yapımı, bakımı ve onarımı için yapılan giderler,
 - Belediyenin personeline ve seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluklar, hizmete ilişkin eğitim harcamaları ile diğer giderler,
 - Her türlü alt yapı, yapım, onarım ve bakım giderleri,
 - Vergi, resim, harç, katılma payı, hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler,
 - Belediye zabıta ve itfaiye hizmetleri ile diğer görev ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılacak giderler,
 - Belediyenin kuruluşuna katıldığı şirket, kuruluş ve katıldığı birliklerle ilgili ortaklık payı ve üyelik aidatı giderleri,
 - Mezarlıkların tesisi, korunması ve bakımına ilişkin giderler,
 - Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ödemeler ile sigorta giderleri,
 - Dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar,
 - Dava takip ve icra giderleri,
 - Temsil, tören, ağırlama ve tanıtım giderleri,
 - Avukatlık, danışmanlık ve denetim hizmetleri karşılığı yapılacak ödemeler,

- Yurt içi ve yurt dışı kamu ve özel kesim ile sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılan ortak hizmetler ve proje giderleri,
- Sosyo-kültürel, sanatsal ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler,
- Belediye hizmetleriyle ilgili olarak yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırması giderleri,
- Kanunla verilen görevler ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılan diğer giderler,
- Şartlı bağışlarla ilgili yapılacak harcamalar,
- İmar düzenleme giderleri,
- Her türlü proje giderleri.

c) İl Özel İdarelerinin Harcamaları

İl özel idarelerinin harcamaları aşağıdaki maddelerden oluşmaktadır.

- İl özel idaresi binaları, tesisleri ile araç ve malzemelerinin temini, yapımı, bakımı ve onarımı için yapılan giderler,
- İl özel idaresinin personeline ve seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluklar, hizmete ilişkin eğitim harcamaları ile diğer giderler.
- Her türlü alt yapı, yapım, onarım ve bakım giderleri,
- Vergi, resim, harç, katılma payı, hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler,
- İl genel meclisince belirlenecek ilkeler çerçevesinde köylere veya köylerin aralarında kurdukları birliklere yapılacak yardımlar,
- İl özel idaresinin kuruluşuna katıldığı şirket, kuruluş ve birliklerle ilgili ortaklık payı, üyelik aidatı giderleri,
- Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ödemeler ve sigorta giderleri,
- Yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar.
- Dava takip ve icra giderleri,
- Temsil, tören, ağırlama ve tanıtım giderleri,
- Avukatlık, danışmanlık ve denetim hizmetleri karşılığı yapılacak ödemeler,
- Yurt içi ve yurt dışı kamu ve özel kesim ile sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılan ortak hizmetler ve diğer proje giderleri,
- Sosyo-kültürel ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler,
- Özel idare hizmetleriyle ilgili olarak yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırması giderleri.
- Doğal afet giderleri,
- Kanunla verilen görevler ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılan diğer giderler.

d) Mahalli İdare Birliklerinin Harcamaları

Mahalli idare birliklerinin, görev alanlarıyla sınırlı olmak üzere harcamaları şunlardır:

- Birlik hizmetlerinin yürütülmesi için yapılacak giderler,
- Birliğin personeline ve seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluk, hizmete ilişkin eğitim harcamaları ile diğer giderler,
- Hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler,
- Birliğin hizmet binalarının, tesislerinin, araç ve gereçlerinin temini, yapımı, bakımı ve onarımı için yapılan giderler,
- Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ücretler ile sigorta giderleri,
- Dava takip ve icra giderleri,
- Avukatlık, danışmanlık ve denetim ücretleri,
- Kamu ve özel sektör kuruluşlarıyla yapılan ortak hizmetler ve diğer proje giderleri,
- Temsil, tören ve ağırlama giderleri.

1. Mahalli İdarelerin Harcamalarına İlişkin Genel Göstergeler

2018 ve 2019 yılları itibarıyla türlerine göre mahalli idarelerin harcamaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 21 : Mahalli İdare Türlerine Göre Harcamaları

(Bin TL)

Türü	2018	2019
Belediyeler	132.004.672	123.349.928
Belediye Bağlı İdareleri	27.693.559	28.821.567
İl Özel İdareleri	12.482.849	11.256.954
Mahalli İdare Birlikleri	4.055.695	2.429.039
Konsolide Toplam*	183.658.007	163.138.373

*Muhasebat Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında belediyeler 123.349.648.000 TL, belediye bağılı idareleri 28.821.567.000 TL, il özel idareleri 11.256.954.000 TL ve mahalli idare birlikleri 2.429.039.000 TL harcamada bulunmuştur. Mahalli idare harcamalarının %93,3'ü belediyeler ve bağılı idareler tarafından gerçekleştirilmiştir. Mahalli İdarelerin Gider Kalemlerine Göre Harcamaları

2018 ve 2019 yılları itibarıyla mahalli idarelerin gider kalemlerine göre harcamaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 22 : Mahalli İdarelerin Gider Kalemlerine Göre Harcamaları

(Bin TL)

Türü	2018	2019
Personel Giderleri	20.034.904	23.068.505
SGK Devlet Primi	3.290.022	3.675.393
Mal ve Hizmet Alımları	70.142.985	73.456.928
Faiz Harcamaları	5.181.805	7.418.854
Cari Transferler	5.350.000	6.040.901
Sermaye Giderleri	74.982.741	44.962.194
Sermaye Transferleri	1.496.667	1.759.583
Borç Verme	3.178.883	2.756.015
Konsolide Toplam*	183.658.007	163.138.373

*Muhasebat Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.
Kaynak: <https://muhasabat.hmb.gov.tr/>,2020

2018 yılı itibarıyla; mahalli idarelerin personel harcamaları 23.068.505.000 TL, SGK devlet primi harcamaları 3.675.393.000 TL, mal ve hizmet alımları 73.456.928.000 TL, faiz harcamaları 7.418.854.000 TL, cari transferleri 6.040.901.000 TL, sermaye giderleri 44.962.194.000 TL, sermaye transferleri 1.759.583.000 TL, borç verme kalemi 2.756.015.000 TL'dir.

Mahalli idarelerin mal ve hizmet alımı ile sermaye giderleri toplam harcamanın %72,6'sını oluşturmaktadır. Mahalli idarelerin personel giderlerinin %14,1 ile yasal sınırı oldukça altında olduğu gözlemlenmektedir.

a) Personel Harcamaları

Personel harcamaları, ilgili mahalli idarede çalışan memurlar, sözleşmeli personel, işçiler, geçici personel ve diğer personelin ücretlerini kapsamaktadır.

2018 ve 2019 yılları itibarıyla mahalli idarelerin personel harcamaları ve toplam harcamaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 23 : Mahalli İdare Türlerine Göre Personel Harcamaları ve Toplam Harcamaları

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	Personel Harcamaları	Toplam Harcamalar	(%)	Personel Harcamaları	Toplam Harcamalar	(%)
Belediyeler	14.716.990	132.004.672	11,15	17.524.466	123.349.928	14,21
Belediye Bağlı İdareleri	2.565.708	27.693.559	9,26	3.000.134	28.821.567	10,41
İl Özel İdareleri	2.018.720	12.482.849	16,17	2.364.275	11.256.954	21,00
Mahalli İdare Birlikleri	184.151	4.055.695	4,54	179.630	2.429.039	7,40
Toplam*	20.034.904	183.658.007	10,91	23.068.505	163.138.373	14,14

*Muhasebat Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında personel harcamaları olarak; belediyeler 17.524.466.000 TL, belediye bağlı idareleri 3.000.134.000 TL, il özel idareleri 2.364.275.000 TL ve mahalli idare birlikleri 179.630.000 TL ve harcamıştır.

2019 yılı itibarıyla; mahalli idarelerde toplam harcamalar içindeki personel harcamalarının payı %14,14'dir. Bu pay belediyelerde %14,21, belediye bağlı idarelerinde %10,41, il özel idarelerinde %21, mahalli idare birliklerinde %7,40'tır.

Belediye Türlerine Göre Personel Harcamaları

2018 ve 2019 yılları itibarıyla belediye türlerine göre personel harcamaları ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 24 : Belediye Türlerine Göre Personel Harcamaları ve Toplam Harcamalar

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	Personel Harcamaları	Toplam Harcamalar	%	Personel Harcamaları	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	4.652.231	65.139.573	7,14	5.641.333	59.490.789	9,48
İl Belediyeleri	1.411.481	9.867.539	14,3	1.623.151	8.713.116	18,63
İlçe ve Belde Belediyeleri	8.653.278	57.147.102	15,14	10.259.982	55.276.284	18,56
Toplam*	14.716.990	132.004.672	11,15	17.524.466	123.349.928	14,21

*Muhasebat Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında personel giderleri olarak; büyükşehir belediyeleri 5.641.333.000 TL, il belediyeleri 1.623.151.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 10.259.982.000 TL harcamıştır.

2019 yılında personel harcamalarının toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde %9,48, il belediyelerinde %18,63, ilçe ve belde belediyelerinde %18,56'dır.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 49'uncu maddesi ile belediyenin yıllık toplam personel harcamalarının gerçekleşen en son yıl bütçe gelirlerinin 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na göre belirlenecek yeniden değerlendirme oranı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarın %30'unu aşamayacağı, nüfusu 10.000'in altında bulunan belediyeler için bu oranın %40 olduğu, yıl içerisinde aylık ve ücretlerde beklenmedik bir artışın meydana gelmesi sonucunda personel harcamalarının söz konusu oranları aşması durumunda cari yıl ve izleyen yıllarda personel harcamaları bu oranların altına ininceye kadar yeni personel alımı yapılamayacağı, yeni personel alımı nedeniyle bu oranların aşılması sebebiyle oluşacak kamu zararının olduğu tarihten itibaren hesaplanacak kanuni faiziyle birlikte belediye başkanından tahsil edileceği

hüküm altına alınmıştır. Bu düzenleme personel harcamalarındaki artışı durdurmuş ve kısmen aşağıya çekmiştir.

Mahalli idarelerde personel harcamaları toplam harcamalar içerisinde azalan bir seyir izlemeye başlamıştır. 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'na dayanılarak çıkartılan norm kadro yönetmelikleri ile mahalli idarelerde personel istihdamına yeni bir disiplin getirilmiştir. Belediyelerin personel istihdamına bir sınırlama getirilmiş, tahmini bütçedeki personel harcamaları yerine gerçekleşmiş bütçedeki miktarlar esas alınmak suretiyle baz alınan miktarın subjektif olmasının önüne geçilmiştir.

b) Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi Harcamaları

Sosyal Güvenlik Kurumu primi, ilgili mahalli idarede çalışan memurlar, sözleşmeli personel, işçiler, geçici personel ve diğer personelin devletçe ödenen prim harcamalarından oluşmaktadır.

2018 ve 2019 yılları itibarıyla sosyal güvenlik kurumu devlet primi ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 25 : Mahalli İdare Türlerine Göre Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi ve Toplam Harcamalar

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	SGK Devlet Primi	Toplam Harcamalar	%	SGK Devlet Primi	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	2.354.457	132.004.672	1,78	2.722.133	123.349.928	2,21
Belediye Bağlı İdareleri	471.162	27.693.559	1,7	535.012	28.821.567	1,86
İl Özel İdareleri	335.795	12.482.849	2,69	402.248	11.256.954	3,57
Mahalli İdare Birlikleri	15.778	4.055.695	0,39	16.000	2.429.039	0,66
Toplam*	3.290.022	183.658.007	1,79	3.675.393	163.138.373	2,25

*Muhasebat Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında sosyal güvenlik kurumu devlet primi olarak; belediyeler 2.722.133.000 TL, belediye bağlı idareleri 535.012.000 TL, il özel idareleri 402.248.000 TL ve mahalli idare birlikleri 16.000.000 TL harcamıştır.

2019 yılı itibarıyla toplam harcamalar içindeki SGK harcamalarının payı %2,25'tir. Bu pay belediyelerde %2,21, belediye bağlı idarelerinde %1,86, mahalli idare birliklerinde %0,66, il özel idarelerinde ise %3,57'dir.

Belediye Türlerine Göre Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi

2018 ve 2019 yılları itibarıyla belediye türlerine göre sosyal güvenlik kurumu devlet primumu ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 26 : Belediye Türlerine Göre Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi ve Toplam Harcamalar

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	SGK Devlet Primi	Toplam Harcamalar	%	SGK Devlet Primi	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	740.200	65.139.573	1,14	864.429	59.490.789	1,45
İl Belediyeleri	238.901	9.867.539	2,42	265.168	8.713.116	3,04
İlçe ve Belde Belediyeleri	1.375.356	57.147.102	2,41	1.592.536	55.276.284	2,88
Toplam*	2.354.457	132.004.672	1,78	2.722.133	123.349.928	2,21

*Muhasebat Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasibat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında sosyal güvenlik kurumu devlet primumu olarak; büyükşehir belediyeleri 864.429.000 TL, il belediyeleri 265.168.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 1.592.536.000 TL harcamıştır.

2019 yılında SGK harcamalarının toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde %1,45, il belediyelerinde %3,04, ilçe ve belde belediyelerinde %2,88'dir.

c) Mal ve Hizmet Alımları

Mal ve hizmet alımları, ilgili mahalli idarenin, üretime ve tüketime yönelik mal ve malzeme alımları, yolluklar, görev harcamaları, hizmet alımları, temsil ve tanıtma harcamaları, menkul mal, gayri maddi hak alım, bakım ve onarım harcamaları, gayrimenkul mal bakım ve onarım harcamaları, tedavi ve cenaze harcamalarından oluşmaktadır.

2018 ve 2019 yılları itibarıyla mahalli idarelerin mal ve hizmet alımları ve toplam harcamaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 27 : Mahalli İdare Türlerine Göre Mal ve Hizmet Alımları ve Toplam Harcamalar

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	Mal ve Hizmet Alımları	Toplam Harcamalar	%	Mal ve Hizmet Alımları	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	54.482.804	132.004.672	41,27	56.225.839	123.349.928	45,58
Belediye Bağlı İdareleri	11.802.280	27.693.559	42,62	14.104.737	28.821.567	48,94
İl Özel İdareleri	2.200.925	12.482.849	17,63	2.230.813	11.256.954	19,82
Mahalli İdare Birlikleri	1.284.039	4.055.695	31,66	907.271	2.429.039	37,35
Toplam*	70.142.985	183.658.007	38,19	73.456.928	163.138.373	45,03

*Muhasebat Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2020

Mahalli idarelerin en büyük harcama kalemi mal ve hizmet alımları olup, bu kapsamda 2019 yılında; belediyeler 56.225.839.000 TL, belediye bağlı idareleri 14.104.737.000 TL, il özel idareleri 2.230.813.000 TL ve mahalli idare birlikleri 907.271.000 TL harcama yapmıştır. Mal ve hizmet alımlarının bir kısmı yatırım amacıyla yapılmaktadır.

2019 yılı itibarıyla mahalli idarelerde toplam harcamalar içindeki mal ve hizmet alımlarının payı %45,03'dur. Bu pay belediyelerde %45,58, belediye bağlı idarelerinde %48,94, mahalli idare birliklerinde %37,35, il özel idarelerinde ise %19,82'dir.

Belediye Türlerine Göre Mal ve Hizmet Alımları

2018 ve 2019 yılları itibarıyla belediye türlerine göre mal ve hizmet alımları ile toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 28 : Belediye Türlerine Göre Mal ve Hizmet Alımları ve Toplam Harcamalar

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	Mal ve Hizmet Alımları	Toplam Harcamalar	%	Mal ve Hizmet Alımları	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	20.012.250	65.139.573	30,72	20.593.780	59.490.789	34,62
İl Belediyeleri	4.321.001	9.867.539	43,79	4.440.899	8.713.116	50,97
İlçe ve Belde Belediyeleri	30.149.553	57.147.102	52,76	31.191.160	55.276.284	56,43
Toplam*	54.482.804	132.004.672	41,27	56.225.839	123.349.928	45,58

*Muhasebat Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında mal ve hizmet alımları olarak; büyükşehir belediyeleri 20.593.780.000 TL, il belediyeleri 4.440.899.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 31.191.160.000 TL harcama yapmıştır.

2019 yılında mal ve hizmet alımlarının toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde %34,62, il belediyelerinde %50,97, ilçe ve belde belediyelerinde %56,43'tür.

d) Faiz Harcamaları

Faiz harcamaları, ilgili mahalli idarenin kamu kurumlarına ödenen iç borç faiz harcamalarını, diğer iç borç faiz harcamalarını, dış borç faiz harcamalarını ve iskonto harcamalarını kapsamaktadır.

2018 ve 2019 yılları itibarıyla mahalli idarelerin faiz harcamaları ve toplam harcamaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 29 : Mahalli İdare Türlerine Göre Faiz Harcamaları ve Toplam Harcamalar

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	Faiz Harcamaları	Toplam Harcamalar	%	Faiz Harcamaları	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	4.512.640	132.004.672	3,42	6.407.183	123.349.928	5,19
Belediye Bağlı İdareleri	613.567	27.693.559	2,22	931.038	28.821.567	3,23
İl Özel İdareleri	54.729	12.482.849	0,44	80.012	11.256.954	0,71
Mahalli İdare Birlikleri	869	4.055.695	0,02	621	2.429.039	0,03
Toplam*	5.181.805	183.658.007	2,82	7.418.854	163.138.373	4,55

*Muhasebat Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında faiz giderleri olarak; belediyeler 6.407.183.000 TL, belediye bağlı idareleri 931.038.000 TL, il özel idareleri 80.012.000 TL ve mahalli idare birlikleri 621.000 TL harcama yapmıştır.

2019 yılı itibarıyla mahalli idarelerde toplam harcamalar içindeki faiz harcamalarının payı %4,55'dir. Bu pay belediyelerde %5,19, belediye bağlı idarelerinde %3,23, mahalli idare birliklerinde %0,03, il özel idarelerinde ise %0,71'dir.

Belediye Türlerine Göre Faiz Harcamaları

2018 ve 2019 yılları itibarıyla belediye türlerine göre faiz harcamaları ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 30 : Belediye Türlerine Göre Faiz Harcamaları ve Toplam Harcamalar

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	Faiz Harcamaları	Toplam Harcamalar	%	Faiz Harcamaları	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	2.881.837	65.139.573	4,42	4.074.073	59.490.789	6,85
İl Belediyeleri	334.973	9.867.539	3,39	489.306	8.713.116	5,62
İlçe ve Belde Belediyeleri	1.295.830	57.147.102	2,27	1.843.804	55.276.284	3,34
Toplam*	4.512.640	132.004.672	3,42	6.407.183	123.349.928	5,19

*Muhasebat Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasibat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında faiz giderleri olarak; büyükşehir belediyeleri 4.074.073.000 TL, il belediyeleri 489.306.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 1.843.804.000 TL harcama yapmıştır.

2019 yılında faiz harcamalarının toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde %6,85, il belediyelerinde %5,62, ilçe ve belde belediyelerinde %3,34'tür.

e) Cari Transferler

Cari transferler, ilgili mahalli idarelerin görev zararları, mahalli idare yardımları, kâr amacı gütmeyen kurumlara yapılan transferler, hane halkına yapılan transferler, yurt dışına yapılan transferler ve gelirlerden ayrılan paylardan oluşmaktadır.

2018 ve 2019 yılları itibarıyla mahalli idarelerin cari transfer harcamaları ve toplam harcamalar karşılaştırmalı olarak aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 31 : Mahalli İdare Türlerine Göre Cari Transfer Harcamaları ve Toplam Harcamalar

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	Cari Transferler	Toplam Harcamalar	%	Cari Transferler	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	5.222.562	132.004.672	3,96	6.081.654	123.349.928	4,93
Belediye Bağlı İdareleri	1.316.843	27.693.559	4,76	704.909	28.821.567	2,45
İl Özel İdareleri	328.099	12.482.849	2,63	266.636	11.256.954	2,37
Mahalli İdare Birlikleri	164.314	4.055.695	4,05	88.080	2.429.039	3,63
Toplam*	5.350.000	183.658.007	2,91	6.040.901	163.138.373	3,70

*Muhasebat Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasibat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında cari transferler olarak; belediyeler 6.081.654.000 TL, belediye bağlı idareleri 704.909.000 TL, il özel idareleri 266.636.000 TL ve mahalli idare birlikleri 88.080.000 TL harcamıştır.

2019 yılı itibarıyla mahalli idarelerde toplam harcamalar içindeki cari transfer harcamalarının payı %3,70'tir. Bu oran belediyelerde %4,93, belediye bağlı idarelerinde %2,45, il özel idarelerinde %2,37, mahalli idare birliklerinde %3,63'tür.

Belediye Türlerine Göre Cari Transferler

2018 ve 2019 yılları itibarıyla belediye türlerine göre cari transfer harcamaları ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 32 : Belediye Türlerine Göre Cari Transfer Harcamaları ve Toplam Harcamalar

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	Cari Transferler	Toplam Harcamalar	%	Cari Transferler	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	3.433.030	65.139.573	5,27	4.210.010	59.490.789	7,08
İl Belediyeleri	268.212	9.867.539	2,72	284.450	8.713.116	3,26
İlçe ve Belde Belediyeleri	1.563.765	57.147.102	2,74	1.629.936	55.276.284	2,95
Toplam*	5.222.562	132.004.672	3,96	6.081.654	123.349.928	4,93

*Muhasebat Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında cari transferler olarak; büyükşehir belediyeleri 4.210.010.000 TL, il belediyeleri 284.450.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 1.629.936.000 TL harcamıştır.

2019 yılında cari transferlerin toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde %7,08, il belediyelerinde %3,26, ilçe ve belde belediyelerinde %2,95'tir.

f) Sermaye Harcamaları

Sermaye harcamaları; ilgili mahalli idarenin mamul mal alımları, menkul sermaye üretim harcamaları, gayri maddi hak alımları, gayrimenkul alımları ve kamulaştırılması, gayrimenkul sermaye üretim harcamaları, menkul malların büyük onarım harcamaları, gayrimenkul büyük onarım harcamaları, stok alımları ve diğer sermaye harcamalarından oluşmaktadır.

2018 ve 2019 yılları itibarıyla mahalli idare türlerine göre sermaye harcamaları ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 33 : Mahalli İdare Türlerine Göre Sermaye Harcamaları ve Toplam Harcamalar

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	Sermaye Harcamaları	Toplam Harcamalar	%	Sermaye Harcamaları	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	47.690.453	132.004.672	36,13	29.490.278	123.349.928	23,91
Belediye Bağlı İdareleri	9.436.048	27.693.559	34,07	9.108.606	28.821.567	31,60
İl Özel İdareleri	7.074.652	12.482.849	56,67	5.425.435	11.256.954	48,20
Mahalli İdare Birlikleri	2.238.586	4.055.695	55,2	1.119.190	2.429.039	46,08
Toplam*	74.982.741	183.658.007	40,83	44.962.194	163.138.373	27,56

*Muhasebat Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasibat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında sermaye giderleri olarak; belediyeler 29.490.278.000 TL, belediye bağlı idareleri 9.108.606.000 TL, il özel idareleri 5.425.435.000 TL ve mahalli idare birlikleri 1.119.190.000 TL harcamıştır. Sermaye harcamaları tamamıyla yatırım amaçlı olup toplam harcamalar içindeki payı %27,56'dır.

2019 yılı itibarıyla sermaye harcamalarının toplam harcamalar içindeki payı belediyelerde %23,91, belediye bağlı idarelerinde %31,60, il özel idarelerinde %48,20, mahalli idare birliklerinde %46,08'dir.

Belediye Türlerine Göre Sermaye Harcamaları

2018 ve 2019 yılları itibarıyla belediye türlerine göre sermaye harcamaları ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 34 : Belediye Türlerine Göre Sermaye Harcamaları ve Toplam Harcamalar

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	Sermaye Harcamaları	Toplam Harcamalar	%	Sermaye Harcamaları	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	30.863.362	65.139.573	47,38	19.611.631	59.490.789	32,97
İl Belediyeleri	3.176.962	9.867.539	32,2	1.528.608	8.713.116	17,54
İlçe ve Belde Belediyeleri	13.650.129	57.147.102	23,89	8.350.039	55.276.284	15,11
Toplam*	47.690.453	132.004.672	36,13	29.490.278	123.349.928	23,91

*Muhasebat Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasabat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında sermaye harcamaları olarak; büyükşehir belediyeleri 19.611.631.000 TL, il belediyeleri 1.528.608.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 8.350.039.000 TL harcamıştır. Belediyelerde ölçek büyüdükçe yatırım harcamalarının arttığı görülmektedir.

2019 yılı itibarıyla sermaye harcamalarının toplam harcamalar içinde en yüksek paya sahip olduğu mahalli idare %32,97 ile büyükşehir belediyeleridir. Bu pay il belediyelerinde %17,54, ilçe ve belde belediyelerinde ise %15,11'dir.

g) Sermaye Transferleri

Sermaye transferleri, ilgili mahalli idarenin yurtiçi sermaye transferleri ile yurtdışı sermaye transferlerinden oluşmaktadır.

2018 ve 2019 yılları itibarıyla türlerine göre mahalli idarelerin sermaye transferleri ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 35 : Mahalli İdare Türlerine Göre Sermaye Transferleri ve Toplam Harcamalar

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	Sermaye Transferleri	Toplam Harcamalar	%	Sermaye Transferleri	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	1.268.845	132.004.672	0,96	2.526.114	123.349.928	2,05
Belediye Bağlı İdareleri	73.399	27.693.559	0,27	55.612	28.821.567	0,19
İl Özel İdareleri	469.448	12.482.849	3,76	486.693	11.256.954	4,32
Mahalli İdare Birlikleri	166.783	4.055.695	4,11	116.854	2.429.039	4,81
Toplam*	1.496.667	183.658.007	0,81	1.759.583	163.138.373	1,08

*Muhasebat Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında sermaye transfer harcamaları olarak; belediyeler 2.526.114.000 TL, belediye bağlı idareleri 55.612.000 TL, il özel idareleri 486.693.000 TL ve mahalli idare birlikleri 116.854.000 TL harcamıştır.

2019 yılı itibarıyla mahalli idarelerde sermaye transferlerinin toplam harcamalar içindeki payı %1,08'dir. Bu pay belediyelerde %2,05, belediye bağlı idarelerinde %0,19, mahalli idare birliklerinde %4,81 ve il özel idarelerinde %4,32'dir.

Belediye Türlerine Göre Sermaye Transferleri

2018 ve 2019 yılları itibarıyla belediye türlerine göre sermaye transferleri ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 36 : Belediye Türlerine Göre Sermaye Transferleri ve Toplam Harcamalar

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	Sermaye Transferleri	Toplam Harcamalar	%	Sermaye Transferleri	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	923.118	65.139.573	1,42	2.217.630	59.490.789	3,73
İl Belediyeleri	112.532	9.867.539	1,14	80.692	8.713.116	0,93
İlçe ve Belde Belediyeleri	340.292	57.147.102	0,6	315.311	55.276.284	0,57
Toplam*	1.268.845	132.004.672	0,96	2.526.114	123.349.928	2,05

*Muhasebat Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında sermaye transferleri olarak; büyükşehir belediyeleri 2.217.630.000 TL, il belediyeleri 80.692.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 315.311.000 TL harcamıştır.

2019 yılında sermaye transferlerinin toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde %3,73, il belediyelerinde %0,93, ilçe ve belde belediyelerinde %0,57'dir.

h) Borç Verme

Borç verme, ilgili mahalli idarenin yurtiçi borç verme harcamaları ile yurtdışı borç verme harcamalarından oluşmaktadır.

2018 ve 2019 yılları itibarıyla mahalli idare türlerine göre borç verme ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 37 : Mahalli İdare Türlerine Göre Borç Verme ve Toplam Harcamalar

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	Borç Verme	Toplam Harcamalar	%	Borç Verme	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	1.755.921	132.004.672	1,33	2.372.261	123.349.928	1,92
Belediye Bağlı İdareleri	1.414.552	27.693.559	5,11	381.519	28.821.567	1,32
İl Özel İdareleri	481	12.482.849	0	842	11.256.954	0,01
Mahalli İdare Birlikleri	1.175	4.055.695	0,03	1.393	2.429.039	0,06
Toplam*	3.178.883	183.658.007	1,73	2.756.015	163.138.373	1,69

*Muhasebat Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında borç vermeye ilişkin olarak; belediyeler 2.372.261.000 TL, belediye bağlı idareleri 381.519.000 TL, il özel idareleri 842.000 TL ve mahalli idare birlikleri 1.393.000 TL harcamıştır.

2019 yılı itibarıyla mahalli idarelerin toplam harcamaları içindeki borç verme oranı %1,69'tür. Bu oran belediyelerde %1,92, belediye bağlı idarelerinde %1,32 ve mahalli idare birliklerinde %0,01'dir.

Belediye Türlerine Göre Borç Verme

2018 ve 2019 yılları belediye türlerine göre borç verme ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 38 : Belediye Türlerine Göre Borç Verme ve Toplam Harcamalar

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	Borç Verme	Toplam Harcamalar	%	Borç Verme	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	1.633.545	65.139.573	2,51	2.277.903	59.490.789	3,83
İl Belediyeleri	3.477	9.867.539	0,04	842	8.713.116	0,01
İlçe ve Belde Belediyeleri	118.899	57.147.102	0,21	93.516	55.276.284	0,17
Toplam*	1.755.921	132.004.672	1,33	2.372.261	123.349.928	1,92

*Muhasebat Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında borç vermeye ilişkin olarak; büyükşehir belediyeleri 2.277.903.000 TL, il belediyeleri 842.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 93.516.000 TL harcamıştır.

2019 yılında borç vermenin toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde 3,83, il belediyelerinde %0,01, ilçe ve belde belediyelerinde %0,17'dir.

2. Mahalli İdare Türlerine Göre Yatırım Harcamaları

Yatırım harcaması; mahalli idarelerin sermaye giderleri ile mal ve hizmet alımlarından gayrimenkul mal bakım ve onarım giderleri olarak değerlendirilmiştir.

2018 ve 2019 yılları itibarıyla türlerine göre mahalli idarelerin yatırımları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 39 : Mahalli İdare Türlerine Göre Yatırım Harcamaları

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	Yatırım Harcamaları	Toplam Harcamalar	%	Yatırım Harcamaları	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	51.274.616	132.004.672	38,8	31.832.358	123.349.928	25,81
Belediye Bağlı İdareleri	9.635.244	27.693.559	34,8	9.302.388	28.821.567	32,28
İl Özel İdareleri	7.498.870	12.482.849	60,1	5.425.435	11.256.954	48,20
Mahalli İdare Birlikleri	2.949.505	4.055.695	72,7	1.526.932	2.429.039	62,86
Mahalli İdareler Toplam*	79.929.434	183.658.007	43,5	48.280.706	163.138.373	29,59

*Muhasebat Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında belediyeler 31.832.358.000 TL, belediye bağlı idareleri 9.302.388.000 TL, il özel idareleri 5.425.435.000 TL ve mahalli idare birlikleri 1.526.932.000 TL yatırım harcaması yapmıştır.

2019 yılı itibarıyla mahalli idarelerde yatırım harcamalarının toplam harcamalar içerisindeki payı %29,59'dir. Bu pay belediyelerde %25,81, belediye bağlı idarelerinde %32,28, mahalli idare birliklerinde %62,86 ve il özel idarelerinde %48,20'dir.

Belediye Türlerine Göre Yatırım Harcamaları

2018 ve 2019 yılları belediye türlerine göre yatırım harcamaları ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 40 : Belediye Türlerine Göre Yatırım Harcamaları ve Toplam Harcamalar

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	Yatırım Harcamaları	Toplam Harcamalar	%	Yatırım Harcamaları	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	31.836.895	65.139.573	48,87	20.171.817	59.490.789	33,91
İl Belediyeleri	3.486.490	9.867.539	35,33	1.687.500	8.713.116	19,37
İlçe ve Belde Belediyeleri	15.951.231	57.147.102	27,91	9.973.041	55.276.284	18,04
Toplam*	51.274.616	132.004.672	38,84	31.832.358	123.349.928	25,81

*Muhasebat Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında yatırım harcamalarına ilişkin olarak; büyükşehir belediyeleri 20.171.817.000 TL, il belediyeleri 1.687.500.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 9.973.041.000 TL harcamıştır.

2019 yılında yatırım harcamalarının toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde %33,91, il belediyelerinde %19,37, ilçe ve belde belediyelerinde %18,04'tür.

3. Mahalli İdarelerin Yardımları

2019 yılı itibarıyla mahalli idarelerin yardımları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 41 : Mahalli İdarelerin Yardımları

(Bin TL)

E.KOD			Bütçe Giderleri Hesabı	Tutar
5	2	0	Hazine Yardımları (Mahalli İdare Yardımları)	119.737
5	2	5	Mahalli İdarelere Yardımlar	56.781
5	2	6	Giderlere Katılma Payları	62.956
5	2	9	Diğer Mahalli İdare Yardımları	0
5	3	0	Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlara Yapılan Transferler	1.174.851
5	3	1	Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlara	1.174.851
5	4	0	Hane Halkına Yapılan Transferler	2.783.286
5	4	1	Burslar ve Harçlıklar	52.042
5	4	2	Eğitim Amaçlı Diğer Transferler	34.824
5	4	3	Sağlık Amaçlı Transferler	9.251
5	4	4	Yiyecek Amaçlı Transferler	387.270
5	4	5	Barınma Amaçlı Transferler	15.739
5	4	6	Tarımsal Amaçlı Transferler	2.636
5	4	7	Sosyal Amaçlı Transferler	1.499.194
5	4	8	Ekonomik/Mali Amaçlı Transferler	32.213
5	4	9	Hane Halkına Yapılan Diğer Transferler	750.117
5	6	0	Yurtdışına Yapılan Transferler	15.295
5	6	1	Dış Ülkelere Yapılan Yardımlar	200
5	6	2	Uluslararası Kuruluşlara Yapılan Ödemeler	15.089

E.KOD			Bütçe Giderleri Hesabı	Tutar
5	6	3	Uluslararası Kuruluşlara	0
5	6	4	Uluslararası Kuruluşlardan Merkezlerine	0
5	6	9	Diğer Yurtdışı Transferleri	6
5	8	0	Gelirlerden Ayrılan Paylar	1.373.293
5	8	1	Genel Bütçeye Verilen Paylar	80.275
5	8	5	Mahalli İdarelere Verilen Paylar	0
5	8	9	Diğerlerine Verilen Paylar	1.293.018
7	0	0	Sermaye Transferleri	1.759.583
7	1	0	Yurtiçi Sermaye Transferleri	1.755.389
7	1	5	Mahalli İdarelere Sermaye Transferleri	61.931
7	1	9	Diğer Sermaye Transferleri	1.480.697
7	2	0	Yurtdışı Sermaye Transferleri	4.194
7	2	1	Dış Ülkelere Yapılan Yardımlar	30
7	2	2	Uluslararası Kuruluşlara Yapılan Ödemeler	96
7	2	9	Diğer Sermaye Transferleri	4.068

Kaynak: <https://muhasibat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılı itibarıyla mahalli idarelerin yardımlarına baktığımızda; mahalli idare yardımlarının 119.737.000 TL, kar amacı gütmeyen kuruluşlara yapılan transferlerin 1.174.851.000 TL, hane halkına yapılan transferlerin 2.783.286.000 TL, yurtdışına yapılan transferlerin 15.295.000 TL, gelirlerden ayrılan payların 1.373.293 TL, sermaye transferlerinin 1.759.583.000 TL, yurtiçi sermaye transferlerinin 1.755.389 TL, yurtdışı sermaye transferlerinin 4.194.000 TL olduğu görülmektedir.

C. MAHALLİ İDARELERİN GELİRLERİ

İl özel idareleri, belediyeler ve mahalli idare birliklerinin gelirlerini oluşturan kaynaklar aşağıda belirtilmiştir:

a) Büyükşehir Belediyelerinin Gelirleri

- Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay,
 - ✓ Büyükşehir belediyeleri, ilde toplanan genel bütçe vergi gelirlerinin %6'sı ve ildeki büyükşehir ilçe belediyelerinin genel bütçe vergi gelirlerinden aldığı payın %30'unu almaktadır, büyükşehir ilçe belediyeleri Türkiye genelinde toplanan genel bütçe vergi gelirlerinin %4,5'ini almaktadır.
- 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nda yer alan oran ve esaslara göre büyükşehir belediyesince tahsil olunacak at yarışları dâhil müşterek bahislerden elde edilen eğlence vergisinin (%20'si müşterek bahislere konu olan yarışların yapıldığı yerin belediyesine, %30'u nüfuslarına göre dağıtılmak üzere diğer ilçe belediyelerine ayrıldıktan sonra kalan) %50'si,
 - Büyükşehir belediyesine bırakılan sosyal ve kültürel tesisler, spor, eğlence ve dinlenme yerleri ile yeşil sahalar içinde tahsil edilecek her türlü belediye vergi, resim ve harçlar,
 - Büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki meydan, bulvar, cadde ve ana yollara cephesi bulunan binalar üzerindeki her türlü ilân ve reklamların vergileri ile asma, tahsis ve bakım ücretleri,
 - Durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde tespit edilen araç park yerlerinin işletilmesinden elde edilen gelirin (ilçe belediyelerine, nüfuslarına göre dağıtılacak %50'sinden sonra kalacak) %50'si,
 - Hizmetlerin büyükşehir belediyesi tarafından yapılması şartıyla 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nda belirtilen oran ve esaslara göre alınacak yol, su ve kanalizasyon harcamalarına katılma payları,
 - Kira, faiz ve ceza gelirleri,
 - Kamu idare ve müesseselerinin yardımları,
 - Bağlı kuruluşların kesin hesaplarındaki gelirleri ile giderleri arasında oluşan fazlalık sonucu aktarılacak gelirler,
 - Büyükşehir belediyesi iktisadî teşebbüslerinin safi hâsılatından büyükşehir belediye meclisi tarafından belirlenecek oranda alınan hisseler,
 - Büyükşehir belediyesinin taşınır ve taşınmaz mal gelirleri,
 - Yapılacak hizmetler karşılığı alınacak ücretler,

- Şartlı ve şartsız bağışlar,
- Diğer gelirler.

b) Belediyelerin Gelirleri

- Kanunlarla gösterilen belediye vergi, resim, harç ve katılma payları,
- Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay ve ödenekler,
- Genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler,
- Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler,
- Belediye meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler,
- Faiz ve ceza gelirleri,
- Bağışlar,
- Her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelirler,
- Diğer gelirler.

c) İl Özel İdarelerinin Gelirleri

- Kanunlarla gösterilen il özel idaresi vergi, resim, harç ve katılma payları,
- Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylar,
- Genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler,
- Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler,
- İl genel meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler,
- Faiz ve ceza gelirleri,
- Bağışlar,
- Her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelirler,
- Diğer gelirler.

d) Mahalli İdare Birliklerinin Gelirleri

- Birlik üyelerinin, birliğin kuruluş ve faaliyet giderlerine katılma payları,

- Birlik Meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler,
- Diğer kamu kurum ve kuruluşlarından aktarılacak ödenekler,
- Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler,
- Kira ve faiz gelirleri,
- Bağışlar,
- Köylere hizmet götürme birlikleri için il özel idaresi bütçesinden ayrılacak pay. İl özel idaresi bütçe gelirlerinin ne kadarının köylere hizmet götürme birliklerine aktarılacağı, köylere hizmet götürme birliklerinin sunacağı yatırım plânı, yıllık çalışma programı ve uygulama projelerine göre il genel meclisince kararlaştırılır,
- Diğer gelirler.

1. Mahalli İdarelerin Gelirlerine İlişkin Genel Göstergeler

2018 ve 2019 yılları itibarıyla türlerine göre mahalli idarelerin gelirleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 42 : Mahalli İdare Türlerine Göre Gelirleri

(Bin TL)

Türü	2018	2019
Belediyeler	110.933.045	115.484.308
Belediye Bağlı İdareleri	24.528.202	25.918.136
İl Özel İdareleri	11.318.509	10.696.680
Mahalli İdare Birlikleri	4.093.379	2.345.680
Konsolide Toplam*	157.938.576	151.241.768

*Muhasebat Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında belediyeler 115.484.308.000 TL, belediye bağlı idareleri 25.918.136.000 TL, il özel idareleri 10.696.680.000 TL ve mahalli idare birlikleri 2.345.680.000 TL gelir elde etmiştir. Belediye ve bağlı idarelerin elde ettiği gelirin mahalli idarelerin toplam geliri içindeki payının %93,5 olduğu görülmektedir.

Mahalli idare gelirleri 2019 yılında bir önceki yıla göre %4,24 azalış göstermiştir. Belediyelerde %4,10, belediye bağlı idarelerinde 5,67 artış, il özel idarelerinde %4,24, mahalli idare birliklerinde %42,70'azalış gerçekleşmiştir.

2. Mahalli İdare Türlerine Göre Öz Gelirleri

Öz gelir; mahalli idarelerin genel bütçe vergi gelirlerinden aldığı paylar ile yurtdışı ve yurtiçi kurum, kuruluş ve kişilerden alınan her türlü yardım ve bağışlar dışında kalan diğer tüm gelirler olarak değerlendirilmiştir.

2018 ve 2019 yılları itibarıyla türlerine göre mahalli idarelerin öz gelirleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 43 : Mahalli İdare Türlerine Göre Öz Gelirleri*

(Bin TL)

	2018			2019		
	Öz Gelir	Toplam Gelir	%	Öz Gelir	Toplam Gelir	%
Belediyeler	43.316.120	110.933.045	39,05	43.136.465	115.484.308	37,35
Belediye Bağlı İdareleri	20.993.138	24.528.202	85,59	21.191.543	25.918.136	81,76
İl Özel İdareleri	1.248.476	11.318.509	11,03	1.034.507	10.696.680	9,67
Mahalli İdare Birlikleri	870.727	4.093.379	21,27	779.990	2.345.680	33,25
Mahalli İdareler Toplam*	71.246.015	157.938.576	45,11	65.524.074	151.241.768	43,32

*Muhasebat Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasibat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında belediyeler 43.136.465.000 TL, belediye bağlı idareleri 21.191.543.000 TL, il özel idareleri 1.034.507.000 TL ve mahalli idare birlikleri 779.990.000 TL öz gelir elde etmiştir.

2019 yılı itibarıyla mahalli idarelerde öz gelirlerin toplam gelirler içerisindeki payı %43,32'dir. Bu pay belediyelerde %37,35, belediye bağlı idarelerinde %81,76, mahalli idare birliklerinde %33,25 ve il özel idarelerinde %9,67'dir.

Belediyelerin Türlerine Göre Öz Gelirleri

2018 ve 2019 yılları itibarıyla türlerine göre belediyelerin öz gelirleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 44 : Belediyelerin Türlerine Göre Öz Gelirleri

(Bin TL)

	2018			2019		
	Öz Gelir	Toplam Gelir	%	Öz Gelir	Toplam Gelir	%
Büyükşehir Belediyeleri	14.069.647	54.659.026	25,74	13.493.668	56.400.494	23,92
İl Belediyeleri	3.245.568	8.057.035	40,28	3.263.177	8.618.858	37,86
İlçe ve Belde Belediyeleri	26.080.858	48.369.045	53,92	26.455.223	50.592.258	52,29
Toplam*	43.316.120	110.933.045	39,05	43.136.465	115.484.308	37,35

*Muhasebat Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasabat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında büyükşehir belediyeleri 13.493.668.000 TL, il belediyeleri 3.263.177.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 26.455.223.000 TL öz gelir elde etmiştir.

2019 yılı itibarıyla belediyelerin öz gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payı %37,35'tir. Bu pay büyükşehir belediyelerinde %23,92, il belediyelerinde %37,86, ilçe ve belde belediyelerinde %52,29'dur.

3. Gelir Kalemlerine Göre Mahalli İdarelerin Gelirleri

2018 ve 2019 yılları itibarıyla gelir kalemlerine göre mahalli idarelerin gelirleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 45 : Gelir Kalemlerine Göre Mahalli İdarelerin Gelirleri

(Bin TL)

Türü	2018	2019
Vergi Gelirleri	14.507.159	15.715.805
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	30.559.091	30.104.557
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	14.900.379	9.580.781
Faizler, Paylar ve Cezalar	86.352.655	85.859.731
Sermaye Gelirleri	11.079.049	8.803.267
Alacaklardan Tahsilâtlar	540.243	1.177.627
Toplam*	157.938.576	151.241.768

*Muhasebat Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılı itibarıyla mahalli idarelerin gelirleri 151.241.768.000 TL'dir. Vergi gelirleri 15.715.805.000 TL, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri 30.104.557.000 TL, alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler 9.580.781.000 TL, faizler, paylar ve cezalar 85.859.731.000 TL, sermaye gelirleri 8.803.267.000 TL ve alacaklardan tahsilâtlar 1.177.627.000 TL'dir.

a) Vergi Gelirleri

Vergi gelirleri, ilgili mahalli idarece alınan emlak (bina, arsa, arazi) vergisi, çevre temizlik vergisi, haberleşme vergisi, elektrik ve havagazı tüketim vergisi, eğlence vergisi, yangın sigortası vergisi, ilan ve reklam vergisi ile bina inşaat harcı, işyeri açma izni harcı, yapı kullanma izni harcı, ölçü ve tartı aletlerinin muayene harcı, hayvan kesimi muayene ve denetleme harcı, işgal harcı, kaynak suları harcı, tatil günlerinde çalışma ruhsat harcı, tellallık harcı, altyapı kazı izin harcı, toptancı hali resmi ve diğer harçlardan oluşmaktadır.

Belediyelerin topladığı vergiler 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nda ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'nda düzenlenmiştir. Yerel vergiler nispi ve maktu olmak üzere iki şekilde belirlenmektedir. Nispi vergiler, enflasyon dönemlerinde reel olarak kendilerini korumaktadır. Maktu vergiler ise enflasyon karşısında aşınmaktadır. Emlak vergisi, haberleşme vergisi, elektrik ve havagazı tüketim vergisi, yangın sigortası, eğlence vergisi (biletle girilmeyen yerlerde maktu) gibi vergiler nispi olarak hesaplanırken, ilan ve reklam vergisi, çevre temizlik vergisi ve harçların tamamına yakını (tellallık harcı ve altyapı kazı izin harcı hariç) maktu olarak hesaplanmaktadır.

Büyükşehir belediyelerinde il sınırları içinde belediye tarafından tahsil edilen emlak vergisi miktarının tamamı ilgili ilçe belediyelerinin geliridir. Bunlardan büyükşehir belediyesine pay verilmez.

İl özel idarelerine ait vergi gelirleri bulunmamaktadır. Çünkü il özel idarelerine belediyelerde olduğu gibi vergi ve harç toplama konusunda yetki verilmekle birlikte fiilen bir vergi konusu belirlenmemiştir.

2018 ve 2019 yılları itibarıyla türlerine göre mahalli idarelerin vergi gelirleri ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 46 : Mahalli İdare Türlerine Göre Vergi Gelirleri ve Toplam Gelirler

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	Vergi Gelirleri	Toplam Gelir	%	Vergi Gelirleri	Toplam Gelir	%
Belediyeler	14.484.934	110.933.045	13,1	15.694.186	115.484.308	13,59
Belediye Bağlı İdareleri	0	24.528.202	0	0	25.918.136	0
İl Özel İdareleri	22.225	11.318.509	0,2	21.619	10.696.680	0,20
Mahalli İdare Birlikleri	0	4.093.379	0	0	2.345.680	0
Toplam*	14.507.159	157.938.576	9,19	15.715.805	151.241.768	10,39

*Muhasebat Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında vergi gelirleri olarak belediyeler 15.694.186.000 TL, il özel idareleri 21.619.000 TL gelir elde etmiştir. (Söz konusu vergi geliri; 6360 sayılı Kanun uyarınca kapatılan bazı belediyelerin vergi gelirlerinin il özel idarelerince takip edilmesinden kaynaklanmaktadır.) Belediyelerin vergi gelirlerinin toplam mahalli idarelerin vergi gelirlerine oranı %99 olarak gerçekleşmiştir.

2019 yılı itibarıyla mahalli idarelerde vergi gelirlerinin toplam gelirler içindeki payı %10,39'dur. Bu pay belediyelerde %13,59, il özel idarelerinde %0,2'dir.

Belediye Türlerine Göre Vergi Gelirleri

2018 ve 2019 yılları itibarıyla belediye türlerine göre vergi gelirleri ve toplam gelirler karşılaştırmalı olarak aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 47 : Belediye Türlerine Göre Vergi Gelirleri

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	Vergi Gelirleri	Toplam Gelir	%	Vergi Gelirleri	Toplam Gelir	%
Büyükşehir Belediyeleri	669.687	54.659.026	1,23	690.606	56.400.494	1,22
İl Belediyeleri	757.015	8.057.035	9,4	842.711	8.618.858	9,78
İlçe ve Belde Belediyeleri	13.058.232	48.369.045	27	14.160.869	50.592.258	28
Toplam*	14.484.934	110.933.045	13,1	15.694.186	115.484.308	13,6

*Muhasebat Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasabat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında vergi gelirleri olarak; büyükşehir belediyeleri 690.606.000 TL, il belediyeleri 842.711.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 14.160.869.000 TL gelir elde etmiştir.

2019 yılı itibarıyla vergi gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payı; büyükşehir belediyelerinde %1,22, il belediyelerinde %9,78, ilçe ve belde belediyelerinde %28'dir.

b) Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri

Teşebbüs ve mülkiyet gelirleri;

a) Şartname, basılı evrak, değerli kâğıt ve kitap gibi mal satışlarından elde edilen gelirler,

b) Doğalgaz hizmetlerine ilişkin gelirler, su hizmetlerine ilişkin gelirler, otopark işletme gelirleri, sosyal tesis işletme gelirleri, ilan ve reklam gelirleri, muayene denetim ve kontrol ücretleri, sağlık hizmetlerine ilişkin gelirler, ulaştırma hizmetlerine ilişkin gelirler gibi sunulan hizmetlerden elde edilen gelirler,

c) Su, ulaştırma, sağlık, eğitim, doğalgaz, tarımsal, kültürel, çevre ve esenlik ile ekonomik hizmetlere ilişkin kurumlar hâsılatı ve kârı,

d) Lojman, sosyal tesis, spor tesisi, kültürel amaçlı tesis ve diğer taşınmaz kira gelirleri ile ecrimisil gelirleri,

e) Taşınır kira gelirleri,

f) Diğer çeşitli teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinden oluşmaktadır.

2018 ve 2019 yılları itibarıyla Mahalli İdare Türlerine Göre teşebbüs ve mülkiyet gelirleri ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 48 : Mahalli İdare Türlerine Göre Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri ve Toplam Gelirler

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	Toplam Gelir	%	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	Toplam Gelir	%
Belediyeler	11.636.306	110.933.045	10,49	10.942.769	115.484.308	9,48
Belediye Bağlı İdareleri	19.318.172	24.528.202	78,76	19.025.669	25.918.136	73,41
İl Özel İdareleri	196.952	11.318.509	1,74	210.406	10.696.680	1,97
Mahalli İdare Birlikleri	254.765	4.093.379	6,22	281.822	2.345.680	12,01
Toplam*	30.559.091	157.938.576	19,35	30.104.557	151.241.768	19,90

*Muhasebat Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında teşebbüs ve mülkiyet gelirleri olarak belediyeler 10.942.769.000 TL, belediye bağlı idareleri 19.025.669.000 TL, il özel idareleri 210.406.000 TL ve mahalli idare birlikleri 281.822.000 TL gelir elde etmiştir.

2019 yılı itibarıyla mahalli idarelerde teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payı %19,90'tir. Bu pay belediyelerde %9,48, belediye bağlı idarelerinde %73,41, mahalli idare birliklerinde %12,01 ve il özel idarelerinde %1,97'dir.

Belediye Türlerine Göre Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri

2018 ve 2019 yılları itibarıyla belediye türlerine göre teşebbüs ve mülkiyet gelirleri ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 49 : Belediye Türlerine Göre Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri ve Toplam Gelirler

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	Toplam Gelir	%	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	Toplam Gelir	%
Büyükşehir Belediyeleri	5.422.437	54.659.026	9,92	4.351.539	56.400.494	7,72
İl Belediyeleri	1.596.004	8.057.035	19,81	1.666.043	8.618.858	19,33
İlçe ve Belde Belediyeleri	4.617.865	48.369.045	9,55	4.925.187	50.592.258	9,74
Toplam*	11.636.306	110.933.045	10,49	10.942.769	115.484.308	9,48

*Muhasebat Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında teşebbüs ve mülkiyet gelirleri olarak; büyükşehir belediyeleri 4.351.539.000 TL, il belediyeleri 1.666.043.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 4.925.187.000 TL gelir elde etmiştir.

2019 yılı itibarıyla teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payı; büyükşehir belediyelerinde %7,72, il belediyelerinde %19,33, ilçe ve belde belediyelerinde %9,74'tür.

c) Alınan Bağış ve Yardımlar İle Özel Gelirler

Alınan bağış ve yardımlar:

- Dünya Bankası ve Avrupa Birliği gibi yurtdışı kurumlarından alınan bağış ve yardımlar,
- Merkezi yönetim bütçesine dâhil idarelerden alınan bağış ve yardımlar,
- Diğer idarelerden alınan bağış ve yardımlar,
- Kurum ve kişilerden alınan bağış ve yardımlar,
- Proje karşılığı alınan bağış ve yardımlardan oluşmaktadır.

2018 ve 2019 yılları itibarıyla Mahalli İdare Türlerine Göre alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 50 : Mahalli İdare Türlerine Göre Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler ve Toplam Gelirler

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	Toplam Gelir	%	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	Toplam Gelir	%
Belediyeler	1.949.520	110.933.045	1,76	2.416.044	115.484.308	2,09
Belediye Bağlı İdareleri	817.276	24.528.202	3,33	1.831.209	25.918.136	7,07
İl Özel İdareleri	6.663.058	11.318.509	58,87	6.352.443	10.696.680	59,39
Mahalli İdare Birlikleri	3.222.638	4.093.379	78,73	1.565.690	2.345.680	66,75
Toplam*	14.900.379	157.938.576	9,43	9.580.781	151.241.768	6,33

*Muhasebat Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.
Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında, alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler olarak; belediyeler 2.416.044.000 TL, belediye bağlı idareleri 1.831.209.000 TL, il özel idareleri 6.352.443.000 TL ve mahalli idare birlikleri 1.565.690.000 TL gelir elde etmiştir.

2019 yılı itibarıyla mahalli idarelerde alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirlerin toplam gelirler içerisindeki payı belediyelerde %2,09, belediye bağlı idarelerinde %7,07, mahalli idare birliklerinde %66,75 ve il özel idarelerinde %59,39'dur.

Belediye Türlerine Göre Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler

2018 ve 2019 yılları itibarıyla belediye türlerine göre alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 51 : Belediye Türlerine Göre Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler ve Toplam Gelirler

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	Toplam Gelir	%	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	Toplam Gelir	%
Büyükşehir Belediyeleri	383.081	54.659.026	0,7	408.940	56.400.494	0,73
İl Belediyeleri	192.608	8.057.035	2,39	252.183	8.618.858	2,93
İlçe ve Belde Belediyeleri	1.445.939	48.369.045	2,99	1.806.620	50.592.258	3,57
Toplam*	1.949.520	110.933.045	1,76	2.416.044	115.484.308	2,09

*Muhasebat Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirleri olarak; büyükşehir belediyeleri 408.940.000 TL, il belediyeleri 252.183.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 1.806.620.000 TL gelir elde etmiştir.

2019 yılı itibarıyla alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirlerin toplam gelirler içerisindeki payı büyükşehir belediyelerinde %0,73, il belediyelerinde %2,93, ilçe ve belde belediyelerinde ise %3,57'dir.

d) Faizler, Paylar ve Cezalar

a) Faiz gelirleri; kurumca verilen borçlardan alacakların faizleri, takipteki kurum alacakları faizleri, menkul kıymet ve gecikmiş ödemeler faizleri, mevduat faizleri, vergi, resim ve harç gecikme faizleri ve diğer faiz gelirlerinden oluşmaktadır.

b) Pay gelirleri; vergi ve harç gelirlerinden alınan paylar, genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylar, yönetim giderlerine katılma payları, kamu harcamalarına katılma payları, maden işletmelerinden, müze girişi ücretleri gibi mahalli idarelere ait paylardan elde edilen gelirlerden oluşmaktadır.

c) Ceza gelirleri; idari para cezaları, vergi cezaları, irat kaydedilecek nakdi teminatlar, mera gelirleri, irat kaydedilecek hisse senedi ve tahviller ile teminat mektupları gibi diğer çeşit gelirlerden oluşmaktadır.

2018 ve 2019 yılları itibarıyla Mahalli İdare Türlerine Göre faizler, paylar ve cezalara ilişkin gelirleri ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 52 : Mahalli İdare Türlerine Göre Faizler, Paylar ve Cezalar ve Toplam Gelirler

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	Faizler Paylar ve Cezalar	Toplam Gelir	%	Faizler Paylar ve Cezalar	Toplam Gelir	%
Belediyeler	72.031.314	110.933.045	64,93	77.306.917	115.484.308	66,94
Belediye Bağlı İdareleri	3.942.603	24.528.202	16,07	4.263.181	25.918.136	16,45
İl Özel İdareleri	4.098.927	11.318.509	36,21	4.055.696	10.696.680	37,92
Mahalli İdare Birlikleri	615.272	4.093.379	15,03	496.259	2.345.680	21,16
Toplam*	86.352.655	157.938.576	54,67	85.859.731	151.241.768	56,77

*Muhasebat Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında faizler, paylar ve cezalara ilişkin gelirler olarak; belediyeler 77.306.917.000 TL, belediye bağlı idareleri 4.263.181.000 TL, il özel idareleri 4.055.696.000 TL ve mahalli idare birlikleri 496.259.000 TL gelir elde etmiştir.

2019 yılı itibarıyla mahalli idarelerde faizler, paylar ve cezaların toplam gelirler içerisindeki payı belediyelerde %66,94, belediye bağlı idarelerinde %16,45, il özel idarelerinde %37,92 ve mahalli idare birliklerinde %21,16'dır.

Belediye Türlerine Göre Faizler, Paylar ve Cezalar

2018 ve 2019 yılları itibarıyla belediye türlerine göre faizler, paylar ve cezalar ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 53 : Belediye Türlerine Göre Faizler, Paylar ve Cezalar ve Toplam Gelirler

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	Faizler, Paylar ve Cezalar	Toplam Gelir	%	Faizler, Paylar ve Cezalar	Toplam Gelir	%
Büyükşehir Belediyeleri	42.724.693	54.659.026	78,17	45.455.331	56.400.494	80,59
İl Belediyeleri	5.060.678	8.057.035	62,81	5.518.226	8.618.858	64,03
İlçe ve Belde Belediyeleri	24.325.896	48.369.045	50,29	26.408.963	50.592.258	52,20
Toplam*	72.031.314	110.933.045	64,93	77.306.917	115.484.308	66,94

*Muhasebat Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasabat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında faiz, pay ve ceza gelirleri olarak; büyükşehir belediyeleri 45.455.331.000 TL, il belediyeleri 5.518.226.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 26.408.963.000 TL gelir elde etmiştir.

2019 yılı itibarıyla faizler, paylar ve cezaların toplam gelirler içerisindeki payı büyükşehir belediyelerinde %80,59, il belediyelerinde %64,03, ilçe ve belde belediyelerinde ise %52,20'dir. Bu gelir kaleminin toplam gelirlere oranının yüksekliği mahalli idarelerin genel bütçe vergi gelirlerinden aldığı payları da içermesinden kaynaklanmaktadır.

e) Sermaye Gelirleri

Sermaye gelirleri,

- Bina, arazi ve arsa gibi taşınmaz satışlarından elde edilen gelirler,
- Taşınır satışlarından elde edilen gelirler,

c) Menkul kıymet ve varlık satış gelirlerinden oluşmaktadır.

2018 ve 2019 yılları itibarıyla Mahalli İdare Türlerine Göre sermaye gelirleri ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 54 : Mahalli İdare Türlerine Göre Sermaye Gelirleri ve Toplam Gelirler

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	Sermaye Gelirleri	Toplam	%	Sermaye Gelirleri	Toplam	%
		Gelir			Gelir	
Belediyeler	10.359.567	110.933.045	9,34	8.688.170	115.484.308	7,52
Belediye Bağlı İdareleri	381.755	24.528.202	1,56	57.531	25.918.136	0,22
İl Özel İdareleri	337.347	11.318.509	2,98	56.466	10.696.680	0,53
Mahalli İdare Birlikleri	261	4.093.379	0,01	1.100	2.345.680	0,05
Toplam*	11.079.049	157.938.576	7,01	8.803.267	151.241.768	5,82

*Muhasebat Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasabat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında sermaye geliri olarak; belediyeler 8.688.170.000 TL, belediye bağlı idareleri 57.531.000 TL, il özel idareleri 56.466.000 TL ve mahalli idare birlikleri 1.100.000 TL gelir elde etmiştir.

2019 yılı itibarıyla sermaye gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payı belediyelerde %7,52, belediye bağlı idarelerinde %0,22, mahalli idare birliklerinde %0,05 ve il özel idarelerinde %0,53'tür.

Belediye Türlerine Göre Sermaye Gelirleri

2018 ve 2019 yılları itibarıyla belediye türlerine göre sermaye gelirleri ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 55 : Belediye Türlerine Göre Sermaye Gelirleri ve Toplam Gelirler

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	Sermaye Gelirleri	Toplam Gelir	%	Sermaye Gelirleri	Toplam Gelir	%
Büyükşehir Belediyeleri	4.989.579	54.659.026	9,13	5.064.749	56.400.494	8,98
İl Belediyeleri	450.730	8.057.035	5,59	339.695	8.618.858	3,94
İlçe ve Belde Belediyeleri	4.919.258	48.369.045	10,17	3.283.726	50.592.258	6,49
Toplam*	10.359.567	110.933.045	9,34	8.688.170	115.484.308	7,52

*Muhasebat Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasabat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında sermaye gelirleri olarak; büyükşehir belediyeleri 5.064.749.000 TL, il belediyeleri 339.695.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 3.283.726.000 TL gelir elde etmiştir.

2019 yılı itibarıyla sermaye gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payı büyükşehir belediyelerinde %8,98, il belediyelerinde %3,94, ilçe ve belde belediyelerinde ise %6,49'dur.

f) Alacaklardan Tahsilâtlar

Alacaklardan tahsilâtlar, genel bütçeli idareler ile mahalli idareler ve diğer yurtiçi alacaklardan ilgili mahalli idarece yapılan tahsilâtlardan oluşmaktadır.

2018 ve 2019 yılları itibarıyla Mahalli İdare Türlerine Göre alacaklardan tahsilâtlar ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 56 : Mahalli İdare Türlerine Göre Alacaklardan Tahsilâtlar ve Toplam Gelirler

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	Alacaklardan Tahsilâtlar	Toplam	%	Alacaklardan Tahsilâtlar	Toplam	%
		Gelir			Gelir	
Belediyeler	471.404	110.933.045	0,42	436.222	115.484.308	0,38
Belediye Bağlı İdareleri	68.396	24.528.202	0,28	740.546	25.918.136	2,86
İl Özel İdareleri	0	11.318.509	0	50	10.696.680	0,00
Mahalli İdare Birlikleri	443	4.093.379	0,01	809	2.345.680	0,03
Toplam*	540.243	157.938.576	0,34	1.177.627	151.241.768	0,78

*Muhasebat Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında alacaklardan tahsilât gelirleri olarak; belediyeler 436.222.000 TL, belediye bağlı idareleri 740.546.000 TL ve mahalli idare birlikleri 809.000 TL gelir elde etmiştir.

2019 yılı itibarıyla alacaklardan tahsilâtların toplam gelirler içerisindeki payı belediyelerde %0,38, belediye bağlı idarelerinde %2,86, mahalli idare birliklerinde ise %0,03'tür.

Belediye Türlerine Göre Alacaklardan Tahsilâtlar

2018 ve 2019 yılları itibarıyla belediye türlerine göre alacaklardan tahsilât gelirleri ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 57 : Belediye Türlerine Göre Alacaklardan Tahsilâtlar ve Toplam Gelirler

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	Alacaklardan Tahsilâtlar	Toplam Gelir	%	Alacaklardan Tahsilâtlar	Toplam Gelir	%
Büyükşehir Belediyeleri	469.549	54.659.026	0,86	429.329	56.400.494	0,76
İl Belediyeleri	0	8.057.035	0	0	8.618.858	0,00
İlçe ve Belde Belediyeleri	1.855	48.369.045	0	6.893	50.592.258	0,01
Toplam*	471.404	110.933.045	0,42	436.222	115.484.308	0,38

*Muhasebat Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında alacaklardan tahsilât gelirleri olarak; büyükşehir belediyeleri 429.329.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 6.893.000 TL gelir elde etmiştir.

2019 yılı itibarıyla alacaklardan tahsilât gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payı büyükşehir belediyelerinde %0,76'dır.

g) Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar ve Ödenekler

İl Özel İdareleri: 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun'a göre Genel Bütçe vergi gelirleri tahsilatının yüzde 0,5'i il özel idare payı olarak ayrılır ve bu payın; yüzde 50'lik kısmı illerin nüfusuna, yüzde 10'luk kısmı illerin yüzölçümüne, yüzde 10'luk kısmı illerin köy sayısına, yüzde 15'lik kısmı illerin kırsal alan nüfusuna, yüzde 15'lik kısmı ise illerin Cumhurbaşkanlığı Bütçe ve Strateji Başkanlığı tespit edilen en son gelişmişlik endeksindeki grubuna göre dağıtılır.

Büyükşehir Belediyeleri: 5779 sayılı Kanun hükümleri uyarınca; büyükşehir belediye sınırları içinde yapılan genel bütçe vergi tahsilâtı toplamının yüzde 6'sı ile genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının yüzde 4,5'i olarak büyükşehir ilçe belediyelerine ayrılan paydan yüzde 30'u büyükşehir belediye payı olarak ayrılır. Büyükşehir sınırları içerisindeki genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamından ayrılan yüzde 6'lık payın yüzde 60'ı doğrudan ilgili büyükşehir belediyesine aktarılır, kalan yüzde 40'lık kısmı ise ortak bir havuzda toplanarak bunun yüzde 70'i nüfus esasına, yüzde 30'u da yüzölçümü esasına göre dağıtılır. Genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının yüzde 4,5'i olarak ayrılan büyükşehir ilçe belediye payının yüzde 30'u büyükşehir belediyesine, geri kalan payın (yüzde 90'ı nüfus, yüzde 10'u yüz ölçüm olmak üzere esası dikkate alınarak) 2560 sayılı Kanun'un 13'üncü maddesi gereğince yüzde 10'u büyükşehir belediyesi bağlı su ve kanalizasyon idaresine, yüzde 60'ı ise büyükşehir ilçe belediyelerinin payı olarak dağıtılır.

İl, İlçe ve Belde Belediyeleri: 5779 sayılı Kanun'a göre; genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının yüzde 1,5'i büyükşehir dışındaki belediyelere ayrılır. Bu yüzde 1,5'lik belediye payının; yüzde 80'lik kısmı belediyelerin nüfusuna, yüzde 20'lik kısmı ise belediyelerin Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından tespit edilen en son "gelişmişlik endeksi" verileri esas alınarak, en az gelişmiş ilçeden en çok gelişmiş olana doğru, eşit sayıda oluşturulan beş gruptan dâhil oldukları grubun aldığı paydan nüfuslarına göre dağıtılır. Belde belediyeleri bağlı buldukları ilçenin gelişmişlik endeksindeki grubunda değerlendirilir.

Denkleştirme Ödeneği ise; kesinleşmiş en son genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının binde biri oranında her yıl Hazine ve Maliye Bakanlığı bütçesine belediyeler denkleştirme ödeneği olarak konan ödenek olup, Hazine ve Maliye Bakanlığınca, mart ve temmuz aylarında iki eşit taksit halinde dağıtılmak üzere bu ödenek İller Bankası Anonim Şirketi hesabına aktarılır. Bu ödeneğin yüzde 65'i eşit şekilde, yüzde 35'i ise nüfus esasına göre dağıtılır.

2018 ve 2019 yılları itibarıyla Mahalli İdare Türlerine Göre genel bütçe vergi gelirlerinden alınan paylar ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 58 : Mahalli İdare Türlerine Göre Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar ve Toplam Gelirler

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	GBVG Alınan Paylar	Toplam Gelir	%	GBVG Alınan Paylar	Toplam Gelir	%
Belediyeler	65.667.405	110.933.045	59,2	69.931.799	115.484.308	60,56
Belediye Bağlı İdareleri	2.717.788	24.528.202	11,08	2.895.384	25.918.136	11,17
İl Özel İdareleri	3.406.975	11.318.509	30,1	3.309.730	10.696.680	30,94
Mahalli İdare Birlikleri	14	4.093.379	0	0	2.345.680	0
Toplam*	71.246.015	157.938.576	45,11	76.136.913	151.241.768	50,34

*Muhasebat Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasibat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında genel bütçe vergi gelirlerinden alınan paylardan; belediyeler 69.931.799.000 TL, belediye bağlı idareleri 2.895.384.000 TL, il özel idareleri 3.309.730.000 TL gelir elde etmiştir.

2019 yılı itibarıyla genel bütçe vergi gelirlerinden alınan payın toplam gelirlere oranı belediyelerde %60,56, il özel idarelerinde %30,94 ve belediye bağlı idarelerinde %11,17'dir.

Belediye Türlerine Göre Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar

2018 ve 2019 yılları itibarıyla belediye türlerine göre genel bütçe vergi gelirlerinden alınan paylar ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 59 : Belediye Türlerine Göre Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar ve Toplam Gelirler

(Bin TL)

Türü	2018			2019		
	GBVG Alınan Paylar	Toplam Gelir	%	GBVG Alınan Paylar	Toplam Gelir	%
Büyükşehir Belediyeleri	40.206.298	54.659.026	73,56	42.497.886	56.400.494	75,35
İl Belediyeleri	4.618.859	8.057.035	57,33	5.103.498	8.618.858	59,21
İlçe ve Belde Belediyeleri	20.842.248	48.369.045	43,09	22.330.415	50.592.258	44,14
Toplam*	65.667.405	110.933.045	59,2	69.931.799	115.484.308	60,56

*Muhasebat Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasabat.hmb.gov.tr/>, 2020

2019 yılında genel bütçe vergi gelirlerinden alınan pay olarak; büyükşehir belediyeleri 42.497.886.000 TL, il belediyeleri 5.103.498.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 22.330.415.000 TL gelir elde etmiştir.

2019 yılı itibarıyla genel bütçe vergi gelirlerinden alınan payın toplam gelirlere oranı büyükşehir belediyelerinde %73,35, il belediyelerinde %59,21, ilçe ve belde belediyelerinde ise %44,14'tür.

9- MAHALLİ İDARELERİN DENETİMİ

Mahalli idarelerde yapılacak denetimin genel çerçevesi Anayasanın 127'nci maddesi, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile çizilmiştir.

Buna göre mahalli idarelerde iç denetim, dış denetim ve İçişleri Bakanlığı denetimi yapılmaktadır.

A. İç Denetim

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 63'üncü maddesine göre iç denetim; kamu idaresinin çalışmalarına değer katmak ve geliştirmek için kaynakların ekonomiklik, etkililik ve verimlilik esaslarına göre yönetilip yönetilmediğini değerlendirmek ve rehberlik yapmak amacıyla yapılan bağımsız ve nesnel güvence sağlayan danışmanlık faaliyetidir. Bu faaliyetler, idarelerin yönetim ve kontrol yapıları ile mali işlemlerinin risk yönetimi, yönetim ve kontrol süreçlerinin etkinliğini değerlendirmek ve geliştirmek yönünde sistematik, sürekli ve disiplinli bir yaklaşımla ve genel kabul görmüş standartlara uygun olarak gerçekleştirilir.

5018 sayılı Kanun'un geçici 5'inci maddesi hükmü uyarınca iç denetçi bulundurulacağı belirtilen büyükşehir, büyükşehir ilçe belediyeleri, belediyelerin bağlı idareleri ve il belediyelerinde 5/10/2006 tarihli ve 2006/10911 sayılı ile 06/05/2013 tarihli ve 2013/4747 sayılı Bakanlar Kurulu Kararları ile tahsis edilen 795 iç denetçi kadrosuna 2007 yılından itibaren atama yapılmaya başlanmıştır. Bu kapsamda mahalli idarelerin iş ve işlemleri hukuka uygunluk, mali denetim ve performans denetimi biçiminde iç denetçiler marifetiyle yürütülmektedir.

2018 ve 2019 yılları itibarıyla türlerine göre mahalli idarelere tahsis edilen iç denetçi kadroları ve bunlara yapılan atamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 60 : Mahalli İdare Türlerine Göre İç Denetçi Sayıları

Türü	Tahsis Edilen Kadro Sayısı		Doldurulan Kadro Sayısı		Doluluk Oranı %	
	2018	2019	2018	2019	2018	2019
Belediye	513	513	192	192	37	37
Bağlı İdare	67	67	31	30	46	45
İl Özel İdare	153	153	17	17	11	11
Toplam	733	733	240	239	33	33

Kaynak: Maliye Bakanlığı İç Denetim Koordinasyon Kurulu, 2020

2019 yılı itibarıyla iç denetçi sayılarına bakıldığında il özel idareleri hariç mahalli idarelerde bir önceki yıla oranla doluluk oranında önemli bir değişiklik gözlenmemektedir.

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 17'nci, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 25'inci maddelerine istinaden il özel idaresi, büyükşehir belediyesi, il belediyesi, ilçe belediyesi ve nüfusu 10.000' in üzerindeki belediyelerde, meclis, her Ocak ayı toplantısında idarenin bir önceki yıl gelir ve giderleri ile bunlara ilişkin hesap kayıt ve işlemlerinin denetimi için kendi üyeleri arasından gizli oyla ve üye sayısı üçten az beşten çok olmamak üzere bir denetim komisyonu oluşturur.

Nüfusu 10.000 den aşağı olan belde belediyeleri ile birliklerde denetim komisyonu isteğe bağlı olarak oluşturulabilir.

B. Dış Denetim

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi Kontrol Kanunu'nun 68'inci maddesine göre dış denetim, Sayıştay tarafından harcama sonrası yapılan denetimdir. Sayıştay tarafından yapılacak harcama sonrası dış denetimin amacı, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin hesap verme sorumluluğu çerçevesinde, yönetimin malî faaliyet, karar ve işlemlerinin; kanunlara, kurumsal amaç, hedef ve planlara uygunluk yönünden incelenmesi ve sonuçlarının Türkiye Büyük Millet Meclisine raporlanmasıdır.

Bu hüküm çerçevesinde genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin mali iş ve işlemlerini denetleme yetkisine sahip Sayıştay, mahalli idareler ile bunların bağlı kuruluş ve işletmelerinin mali iş ve işlemlerini de harcama sonrası dış denetim kapsamında denetlemektedir.

2019 yılında mahalli idarelerin Sayıştayca denetlenen hesaplarına ait bilgiler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

Tablo 61 : Sayıştayın Denetim Faaliyetlerine İlişkin Bilgi ve Değerlendirmeler

Hesabın Adı		Toplam Kurum Sayısı	Denetim Programına Alınan Kamu İdare Sayısı
(Türlerine Göre)			
Mahalli İdareler	Büyükşehir Belediyesi	30	30
	Büyükşehir Bağlı Kuruluşu	33	15
	İl Belediyesi	51	37
	İl Özel İdaresi	51	8
Genel Toplam		165	90

Kaynak: Sayıştay Başkanlığı 2019 Yılı Faaliyet Raporu, s. 71, 2020

Sayıştayca 2019 yılı denetim döneminde 8 il özel idaresi, 30 büyükşehir belediyesi, 15 büyükşehir bağı kuruluş, 37 il belediyesi olmak üzere toplam 90 mahalli idare denetim programına alınmıştır.

Ayrıca 42'sinde yalnızca uygunluk denetimi yapılmak üzere 109 ilçe belediyesi, 23 yatırım izleme koordinasyon başkanlığı, 22 mahalli idare şirketi, 3 diğer mahalli idare ve 4 kalkınma ajansı 2019 Yılı Denetim Programı kapsamına alınmıştır.

C. İçişleri Bakanlığınca Yapılan Denetim

İçişleri Bakanlığı, mahalli idareler ile bunların bağı kuruluş ve işletmelerinin mali işlemler dışında kalan diğer idari işlemlerini hukuka uygunluk ve idarenin bütünlüğü açısından denetleme yetkisine sahiptir.

1-5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 38'inci ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 55'inci maddeleri gereğince il özel idaresi, belediye ve bağı idarelerin malî işlemler dışında

kalan diğ er idarî iş lemleri, hukuka uygunluk ve idarenin bütünlüğü açısından İç iş leri Bakanlığı tarafından denetlenmektedir.

2- 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 77'nci maddesi kapsamında, malî yönetim ve kontrol sisteminin zaafa uğradığı, yolsuzluk veya kamu zararına yönelik emarelerin ortaya çıktığı durumlarda; il özel idareleri için ilgili vali, belediyeler için ilgili belediye başkanının, talep etmesi veya doğrudan Cumhurbaşkanının onayı üzerine, İç iş leri Bakanı, yetkili denetim elemanlarına, ilgili mahallî idarelerin tüm malî yönetim ve kontrol sistemlerini, malî karar ve iş lemlerini mevzuata uygunluk yönünden teftiş ettirir. Bu teftiş ler sonucunda düzenlenecek raporların bir örneği İç Denetim Koordinasyon Kuruluna, bir örneği de gerekli iş lemlerin yapılması için ilgili vali veya belediye başkanına gönderilmektedir.

3- 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu'nun 22'nci maddesine göre mahallî idare birliklerinin denetimi İç iş leri Bakanlığınca yapılır. İç iş leri Bakanlığı mahalli idare birlikleri üzerinde hem mali ve hem de idari denetim yetkisine sahiptir.

4- 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 40'ıncı, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 57'nci maddelerine göre de, il özel idaresi ve belediye hizmetlerinin ciddi bir biçimde aksatıldığı ve bu durumun halkın sağlık, huzur ve esenliğini hayati derecede olumsuz etkilediğinin İç iş leri Bakanlığının talebi üzerine yetkili sulh hukuk hâkimi tarafından belirlenmesi durumunda İç iş leri Bakanı, hizmetlerde meydana gelecek aksamanın giderilmesini, hizmetin özelliğine göre makul bir süre vererek il özel idaresi/belediye başkanından ister. Aksama giderilemezse, söz konusu hizmetin yerine getirilmesini o ilin valisinden ister. Bu durumda vali aksaklığı giderir. Ortaya çıkacak maliyet vali tarafından İller Bankasına bildirilir ve İller Bankasınca o belediyenin müteakip ay genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamı üzerinden belediyeye ayrılan paydan valilik emrine gönderilir.

5- 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 39'uncu ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 56'ncı maddelerine göre; vali ve belediye başkanı, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 41'inci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen biçimde faaliyet raporunu hazırlar.

İl özel idaresinde, faaliyet raporu yetersiz görülürse il genel meclisi tarafından buna ilişkin tutanak gereği yapılmak üzere İç iş leri Bakanlığına gönderilir.

Belediyelerde, faaliyet raporu yetersiz görülürse buna ilişkin tutanak mahallin en büyük mülki idare amirine gönderilir. Valinin gerekçeli görüşü Çevre ve Şehircilik Bakanlığı aracılığı ile Danıştaya gönderilir. Danıştay tarafından yetersizlik kararı yerinde görülürse belediye başkanı başkanlıktan düşer.

6- 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümlerine göre görevleri ile ilgili suç işlediği iddia edilen Büyükşehir, il, ilçe belediye başkanı ve meclis üyeleri ile il genel meclisi üyeleri hakkında İçişleri Bakanlığınca ön inceleme işlemleri yürütülmektedir. Belde belediye başkanları ve meclis üyelerinin ön incelemesini yaptırmaya vali ve kaymakamlar yetkili olmakla birlikte ilgili valilik veya kaymakamlığın talebi halinde bu görevlilerin ön incelemeleri de İçişleri Bakanlığı tarafından yapılabilmektedir.

2018-2019 yıllarında İçişleri Bakanlığınca; belediye başkanı, belediye meclis üyeleri ve il genel meclis üyeleri hakkında alınan onaylar ve verilen kararlara ilişkin sayısal veriler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 62 : Belediye Başkanı ve Belediye Meclis Üyeleri İle İl Genel Meclis Üyeleri Hakkında Alınan Onaylar

İşlem Yapılan Mahalli İdare Yetkilileri	Araştırma/Ön İnceleme, Ön İnceleme, Araştırma		İşleme Konulmama		Soruşturma İzni Verilmesi		Soruşturma İzni Verilmemesi		Kısmen Soruşturma İzni Verilmesi / Verilmemesi	
	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019
Belediye Başkanı ve Belediye Meclis Üyeleri	431	446	533	404	48	44	110	88	77	40
İl Genel Meclis Üyeleri	1	1	-	-	-	44	-	1	1	-
Toplam	432	447	533	404	48	44	110	89	78	40

Kaynak: İİGM , 2020

Görevden uzaklaştırılan belediye başkanları, belediye meclis üyeleri ve il genel meclis üyeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 63 : Görevden Uzaklaştırma İşlemleri

Unvanı	Görevden Uzaklaştırma	Göreve İade
Belediye Başkanı	10	-
Belediye Meclis Üyesi	58	1
İl Genel Meclis Üyesi	15	-
Muhtar	52	7

Kaynak: İİGM , 2020

İçişleri Bakanlığınca mahalli idarelerin denetimi yukarıda sayılan kanunlarla çizilen çerçevede İçişleri Bakanlığı Mülkiye Teftiş Kurulu Tüzüğü ile İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Kontrolörleri Yönetmeliği'nde belirlenen esaslara göre mülkiye müfettişleri ve mahalli idareler kontrolörleri aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

1. Mülkiye Müfettişlerince Gerçekleştirilen Denetim

Mülkiye müfettişlerince gerçekleştirilen denetimler İçişleri Bakanlığı Mülkiye Teftiş Kurulu Tüzüğü'nde belirlenen esaslara göre gerçekleştirilmekte ve denetime tabi birimlerin üç yılda bir denetlenmesi ilkesine bağlı kalınmaya çalışılmaktadır. Bu çerçevede her yıl Teftiş Kurulu Başkanlığı'nca hazırlanan ve denetlenecek mahalli idareleri gösteren programa göre olağan denetimler gerçekleştirilmektedir.

Olağan denetim programı dışında Tüzüğün 31'inci maddesine göre İçişleri Bakanı'nın onayı ile özel teftiş, inceleme, soruşturma ve araştırma yapılmaktadır. İhbar ve şikâyet dilekçeleri ise ilgisine göre merkez birimleri, bağlı kuruluşlar veya valiliklerce incelendikten sonra sonuçlandırılmaktadır.

2019 yılında mahalli idarelerde yapılan teftişlere ait bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 64 : Mülkiye Müfettişlerince Denetlenen Mahalli İdare Türleri

Türü	2019
İl Özel İdaresi	11
Büyükşehir Belediyesi	66
Büyükşehir İlçe Belediyesi	199
İl Belediyesi	67
İlçe Belediyesi	16
Toplam	359

Kaynak: İçişleri Bakanlığı Mülkiye Teftiş Kurulu Başkanlığı , 2020

Mülkiye Müfettişleri tarafından 11'i il özel idaresinde, 66'sı büyükşehir belediyelerinde, 199'u büyükşehir ilçe belediyelerinde, 67'si il belediyelerinde, 16'sı ilçe belediyelerinde olmak üzere toplam 359 teftiş yapılmıştır.

2018 ve 2019 yıllarında mülkiye müfettişlerince düzenlene raporlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 65 : Mülkiye Müfettişleri Tarafından Mahalli İdarelerle İlgili Düzenlenen Raporlar

Raporun Türü	2018	2019
Araştırma Raporu	86	198
Ön İnceleme Raporu	366	298
Değerlendirme Raporu	-	136
İnceleme Raporu	43	72
İnceleme Araştırma Raporu	6	63
Tevdi Raporu	94	23
Disiplin Raporu	2	50
Tazmin Raporu	20	29
Teftiş Raporu (Özel)	8	121
Toplam	625	990

Kaynak: İçişleri Bakanlığı Mülkiye Teftiş Kurulu Başkanlığı , 2020

Mülkiye Müfettişleri tarafından 2019 yılında 2.235 adet rapor düzenlenmiştir. Bunların 198'i araştırma, 298'u ön inceleme, 72'si inceleme, 63'ü inceleme araştırma, 23'ü tevdi, 50'si disiplin, 29'u tazmin ve 121'i özel teftiş raporudur.

2. Mahalli İdareler Kontrolörlerince Gerçekleştirilen Denetim

İçişleri Bakanlığı mahalli idareler kontrolörlerince gerçekleştirilen denetimler İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Kontrolörleri Yönetmeliği'nde belirlenen esaslara göre gerçekleştirilmekte ve teftişe tabi birimlerin üç yılda bir denetlenmesi ilkesine bağlı kalınmaya çalışılmaktadır. Bu çerçevede her yıl İller İdaresi Genel Müdürlüğü ile Teftiş Kurulu Başkanlığınca müştereken hazırlanan programa göre olağan denetimler gerçekleştirilmektedir.

Olağan denetim programı dışında aynı Yönetmeliğin 28'inci maddesine göre İçişleri Bakanı'nın onayı ile gerektiğinde özel denetim, inceleme, soruşturma ve araştırma yapılmaktadır. İhbar ve şikâyet dilekçeleri ise ilgisine göre valiliklerce incelenip soruşturulduktan sonra sonuçlandırılmaktadır.

2018 ve 2019 yılları arasında olağan denetim kapsamında mahalli idare kontrolörlerince denetlenen mahalli idare birimlerinin türlerine göre dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 66 : Mahalli İdareler Kontrolörlerince Denetlenen Mahalli İdare Türleri

Türü	2018	2019
Büyükşehir Belediyesi	-	2
Büyükşehir İlçe Belediyesi	5	141
İlçe Belediyesi	88	150
Belde Belediyesi	104	146
Toplam	197	440

Kaynak: İİGM , 2020

Olağan denetim kapsamında 2019 yılında mahalli idareler kontrolörlerince denetlenen toplam 440 mahalli idare biriminden; 2'si büyükşehir, 141'i büyükşehir ilçe belediyesi, 150'si ilçe belediyesi, 146'sı belde belediyesidir.

2018 ve 2019 yıllarında mahalli idareler kontrolörleri tarafından düzenlenen raporlar aşağıda gösterilmiştir:

Tablo 67 : Mahalli İdareler Kontrolörleri Tarafından Düzenlenen Raporlar

Raporun Türü	2018	2019
Ön İnceleme Raporu	203	172
Denetim Raporu	192	338
Tevdi Raporu (Cumhuriyet Savcılığına)	25	86
Tevdi Raporu (Valilik-Kaymakamlıklara)	22	51
Tevdi Raporu (TBMM)	-	-
Tevdi Raporu (Diğer Bakanlıklara)	1	4
İnceleme Araştırma Raporu	168	156
Kamu Zararı Tespit Raporu	3	4
Özel Denetim Raporu	5	74
Disiplin Soruşturması Raporu	8	1
Araştırma Raporu	-	-
Değerlendirme Raporu	-	12
Mali Durum Raporu	3	73
Toplam	630	971

Kaynak: İİGM , 2020

2019 yılında mahalli idareler kontrolörleri tarafından 172 adet Ön İnceleme Raporu, 338 adet Denetim Raporu, 156 adet İnceleme ve Araştırma Raporu, 4 adet Kamu Zararı Tespit Raporu, 74 adet Özel Denetim Raporu, 1 adet Disiplin Soruşturması Raporu, 141 adet Tevdi Raporu ve 73 adet Mali Durum Raporu düzenlenerek İçişleri Bakanlığına sunulmuştur.

A. Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi (KÖYDES)

Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi (KÖYDES), köylerin içme suyu, yol, küçük ölçekli sulama ve atık su sorunlarını, il özel idareleri ve köylere hizmet götürme birlikleri aracılığı ile mahalli katkıları da dâhil ederek kısa sürede çözümlenmek amacıyla başlatılmıştır.

Cumhurbaşkanı Kararı ile belirlenen 2019 yılı KÖYDES projesi ödeneğinin harcanmasında uygulanacak esas ve öncelikler aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

Bölge, il çevre düzeni ve il özel idaresinin stratejik planı, yıllık yatırım ve çalışma programlarına uygun projelere öncelik verilir.

Halihazırda susuz olan köylerin yeterli içme suyuna kavuşturulması ile köylerin merkeze ulaşımında en çok kullandığı ve mevcutta ham yol niteliğinde olan birinci derece yollarının asgari stabilize yol standardına çıkarılması esastır.

Trafik yoğunluğu ve hizmet ettiği nüfusu fazla olan grup köy yolları öncelikli olmak üzere köy yollarının kalite ve standartlarının yükseltilmesine yönelik yol projelerine öncelik verilir.

Yerleşik nüfusu fazla veya nüfus artış hızı en yüksek olan, gelişme ve çevresine hizmet verme potansiyeli bulunan yerleşimlere ait projelere öncelik verilir.

Birden fazla yerleşime hizmet edecek veya yarar sağlayacak entegre projelerin KÖYDES İl Yatırım Programına alınmasına öncelik verilir.

İşgücü, sermaye, arazi gibi yatırım giderleri itibarıyla yöre halkının aynı veya nakdi katkısı en yüksek olan projelerin gerçekleştirilmesine öncelik verilir.

Afetlerden kaynaklanabilecek risklerin azaltılması ile afet hasarlarının telafisine yönelik projelere öncelik verilir.

Projede ödenek dağılımı aşağıdaki kriterlere göre yapılmaktadır:

- Geçmiş dönem KÖYDES projesi ödenekleri ve uygulama sonuçları,
- Köy alt yapı envanter bilgilerine dayalı ihtiyaç analizi,
- İllerin uygulama performanslarına dayalı olarak yapılan ihtiyaç analizi.

2019 yılında Proje kapsamında 1.496.700.000 TL ödenek tahsis edilmiş olup, ödeneğin tamamı İLBANK nezdinde ki köylere hizmet götürme birlikleri hesaplarına aktarılmıştır.

1. 2019 Yılı Proje Uygulama Sonuçları

a) Yol Çalışmaları

2019 yılında Proje kapsamında yapılan yol çalışmaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 68 : KÖYDES Yol Çalışmaları

İşlerin Niteliği		Planlanan	Tamamlanan
Parke (m ²)		4.259.647	4.222.700
Taş Duvar (m ³)		55.885	66.551
Onarım (km)		2.605	2.702
Beton Yol (SSB+Klasik) (km)		445	401,9
Menfez (Adet)		670	626
Köprü (Adet)		21	18
Asfalt	BSK (km)	643	600
	1. kat (km)	1.038	922,7
	2. kat (km)	1.067	1.127
	Toplam (km)	2.748	2.650
Ham Yol (km)		6	2,8
Tesviye (km)		12	3,2
Stabilize (km)		681	842

Kaynak: YYGM, 2020

31/12/2019 tarihi itibarıyla 4.222.700 m² parke, 66.551 m³ taş duvar, 600,2 km BSK, 922.7 km 1.kat asfalt, 1.127 km 2. kat asfalt yol, 401,9 km beton yol, 18 adet köprü ve 626 adet menfez, 2,8 km ham yol, 3,2 km tesviye yol, 842 km stabilize yol yapılmıştır.

b) İçme Suyu Çalışmaları

2019 yılında Proje kapsamında yapılan içme suyu çalışmaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 69 : KÖYDES İçme Suyu Çalışmaları

İşlerin Niteliği	Planlanan			Tamamlanan		
	Susuz (Adet)	Suyu Yetersiz (Adet)	Nüfus	Susuz (Adet)	Suyu Yetersiz (Adet)	Nüfus
Yeni tesis	6	226	69.487	4	130	30.361
Tesis Geliştirme	9	879	220.576	73	633	184.275
Bakım Onarım	64	1.351	484.376	52	1.107	323.223

Kaynak: YYGM, 2020

31/12/2019 tarihi itibarıyla susuz 4 köy ve bağlısında şebekeli içme suyu tesisi yapılmış, suyu yetersiz 633 köy ve bağlısının içme suyu tesisleri yapılmış, yenilenmiş ve geliştirilmiştir. Yeni tesis, tesis geliştirme ve bakım-onarım şeklindeki içme suyu yatırımlarının yapıldığı toplam 2.027 köy ve bağlısında 537.859 kişi yaşamaktadır.

c) Küçük Ölçekli Sulama Çalışmaları

Küçük ölçekli sulama projeleri (arazi toplulaştırma çalışmaları hariç) KÖYDES Projesi kapsamına 2010 yılından itibaren dahil edilmiştir.

31/12/2019 tarihi itibarıyla küçük ölçekli sulama çalışmaları kapsamında 117 adet yerüstü sulama tesisi, 8 adet yeraltı sulama tesisi tamamlanmış olup, 1.438 çiftçi ailesinin projeden yararlanması sağlanarak 694 hektar alana hizmet götürülmüştür.

2. 2005- 2020 Yılları Proje Ödenekleri

Projenin başlangıç tarihi olan 2005 yılından 2020 yılına kadar tahsis edilen ödenekler aşağıda yer almıştır.

Tablo 70 : 2005- 2020 Yılları Proje Ödenek Tutarları

(Bin TL)

Yıl	Miktarı
2005	200.000.000
2006	2.000.000.000
2007	2.000.000.000
2008	500.000.000
2009	500.000.000
2010	1.550.000.000
2011	550.000.000
2012	550.000.000
2013	878.049.000
2014	346.000.000
2015	366.760.000
2016	391.699.000
2017	900.000.000
2018	1.500.000.000
2019	1.496.700.000
2020	1.496.700.000
Toplam	15.225.908.000

Kaynak: YYGM, 2020

3. Yıllar İtibarıyla İller Bazında Dağıtılan Proje Ödenekleri

Tablo 71 : İller Bazında Dağıtılan KÖYDES Proje Ödenekleri

(Bin TL)

Sıra No	İli	2019 Ödeneği	2005-2019 Ödeneği
1	Adıyaman	41.566.057	255.274.635
2	Afyonkarahisar	27.851.178	153.267.685
3	Ağrı	62.136.237	402.770.602
4	Aksaray	16.122.911	104.716.642
5	Amasya	22.283.890	154.557.269
6	Ardahan	26.172.184	175.863.210
7	Artvin	47.201.685	348.198.991
8	Bartın	22.054.676	161.023.670
9	Batman	26.900.870	208.916.749
10	Bayburt	13.190.789	107.692.536
11	Bilecik	14.247.808	100.716.048
12	Bingöl	37.301.070	282.954.895
13	Bitlis	35.086.060	229.149.915
14	Bolu	31.904.028	185.876.101
15	Burdur	17.096.303	108.154.755
16	Çanakkale	30.525.683	166.581.604
17	Çankırı	19.967.866	144.469.757
18	Çorum	44.188.333	269.938.312
19	Düzce	26.910.848	151.410.676
20	Edirne	16.544.407	111.059.294
21	Elazığ	42.754.137	249.958.621
22	Erzincan	32.844.588	219.412.690
23	Giresun	51.367.510	375.541.126
24	Gümüşhane	25.026.952	207.776.966
25	Hakkari	30.513.903	235.973.632

Sıra No	İli	2019 Ödeneği	2005-2019 Ödeneği
26	İğdır	20.662.819	154.971.770
27	Isparta	17.790.315	112.348.462
28	Karabük	25.735.689	170.689.990
29	Karaman	15.332.223	117.982.891
30	Kars	39.097.634	240.481.046
31	Kastamonu	73.015.272	447.454.173
32	Kırıkkale	15.094.531	99.037.202
33	Kırklareli	12.396.093	85.292.872
34	Kırşehir	11.988.379	87.824.127
35	Kilis	15.965.364	102.329.177
36	Kütahya	33.810.385	183.465.982
37	Muş	34.621.397	245.088.169
38	Nevşehir	13.371.794	80.636.485
39	Niğde	18.625.219	105.942.668
40	Osmaniye	24.222.428	147.255.385
41	Rize	37.159.389	281.337.128
42	Siirt	27.007.230	202.798.992
43	Sinop	43.152.423	274.031.401
44	Sivas	66.157.920	400.422.022
45	Şırnak	25.210.572	181.869.668
46	Tokat	42.038.789	245.064.240
47	Tunceli	23.493.039	198.258.947
48	Uşak	23.522.205	140.365.614
49	Yalova	9.151.321	60.865.277
50	Yozgat	27.979.553	205.142.635
51	Zonguldak	38.338.044	219.295.039
Genel Toplam		1.496.700.000	13.729.208.000

Kaynak: YYGM, 2020)

(Genel Toplam 2005-2019 toplamı 2014 yılına kadar Büyükşehirlerde KÖYDES Projesi kapsamında ödenek aldığından toplama eklenmiştir.)

4. Proje Uygulama Sonuçları (2005-2019 Yılları)

a) İçme Suyu Çalışmaları

2005-2019 yılları arasında on beş yıllık süre içerisinde gerçekleştirilen içme suyu çalışmaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 72 : KÖYDES İçme Suyu Çalışmaları (2005-2019)

İşin Türü	Planlanan			Tamamlanan		
	Susuz (Adet)	Suyu Yetersiz (Adet)	Nüfus	Susuz (Adet)	Suyu Yetersiz (Adet)	Nüfus
Yeni Tesis	3.414	13.347	3.514.507	3.395	14.496	3.876.665
Tesis Geliştirme	547	23.802	7.226.628	848	26.587	8.458.205
Bakım Onarım	706	21.883	5.527.464	687	21.360	6.148.028

Kaynak: YYGM, 2020

31/12/2019 tarihi itibarıyla; içme suyu sektöründe 3.395 susuz köy ve bağlısına şebekeli içme suyu tesisi yapılmış, 26.587 suyu yetersiz köy ve bağlısının içme suyu tesisinin yenilenmesi yapımı ve geliştirilmesi sağlanmıştır. Susuz ve suyu yetersiz toplam 67.373 köy ve bağlısında yaşayan 18.482.898 vatandaşımıza içme suyu hizmeti götürülmüştür.

b) Yol Çalışmaları

2005-2019 yılları arasında on beş yıllık süre içerisinde gerçekleştirilen yol çalışmaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 73 : KÖYDES Yol Çalışmaları (2005-2019)

İşin Türü	Planlanan	Tamamlanan	
Parke (m ²)	31.806.575,9	35.854.240,3	
Taş Duvar (m ³)	1.318.501,9	1.661.812,5	
Onarım (km)	35.990,2	53.408,8	
Stabilize (km)	66.824,5	86.020,7	
Tesviye (km)	4.906,7	5.704,7	
Beton Yol (km)	4.281,5	4.452,8	
Ham Yol (km)	1.354,6	1.928,1	
Köprü (Adet)	1.234	1.481,0	
Menfez (Adet)	27.874	36.832,0	
Asfalt	BSK	3.229,9	3.207,6
	1. kat (km)	47.976,7	53.736,5
	2. kat (km)	66.437,4	67.286,2
	Toplam (km)	117.643,97	124.230,3

Kaynak: YYGM, 2020

31/12/2019 tarihi itibarıyla 1.928,10 km ham yol; 5.704,70 km tesviye yol; 86.020,7 km stabilize yol; 3.207,6 km BSK, 53.736,5 km 1.kat asfalt ve 67.286,2 km 2. kat asfalt yol; 4.452,8 km beton yol; 1.481 adet köprü ve 36.832 adet menfez yapılmıştır.

B. e-Belediye Bilgi Sistemi

e-Belediye Bilgi Sistemi ile vatandaşlara dönük hizmet süreçleri basitleştirilecek ve standardizasyon sağlanacak, kamu kurumları ve yerel yönetimler arasında anlık veri paylaşımı kurulacak, hizmetler merkezi sistem üzerinden yürütülerek vatandaş işlemlerinin elektronik ortamda elektronik veya mobil imza ile yapılabilmesi sağlanacaktır.

Söz konusu projeye yasal zemin getiren düzenleme, 15/2/2018 tarihli ve 7099 sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 16 ve 17'nci maddesiyle 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda değişiklik yapılmış olup 10/03/2018 tarih ve 30356 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

2016-2019 Ulusal e-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı ile mülga Başbakanlıkça yayınlanan 180 Günlük Eylem Planı kapsamında İçişleri Bakanlığınca belediyelerin iş ve işlemlerini kolaylaştıracak yerel yönetim modüllerinin hizmete sunulması amacıyla 2014 yılından beri üzerinde çalışılmakta olan e-Belediye projesini mülga Kalkınma Bakanlığı 13 Kasım 2017 tarihinde onaylamıştır. Mülga Kalkınma Bakanlığı onayına müteakip çalışmalarına hız verilen proje için Antalya Büyükşehir Belediyesi, Ankara Büyükşehir Belediyesi ve Malatya Battalgazi Belediyesi pilot belediyeler olarak seçilerek testleri yapılmış olup sistem tüm ülke sathında 5/2/2018 tarihi itibarıyla uygulama ortamına açılmıştır.

e-Belediye Projesi; belediyelerin ortak bir platformda buluşturulması, bilgi teknolojileri alanında ihtiyaçlarının karşılanması, geliştirilecek olan belediyecilik yazılımları ile kolay denetlenebilir, vatandaş odaklı bir yerel yönetim yapısının oluşturulması için bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkin şekilde kullanılmasına olanak sağlaması amacıyla yürütülen bir projedir.

Bu bağlamda; belediyelerin tek bir veri tabanında, ortak bir sistem altyapısında ve standart yazılımlarla çalışması öngörülmektedir.

e-Belediye Projesi kapsamında 45 adet modül İçişleri Bakanlığınca (yönetim bilgi sistemlerine tekabül eden), 18 adet modül (coğrafi bilgi sistemleri işlemlerine tekabül eden) ise Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca hazırlanacak olup şu ana kadar toplam 44 modül uygulamaya konulmuştur. 2020 yılı sonuna kadar tüm modüllerin tamamlanması hedeflenmektedir.

e-Belediye Sisteminde; Ruhsat Bilgi Sistemi, EBYS, Adres/Numarataj Sistemi, Araç Takip Sistemi, Borç Bilgileri Servisi, Çağrı Merkezi ve İstek/Şikayet Başvuru ve Takip Sistemi, Vergi Takip Sistemleri, İmar Sistemi, SMS ve e-Posta ile Bilgilendirme, Personel Maaş ve

Özlük İşleri, Tapu Kadastro Modülü gibi hem vatandaşın hayatına dokunan hem de belediyenin temel faaliyetlerini kapsayan modüller bulunacaktır.

e-Belediye Bilgi Sistemi Projesinin Sağlayacağı Faydalar

➤ Geliştirilecek olan belediyeçilik yazılımları ile vatandaş odaklı bir yerel yönetim yapısının oluşturulması için bilgi ve iletişim teknolojileri etkin şekilde kullanılacaktır.

➤ Belediyelerin iş süreçlerinin kısaltılması ve daha hızlı hale getirilmesi ile zaman, emek ve mali kayıpların önlenmesi amaçlanmaktadır.

➤ Tüm belediyelerin merkezle ve kendi aralarında elektronik ortamda anlık olarak yazışabilmelerinin önü açılmıştır.

➤ Belediyelerin, mevzuat gereğince kendilerine verilen her türlü iş, işlem ve görevleri sistem üzerinden gerçekleştirebilmelerine olanak sağlanmıştır.

➤ e-Belediye projesinin hayata geçmesi ile vatandaşlarımızın belediye hizmetlerinden elektronik veya mobil imza ile yararlanmasına olanak sağlanmıştır.

➤ Kesintisiz yerel hizmet sunumu sağlanacaktır.

➤ Bankalar ile anlık veri transferi sağlanarak vatandaşlarımızın vergi ve fatura gibi ödemelerinin çevrimiçi olarak yapılabilmesi mümkün olacaktır.

➤ Sistem, vatandaş odaklı bir yerel yönetim yapısının oluşturulmasına ve vatandaşlarımızın belediye hizmetlerinden daha hızlı, kolay, etkin, kaliteli bir şekilde yararlanmasına ve bu hizmetlerdeki bürokratik işlemlerin azaltılmasına da hizmet edecektir.

➤ Sistem, ülke çapında hizmetlere belirli bir standardizasyon, şeffaflık ve denetlenebilirlik anlayışı getirecektir.

➤ Sistem, Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu uygulamaları kapsamında ilk aşamada sunulan hizmetlerin sürelerini kısaltacak, bir sonraki aşama olarak da diğer kurumlar ile yapılan entegrasyon çalışmaları sonucu süreç sayılarını düşürecek ve süreçleri sadeleştirecektir.

➤ Belediyelerden sistemi kullanmaları karşılığında herhangi bir ücret talep edilmemektedir.

C. Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA)

Bakanlığımızda Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü IPA fonları vasıtasıyla özellikle çevre altyapılarının inşa edilmesinde belediyelerimize destek olmaktadır.

Özellikle su, atıksu ve katı atık yönetimi için temel çevre altyapısını geliştirmeye ve iyileştirmeye odaklanan Çevre Operasyonel Programı kapsamında IPA I döneminde (2007-2013) 30 tanesi Altyapı Projesi, 5 tanesi Kapasite Geliştirme Projesi olmak üzere toplam 35 proje uygulanmıştır.

Bu kapsamda yaklaşık 595 milyon avrosu AB hibesi olmak üzere yaklaşık 704 milyon avro harcama yapılmıştır.

IPA II. dönem öncelikleri, hali hazırda IPA I. dönemden elde edilen sonuçlara dayanmakta olup, Bakanlığımız tarafından Çevre Operasyonel Programı'nın devamı niteliğinde Çevre ve İklim Eylemi Sektör Operasyonel Programı hazırlanmıştır. IPA II dönemi ÇİSOP kapsamında, ülkemizin de öncelikleri arasında yer alan 3 adet eylem yer almaktadır; Su, Atık, Sürdürülebilir Kalkınma için Çevre Yönetimi.

Çevre ve İklim Eylemi Sektör Operasyonel Programı kapsamına giren projelerin genel itibariyle proje hazırlama ve ihale süreçleri devam etmektedir.

Bu kapsamda; 34 tanesi Altyapı Projesi, 40 tanesi Kapasite Geliştirme Projesi olmak üzere toplam 76 adet projeden oluşan 890 milyon avro tutarında proje havuzu oluşturulmuştur.

Bu projelerden;

- 650 milyon avro tutarında 26 tanesi altyapı projesi, 22 tanesi kapasite geliştirme projesi olmak üzere 48 adet projenin Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonuna başvurusu yapılmıştır.
- 460 milyon avro tutarında 18 tane altyapı projesi ile 15 tane kapasite geliştirme projesinin Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonundan finansman onayları alınmıştır.
- 2020 yılı Haziran ayı itibarı ile de 11 adet altyapı projesi ve 8 adet kapasite geliştirme projesinin sözleşmesi imzalanmış ve uygulama süreci başlamıştır.

D. Yerel Yönetimler Reformu Projesi (LAR-3)

Yerel Yönetimler Reformu Aşama 3 (LAR 3) IPA fonları çerçevesinde AB tarafından finanse edilen yerel yönetim reformuna destek projelerinin üçüncüsüdür. Bu projenin ilk aşaması LAR 1 2005-2007, ikinci aşaması LAR 2 2009-2011 yılları arasında gerçekleştirilmiştir.

LAR 3, geçmiş projelerin çıktılarında faydalanarak eş faydalanıcılar olan İçişleri Bakanlığı ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile yönetimlerin idari kapasitelerini geliştirme ve güçlendirmeye, yerel yönetim sistemimizde katılımcılığı sağlamaya yönelik bir dizi faaliyetlerin gerçekleştirilmesini amaçlamaktadır. Projenin 2018-2020 yılları arasında uygulanması planlanmakta olup, toplam 5.450.000 avro bütçesi bulunmaktadır.

Türkiye'de etkin, kapsayıcı, hesap verebilir ve katılımcı bir yerel yönetimin sağlanması Projenin genel hedefi olup, Proje 3 bileşenden oluşmaktadır.

1. Bileşen : Etkin ve kaliteli belediye hizmet sunumu

2.Bileşen: Büyükşehirlerde kapasite artırımı ve yerelde katılımın artırılması

3. Bileşen: Yerel yönetim sistemine ait Yönetim Bilgi Sistemi altyapısının kurulması ve güncellenmesi.

Bu bileşenlerin çıktıları; mevzuat önerileri, analiz raporları, Çevrimiçi Yönetim Bilgi Sistemi ve diğer ülkelerden faydalanabilecek örnekler olacaktır.

E. Sıfır Atık Projesi

Atıklarımızın çok büyük bir kısmını değerlendirilebilir, yani geri kazanılarak hammadde olabilecek, yeni ürünlere dönüştürülebilecek atıklar olduğu gerçeğinden hareketle 26/09/2017 tarihinde tanıtım toplantısı yapılarak başlatılan “Sıfır Atık Projesi” ile atık önlenmesi, atık oluşumunun azaltılması, israfın önlenmesi, oluşan atıkların kaynağında ayrı toplanması ve geri dönüşümü ile hammadde ve enerji tasarrufu sağlanması; gelecek nesillere temiz ve gelişmiş bir Türkiye ile yaşanabilir bir dünya bırakmak amaçlanmaktadır.

Plastik, kağıt, cam, metal, tekstil, atık ilaçlar, bitkisel atık yağlar, atık piller atık elektrikli ve elektronik eşyalar, biyobozunur atıklar gibi günlük hayatımızda oluşan her türlü atığın oluşumunun önlenmesi, ayrı toplanması ve geri kazanımını kapsayan, vatandaşların kaynak niteliğinde olan atıkların değerlendirilmesi konusunda farkındalıklarının artmasını sağlayan ve geri kazanım oranlarımızı arttırmaya yönelik hususları içeren Sıfır Atık Yönetmeliği ile sıfır atık vizyonumuzun 2023 hedeflerine ulaşılması sağlanacaktır.

Toplanan atıkların işlenmesi ve geri kazanılması sonucu sanayide ve hizmet alanlarında yapılacak yatırımlarla 2023 yılına kadar bu alanda 100.000 kişiye doğrudan istihdam

sağlanacağı ve 20 milyar TL tasarruf elde edileceği, geri kazanım oranının %35 e çıkartılacağı öngörülmektedir.

Bakanlığımızca yürütülen sıfır atık projesi kapsamında; “Sıfır Atık Yönetim Sisteminin” kurulmasına ilişkin genel ilkelerin ve uygulama esaslarının belirlenmesini sağlayarak sıfır atık vizyonunun ülke genelinde benimsenmesi, uygulanması ve yaygınlaştırılması amacını taşıyan ve 2023 yılına kadar Ülkemizin tamamında sıfır atık yönetim sistemine geçişlerin tamamlanmış olması hedefine yönelik olarak hazırlanan Sıfır Atık Yönetmeliği 12 Temmuz 2019 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmelikle;

Atık oluşumunun önlenmesini veya en aza indirilmesini, oluşan atıkların ise özelliklerine göre ayrı biriktirilip geri kazanıma yönlendirilmesini hedefleyen “Sıfır Atık Yönetim Sisteminin” kurulmasına ilişkin genel ilkeler ve uygulama esasları belirlenmiştir.

Yönetmeliğin 9 uncu maddesinde mahalli idarelerin görev, yetki ve yükümlülükleri atıkları ayırmak ve ayrı biriktirmek, atık oluşumunun önlenmesi için israfı önlemeye teşvik edecek çalışmalarda bulunmak, kaynağında ayrı biriktirilen atıkların birbirleriyle karıştırılmadan toplanmasına yönelik altyapıyı geliştirip yaygınlaştırmak, atık getirme merkezlerinde biriktirilen atıklar ile evlerden kaynaklanan atık ilaçların yönetimini sağlamak, Sıfır Atık Bilgi Sistemine kayıt olmak ve bu Yönetmelik kapsamındaki faaliyetlerine ilişkin olarak istenen bilgi ve belgeleri sisteme kaydetmek, toplanan tüm atıklara ilişkin veriler ile bu atıkların teslim edildiği yerlere ilişkin bilgileri sıfır atık bilgi sistemi üzerinden bildirmek olduğu belirtilmiştir.

Belediyeler tarafından; Sorumlu oldukları alan içerisinde yeterli sayıda ve vatandaşların kolay erişim sağlayabileceği uygun alanlarda kumbara, konteyner, atık getirme merkezi teşkil ederek Sıfır Atık Yönetim Sistemini kurması, vatandaşları atıklarını ayırmaya ve ayrı biriktirmeye teşvik etmesi, atık oluşumunun ve israfın önlenmesi için gerekli adımları atması, kaynağında ayrı biriktirilen atıkların birbirleriyle karıştırılmadan toplanmasına yönelik altyapıyı sağlayarak vatandaşların Sıfır Atık Sistemine olan inancını kuvvetlendirmesi, toplanan atıkların öncelikli olarak maddesel geri dönüşüm ve diğer geri kazanım imkânlarının azami ölçekte değerlendirilmesini sağlaması/sağlatması, geri dönüşümü/geri kazanımı mümkün olmayan atıkların nihai bertaraf işlemlerinde düzenli depolama yöntemini son seçenek olarak değerlendirilmesi, Sıfır Atık Yönetim Sisteminin yaygınlaştırılması ve bu konudaki

farkındalığın arttırılmasına yönelik bilinçlendirme ve eğitim faaliyetleri yapması, bu kapsamda düzenlenen faaliyetlere katkı ve katılım sağlaması, sıfır atık sistemini kuran yerlere yardımcı olması toplama sisteminin kurulması gerekmektedir.

Ülke genelinde Sıfır Atık Yönetim Sisteminin oluşturulmasına yönelik olarak uygulama takvimi (Sıfır Atık Yönetmeliği Ek-1) ortaya konulmuştur. Yönetmelikle mahalli idareler ile bina ve yerleşkelerin Sıfır Atık Yönetim Sistemine geçiş dönemleri düzenlenmiş olup 01/06/2020 itibariyle kamu kurum ve kuruluşlarının Sıfır Atık Yönetim Sistemine geçişinin tamamlanması, 31/12/2020 itibariyle 24 büyükşehir belediyesinde ve nüfusu 250 binden fazla 88 ilçe belediyesinde Sıfır Atık Yönetim Sistemine geçişin tamamlanması ve bu sayede yaklaşık 37 milyon kişinin Sıfır Atık Yönetim Sisteminden faydalanması öngörülmüştür. Bununla birlikte kapsamda söz konusu uygulama takvimine göre nüfusu 250.000' in altında olan büyükşehir ilçe belediyeleri, büyükşehir dışındaki il, ilçe ve belde belediyeleri ile belediye birliklerinde 31/12/2021, büyükşehir dışındaki il, ilçe ve belde belediyeleri ve il özel idarelerinde ise 31/12/2022 olarak belirlenmiştir.

Yönetmelik gereği Sıfır Atık Yönetim Sistemlerini kuran mahalli idarelere 12/01/2020 itibariyle Bakanlığımızca temel seviye Sıfır Atık Belgesi verilmeye başlanmıştır. 170 belediye hizmet binası için, 2 belediye de (Konya ili Selçuklu Belediye Başkanlığı ve Konya ili Karatay Belediye Başkanlığı) belediye yerleşim alanı için Sıfır Atık Belgesi almışlardır

Sıfır Atık Projesi kapsamında ilgili paydaşlara bilgi akışını sağlamak, verileri kayıt altına almak, Sıfır Atık Yönetim Sistemini uygulayan yerleri kayıt altına almak, belgelendirmek, raporlama yapmak, istatistiksel veri oluşturmak amacıyla hazırlanan Sıfır Atık Bilgi Sistemi 26/10/2018 tarihinde Entegre Çevre Bilgi Sisteminde uygulama olarak kullanıcıların erişimine açılmıştır. Belediyeler tarafından Sıfır Atık Yönetim Sistemi kapsamındaki çalışmalarına ilişkin bilgileri sisteme girmektedirler. Belge süreci de yazılım sistemi üzerinden gerçekleştirilmektedir.

Ayrıca Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelikte 08/04/2020 tarihinde yapılan değişiklikle, belediye ve bağlı kuruluşları ile mahalli idare birlikleri kadro unvanları yeniden düzenlenerek Sıfır Atık Daire Başkanı/Müdürü kadro unvanları eklenmiştir.

11- GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Mahalli idareler, halkın mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir. Kuruluş, görev ve yetkileri yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir. Ülkemizde kamusal hizmetlerin halka en yakın yerde ve onların ihtiyaçlarına uygun bir biçimde sunulması bakımından önemli bir işlev üstlenen mahalli idareler, son yıllarda yapılan hukuki düzenlemeler ile hem insan kaynakları hem de mali kaynaklar bakımından güçlenerek daha etkin bir şekilde hizmet verir hale gelmektedirler.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 41'inci maddesi ve bu maddeye dayanarak hazırlanan ve 17.03.2006 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu İdarelerince Hazırlanacak Faaliyet Raporları Hakkında Yönetmelik gereğince mahalli idarelerdeki harcama yetkilisi her yıl Şubat ayı sonuna kadar birim faaliyet raporunu hazırlayarak üst yöneticiye sunar. Harcama yetkilisi, raporun içeriğinden üst yöneticiye karşı sorumludur. Mahalli idaredeki üst yöneticiler ise birim faaliyet raporlarını esas alarak idare faaliyet raporunu hazırlar. İl özel idarelerinde Mart ayı, belediye ve mahalli idare birliklerinde ise Nisan ayı sonuna kadar idare faaliyet raporu kamuoyuna açıklanır. İdare faaliyet raporunun birer örneği Sayıştay ve ilgili bakanlığına gönderilir. Üst yöneticiler hazırladıkları idare faaliyet raporunda yer alan bilgilerin doğruluğundan meclislerine karşı sorumludurlar.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü, mahalli idarelerin idare faaliyet raporlarını esas alarak Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporunu Haziran ayının 15'ine kadar hazırlayarak kamuoyuna açıklamakta ve birer örneğini Cumhurbaşkanlığına ve Sayıştaya göndermektedir.

Yukarıda açıklanan esaslara göre hazırlanan 2019 yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu'nda; mahalli idarelerin ülkemizdeki tarihsel gelişimi, hukuki durumları, görev, yetki, imtiyaz ve sorumluluklarına geniş yer verilmiştir. Ayrıca, ülkemizdeki mahalli idarelere ilişkin genel sayısal bilgiler değerlendirilmiştir.

Türkiye'nin mahalli idarelerle ilgili taraf olduğu uluslararası anlaşmalar ve taahhütler kapsamında Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, Avrupa Peyzaj Sözleşmesi, Yerel Topluluklar ve Yerel Yönetimler Arasında Sınır Ötesi İşbirliği Avrupa Çerçeve Sözleşmesi, Avrupa Kentsel Şartı I-II, Yerel Gündem 21 ve Habitat çalışmalarına değinilmiştir.

2019 yılı itibarıyla; il özel idarelerinde 12.027, belediyelerde 167.756, bağlı idarelerde 27.002, mahalli idare birliklerinde (köy birlikleri hariç) ise 1.353 olmak üzere mahalli idarelerde toplam 208.138 personel istihdam edilmektedir. Mahalli idarelerdeki personelin %53'ünü memurlar, %9,9'unu sözleşmeli personel, %34,7'sini sürekli işçiler, %2,4'ünü ise geçici işçiler oluşturmaktadır. Ayrıca; mahalli idarelerde toplam 482.542 personel mahalli idare şirketlerinde çalışmaktadır. Türkiye'de kamuda istihdam edilen personel sayısı 4.064.188'dir. Mahalli idarelerin kamu istihdamı içindeki payı %5,12'ye karşılık gelmektedir. Mahalli idarelerdeki memur sayısının kamuda çalışan memur sayısına oranı %3,75, sözleşmeli personel sayısının kamuda çalışan sözleşmeli personel sayısına oranı %4,81, sürekli işçi sayısının kamuda çalışan sürekli işçi sayısına oranı %11,15, geçici işçi sayısının kamuda çalışan geçici işçi sayısına oranı %10,16'dır.

Mahalli idarelerin 2019 yılı bütçe gerçekleştirmelerinde, gelirlerin giderleri karşılama oranında bir artış olduğu görülmektedir. 2018 yılında, gelirlerin giderleri karşılama oranı %86 iken bu oran 2019 yılında %92,7'ye yükselmiştir.

2019 yılında mahalli idarelerin toplam harcaması 163.138.373.000 TL olarak gerçekleşmiştir. Bu harcamaların %45,03'ünü mal ve hizmet alımları, %27,56'sını sermaye transferleri, %14,14'ünü personel giderleri ve %13,27'sini diğer harcamaları (faiz harcamaları, cari transferler, SGK devlet primi, borç verme ve sermaye transferleri) oluşturmaktadır

2019 yılında mahalli idarelerin toplam gelirleri 151.241.768.000 TL olarak gerçekleşmiştir. Bu gelirlerin %56,77'sini faizler paylar ve cezalar, %19,90'ını teşebbüs ve mülkiyet gelirleri, %10,39'unu vergi gelirleri ve %12,94'ünü diğer gelirleri (alınan bağış ve yardımlar, sermaye gelirleri, alacaklardan tahsilatlar) oluşturmaktadır.

Öz gelirlerin toplam mahalli idareler gelirleri içindeki payı %43,32'dir. Bu oran; belediyeler genelinde %37,35, büyükşehir belediyelerinde %23,92, il belediyelerinde %37,86,

ilçe ve belde belediyelerinde %52,29, belediye bağılı idarelerinde %81,76, il özel idarelerinde %9,67 ve mahalli idare birliklerinde %33,25'tir.

2019 yılı genel bütçe vergi gelirlerinden mahalli idarelere aktarılan pay 76.136.913.000 TL olup; bu gelirin toplam mahalli idare gelirleri içindeki payı %50,34'tür. Toplam bütçe gelirleri içerisindeki genel bütçe vergi gelirleri payı il özel idarelerinde %30,94, belediyeler genelinde %60,56, büyükşehir belediyelerinde %75,35, il belediyelerinde %59,21, ilçe ve belde belediyelerinde %44,14, belediye bağılı idarelerinde ise %11,17'dir.

Mahalli idarelerin denetimi yapılan yasal düzenlemelere uygun şekilde gerçekleştirilmektedir. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile çizilen çerçeveye uygun olarak İl Özel İdaresi ve Belediye Kanunu'nda denetime dair ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir. Bu kapsamda; il özel idaresi ve belediyelerde iç ve dış denetimin yapılacağı, denetimin iş ve işlemlerin hukuka uygunluğu ile sınırlı olacağı, denetimde performansla önem verileceği, mali işlemler dışında kalan diğer idari işlemlerin İçişleri Bakanlığı tarafından da denetleneceği yapılan düzenlemeler arasında yer almıştır. 2019 yılında yapılan denetimler kapsamında 799 mahalli idare birimi denetlenmiş, 1.961 muhtelif rapor düzenlenmiştir. Sayıştay tarafından 2019 yılında 90 adet mahalli idare birimi denetim programına alınmıştır.

Mahalli idare birimi olan köy idarelerine, 5018 sayılı Kanun kapsamına girmediklerinden dolayı Raporda değinilmemiştir. Köylerin ihtiyaç duydukları hizmetler, merkezi idare, il özel idareleri ve köylere hizmet götürme birlikleri tarafından yerine getirilmektedir. Köylerin içme suyu ve yol sorunlarını çözmek amacıyla Çevre ve Şehircilik Bakanlığı koordinasyonunda uygulanan KÖYDES Projesi ile köylerin alt yapı hizmetleri münhasıran köylere hizmet götürme birlikleri eliyle gerçekleştirilmektedir.

2019 yılı sonu itibarıyla Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğüne hazırlanan köy yolu ve köy içme suyu envanterine göre; il özel idarelerinin sorumluluk alanındaki toplam yol ağı 182.500 km'dir. Bunun %48,63ü asfalt, parke taşı ve beton yol, %42,2'i stabilize, %9,18'i de ham ve tesviye yoldur. Köylerin il, ilçe ve belde merkezleri ile devlet ve il yollarına en uygun güzergâhla ulaşımını sağlayan birinci derece yollar asfalt, stabilize ve beton yol standardındadır.

Öte yandan, kırsal kesimde bulunan 39.949 yerleşim yerinin %92,99'unun yeterli içme suyu varken, %6,42'si yetersiz içme suyuna sahiptir. Susuz olan köy ve bağlılarının oranı ise %0,59'dur.

e-Devlet uygulamaları kapsamında belediyelerin de iş ve işlemlerinin elektronik ortamda yürütülmesini sağlayacak e-Belediye Bilgi Sistemi ile vatandaşlara dönük hizmet süreçleri basitleştirilecek ve standardizasyon sağlanacak, kamu kurumları ve yerel yönetimler arasında anlık veri paylaşımı kurulacak, hizmetler merkezi sistem üzerinden yürütülerek vatandaş işlemlerinin elektronik ortamda elektronik veya mobil imza ile yapılabilmesi sağlanacaktır.

Sonuç olarak; ülkemizdeki mahalli idarelerin, son yıllarda gerçekleştirilen hukuki düzenlemeler çerçevesinde yetki ve mali kaynaklarındaki artış sonucunda ortaya çıkan veriler, mahalli idare faaliyetlerinin insanımızın günlük yaşamında geçmişe göre daha fazla yer alacağını, mahalli idarelerin kamu yönetimi içindeki ağırlığının artacağını, kullandıkları kaynaklar ve üstlendikleri görevler itibarıyla mahalli idarelerin hayatımızı daha çok etkileyeceğini göstermektedir. Bu çalışma sonucunda ortaya çıkan tespit ve veriler; mahalli idareler, bağlı idareler ve mahalli idare birlikleri ile bu alanda karar vericilere katkı sağlayarak farkındalık oluşturacaktır. Bununla birlikte söz konusu çalışma sonucu tespit ve verilerin mahalli idare ve bunlara paydaş kurum ve kuruluşlar ile bunların iş ve eylemlerinden etkilenen vatandaşların ihtiyacı olan bilgilere ulaşmaya katkıda bulunulacağı beklenilmektedir.

KAYNAKÇA

SAYIŞTAY : 2019 Yılı Faaliyet Raporu, Ankara, 2020, <https://www.sayistay.gov.tr/tr/>

MUHASEBAT GENEL MD: 2019 Yılı Mahalli İdareler Mali İstatistikleri Bülteni, 2020

İnternet Kaynakları

<https://yerelyonetimler.csb.gov.tr>

<https://muhasebat.hmb.gov.tr/genel-yonetim-mali-istatistikleri>

<http://www.tuik.gov.tr/Start.do>

<http://www.ailevecalisma.gov.tr/tr-tr>

<https://www.egitim.gov.tr>